PER 1399

Biblioteca Bucureștilor

4
Aprilie
2005

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANA
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 29138

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

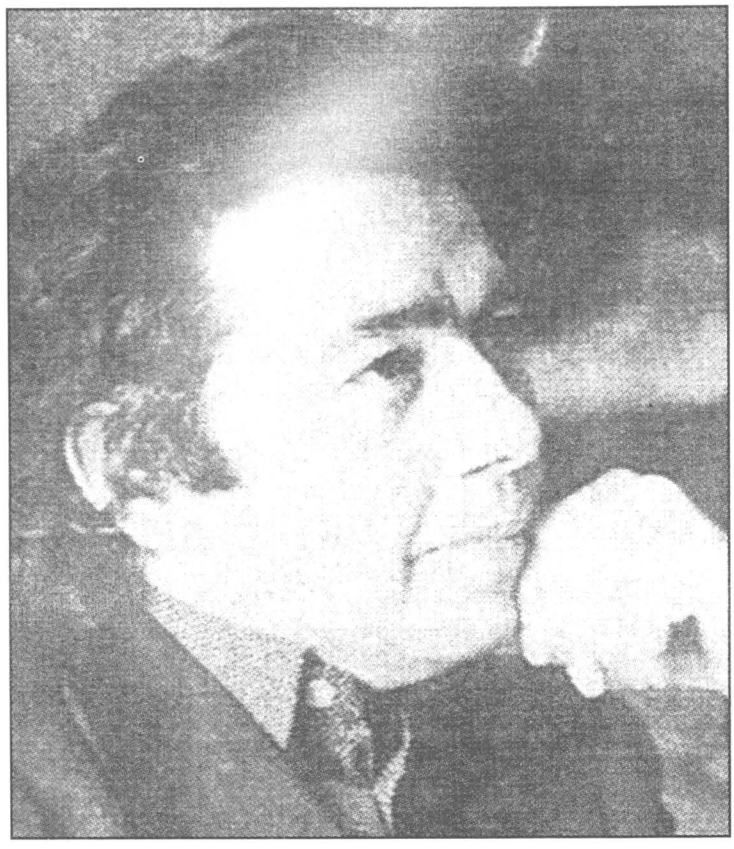

GHEORGHE PITUȚ

1940 – 1991

65 de ani de la naştere

"Aducând cu sine urşii, lupii, mistreții şi celelalte animale ale pădurii, poetul trebuie să le lase la marginea oraşului, chip de a sugera, cu o imagistică frustă, trecerea într-un alt mod de existență şi, discret, nostalgia de spațiu originar.

... Pituț are senzația naturii foşnitoare străbătută de vuiete primordiale,... populată de buhe, păstrăvi colorați, şerpi, pâcle şi cețuri cu mii de brațe, de cerbi ce îşi freacă coarnele de cer etc. Poetul înțelege, ca Peceneaga, glasul jivinelor şi al păsărilor din pădurea Borzei, dar efortul lui nu e de a fixa toate acestea în pasteluri colorate, ci de a surprinde... ordinea ascunsă a lumii vegetale şi animaliere, destinul obscur al unei existențe primare..."

Eugen Simion

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureștii de altădată

Geo BOGZA – Munca în tăbăcării 2
– A dispărut o fată desculţă 3
Georgeta FILITTI – Arhive bucureştene – Edmond van Saanen 4
Ana Maria ORĂŞANU – Memoria caselor – Muzeul Aman 8

Patrimoniu 10

Veronica ALDEA, Adriana GAGEA – Biblioteci particulare de împrumut şi cenzura în Bucureştiul anilor 1926 – 1949 11

Istoria cărții

Centenar Anton Dumitriu 16

Autografe contemporane

George GENOIU – Lecţia lui Caragiale – de la Teofrast citire 18

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București
Radu VLĂDUȚ – Săptămâna Francofoniei 20
Sergiu GĂBUREAC – Secvențe 22

Alina CĂTUNESCU – Emil Cioran sau eliberarea prin creație 23
Edouard ROUVEYRE – Cunoştinţe necesare unui bibliofil (IX) 24
Liviu BUTUC – Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România (III) 30

Premiile Radio România Cultural, ediţia a V-a, 2005 35

Catalog 36

Agenda culturală

Salonul de Carte şi Presă 38
Jean-Yves CONRAD – Salonul de Carte de la Paris 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Geo BOGZA

Munca în tăbăcării

În atmosfera pestilentă și caustică a tăbăcăriilor, muncesc de dimineața pînă seara bărbați, femei și copii. Femei, pentru că sînt plătite mai puțin decît bărbații, copii, pentru că sînt plătiți mai puțin decît femeile. Dacă o mașină lucrează mai ușor, încît la conducerea ei ar fi nevoie de un efort mai mic decît acela de care e capabil un lucrător, atunci la mașina aceea e pusă o femeie. Chiar dacă forța acesteia e mai mică decît aceea pe care o necesită mașina. Repartiția se face întotdeauna în așa fel, încît pierderea să fie de partea lucrătorului. Dacă mersul normal al unei mașini cere coeficientul de muncă 100, pe care îl posedă un om ce trebuie plătit cu 80 de lei pe zi, atunci la mașina aceea e pus un om al cărui coeficient de muncă e 85 și care e plătit numai cu 60 de lei. Diferența de 20 de lei din prețul muncii rămîne întreprinderii, iar diferența de 15, pînă la coeficientul de muncă pe care îl reclamă mașina, trebuie suplinită de lucrător, scoasă dinăuntrul lui, de unde o știi, cum o putea. Mașina are nevoie de 100 și stoarce din om 100.

Mașini care au nevoie de 100 și în fața lor oameni care nu pot da decît 85, aceasta e legea de neclintit a tuturor întreprinderilor. Și nu numai cu privire la mașini, ci la orice fel de muncă făcută de oameni care trebuiesc plătiți pentru aceasta. Cu mari predispoziții pentru raționamentul matematic, stăpînii nu se pot împiedica să judece astfel: Această ladă pentru a fi dată jos din camion are nevoie de un om a cărui putere ar trebui plătită cu 80 de lei pe zi. Să punem unul plătit numai cu 60 de lei, are să se opintească mai mult, dar tot are s-o ridice. Iar la lăzile mai mici, la care s-ar fi potrivit tocmai bine puterea omului de 60 de lei, să punem unul de 40 sau o femeie. Și la treburile pe care ar fi putut să le facă femeile, să aducem copii. Socoteli, socoteli.

Un registru mare stă deschis în biroul întreprinderii, și un funcționar cenușiu scrie în el cifre lîngă cifre. Fiecare cifră, fiecare nouă operație aritmetică urmărește să mai rupă o bucată din pîinea lucrătorilor. Să scădem salariile cu 5 la sută, să-i punem să lucreze într-un tempo accelerat, cu 8 la sută. Să stoarcem din ei sînge mai mult cu 3 la sută. Păianjenii negri ai cifrelor apar în registre, iar în casele lucrătorilor pîinea se împuținează, în interiorul fabricii motoarele merg mai repede, mai istovitor, și seara lucrătorii ies cu capetele năuce, cu plămînii în agonie.

Nu e o muncă să stai să-ți mai tragi sufletul și apoi iar să începi, munca din tăbăcării. De dimineața pînă seara trebuie un continuu și suprem efort. Se muncește repede, repede, gîfîit, ca și cum peste cîteva minute ar trece un tren și toată lumea trebuie să se grăbească, să fie gata să nu-l piardă. Mașinile merg mînate vertiginos de motoare, cer mereu piei noi pe care să le frămînte și dacă gura lor flămîndă rămîne o clipă fără hrană, scot un țipăt alarmant, care se aude pînă la direcție. Ca să nu se întîmple una ca asta, ca să nu-și facă sînge rău patronul, două sute de muncitori, prin ale căror mîini trebuie să treacă succesiv pieile înainte de a ajunge la mașină, se grăbesc, se pun în același tempo accelerat ca și mașina, iar viteza ei îi tîrăște fără milă, într-o epuizare totală.

În primele etape pe care le parcurge pielea de îndată ce a intrat pe poarta tăbăcăriei, aspectul nu e de loc industrial: nici o mașină nu se vede. Pentru primele operațiuni nu e nevoie de pricepere, de îndemînare, de carnet de lucrător; ci de o putere de vită, de îndobitocirea celui ce își vinde brațele. Sînt poveri mari de ridicat, piei murdare de luat în brațe pentru a fi trecute dintr-o magazie în alta. Munca asta o fac ardelenii. Veniți de peste munți cu o ladă în spate și cu două palme mari, bătătorite, au fost luați într-o zi și aduși cu turma în fabrică. Pe pietrele pavajului se mișcă grotesc, ca niște pinguini, alunecă, se îndeasă unul în altul. Pînă ce sînt puși la muncă. În munca brută, grea, de bivol, le trece spaima de huietul fabricii, le trece și dorul de acasă. Vine scrisoare de peste munți că perceptorul a luat vaca și că băiatului i s-a betegit un picior, de trebuie dus prin spitale. Ochii ardeleanului se întunecă, fața se posomorăște, sub cămașa murdară mușchii se umflă, ar lua pe cineva de gît și l-ar da cu capul de pereți. Dar nu are în față decît o căruță plină cu piei murdare și sîngerînde, aduse de la abator. Înverșunat, le ia în brațe, muncește cu furie, orbește, fără să vorbească, fără să-și tragă sufletul sau să-și facă țigară. Prin fereastra cabinetului său, directorul zîmbește mulțumit; ardelenii sînt muncitori supuși, cu tragere de inimă.

După două săptămîni n-a mai rămas nimic din cioarecii albi, din ciubotele date cu seu, din privirea ageră de la început. Tăbăcăriile tăbăcesc.

Pentru a munci în secția tăbăcitului mineral nu e nevoie numai de putere de vită, ci și de necontenită vigilență. Apar mașini ce trebuiesc conduse, supravegheate cu atenție. Singurii care se încumetă să lucreze sînt oltenii. Exasperați de o sărăcie atavică, ahtiați după fiecare leu în plus pe care ar putea să-l agonisească dacă ar vinde din puterea lor de muncă tot ce se poate vinde, oltenii luptă cu valurile de acizi, mînuie mașinile, introduc și scot din butoaiele cu soluții caustice pieile crude. După șase luni, trebuiesc schimbați. Mai mult nu-i ține direcția, fiindcă știe că, într-o bună zi, i-ar putea găsi lați pe lîngă butoaie.

La etajele superioare încetează murdăria și otrăvurile asasine, pentru a începe tăbăcitul mecanic. Mașini pentru tăiat talpa, mașini pentru călcat, mașini pentru întins. Mașini. Mașini. Mașina pentru presat talpa face acel zgomot asurzitor, de motor de avion. De jos, pieile sînt aduse încă jilave și grotești, mai păstrînd forma în care au fost jupuite de pe

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

animal: un continent în miniatură, cu sute de fiorduri, zdrențuit și întortocheat, după cum parlagiul a desfăcut-o de pe cap cu urechi cu tot, și cu picioarele mai late în dreptul genunchiului. Cuțitele intră în funcțiune, neregularitățile cad, puternica mașină își începe zbîrnîitul, le apasă, le netezește, un țiuit asurzitor umple fabrica și creierii. Haos.

Prin ferestrele murdare se văd în curte oamenii cu hîrdaie; cei care cară borhotul tăbăcăriei, rămășițele împuțite. Se duc, vin. Se duc, vin. Tăbăcăria tăbăcește. Mașinile nu se opresc o singură clipă. Mașina de călcat, încălzită cu aburi, cînd trece peste talpă fumegă și scoate din ea ultimele miasme. Pe fruntea oamenilor năduşeala curge în șiroaie. Nu e o muncă să stai să-ți mai tragi sufletul.

Trecem pe o punte înaltă, suspendată, în altă aripă a fabricii. Sîntem la etajul acelei secții în al cărui subsol muncesc oltenii, acolo unde o zeamă verzuie și caustică se scurge din butoaie pe șănțulețele arse ale cimentului; acolo unde aerul e atît de otrăvitor, încît unii fabricanți au cumpărat lucrătorilor măști de gaze. Dar cu masca pe obraz efortul pentru mînuirea pieilor este atît de extenuant, încît muncitorii au renunțat la ea și preferă să întîmpine valurile otrăvitoare, de-a dreptul. Între zidurile coșcovite, tuberculizate, ale secției minerale, nu s-a auzit niciodată o glumă, n-a răsunat niciodată un hohot de rîs, nici un surîs n-a luminat vreuna din fețele oamenilor, care rămîn tot timpul încruntate, amarnice.

Deasupra acestui infern caustic, ca și dincolo la secția vegetală, sînt înșiruite, într-o sală imensă, mașinile care moaie, calcă, netezesc pielea. Aș vrea să vă descriu una, așanumita "gură de leu". Atunci cînd nu merge, cînd se află în repaus, seamănă într-adevăr cu un leu. Cu unul care ar sta așezat pe labele dinapoi, cu capul drept, clasica poziție de rege al animalelor, privind în fața lui pustiul. În fața leului nostru nu e pustiul, ci un lucrător, în mînă cu o bucată de piele care trebuie muiată. Aici se fabrică pielea propriu-zisă. Boxul. Mașina pornește. Leul se repede jumătate de metru, dă cu capul de o scîndură, cască gura, se retrage (închide gura, strînge bine maxilarele de fier) și iar se repede, și iar cască gura, din ce în ce mai repede, amețitor aproape. Scheletu-i de fier păcăne, trosnește din încheieturi, amenință să se disloce. Dar nu pățește nimic, funcționează perfect, satanic. Lucrătorul care ține bucata de piele în mînă o așază în așa fel pe scîndură, încît, atunci cînd leul se repede, gura lui s-o apuce de un capăt și s-o tragă înapoi. De capătul celălalt, omul trebuie să țină mai departe. Cînd leul ajunge la loc, în poziția inițială de rege al animalelor, fălcile i se descleștează, dau drumul bucății de piele, iar lucrătorul o trage repede și i-o pregătește din nou s-o înhațe și s-o morfolească. Asta înmoaie pielea. E un fel de scărmăneală, un fel de harță, care ar putea să aibă haz, dar cum ține de dimineața pînă seara, e obositoare cumplit.

Lîngă "gura de leu" sînt alte zeci de mașini mergînd repede, în ritm mecanic, lucrătorul trebuind să se țină după ele. Zeci de mașini, mii de bucăți de piele, cîteva sute de lucrători. Ei se împart și mașinilor, și pieilor, dînd fiecăreia tributul de sînge și sudoare pe care îl pretind.

La ora șase seara cînd sirena fluieră, cîteva sute de brațe cad moarte în jos. Talentați dansatori și dansatoare ale țării mele, voi care ați redat în dans cum cade pasărea lovită de plumb, cum trebuie să se mlădie trupul la o poezie de Arghezi, duceți-vă și munciți o săptămînă, zi de zi, într-o tăbăcărie, și pe urmă veniți și redați cum cad moarte brațele lucrătorilor la ora șase seara. Ar fi un dans al timpului nostru, care ar exprima viața și chinul a mii de oameni.

Mașinile s-au oprit, brațele cad moarte în jos. Pe urmă, într-un ultim efort, urcă spre frunte și o șterg bine, apăsat, dintr-o parte într-alta, de sudoare. În subsoluri, unde murdăria e mai grasă, mai compactă, oamenii și-o rad de pe mîini cu briceagul. De prin secții ies pîlcuri-pîlcuri, în curte. Aerul e mai puțin fetid, le mai înviorează plămînii. Dar capul e încă năuc, mașinile de presat talpa mai zbîrnîie în creier. Subsolurile, atelierele au rămas pustii. În curte sînt aproape patru sute de oameni. În fiecare tăbăcărie muncesc aproape patru sute de oameni.

Afară, dincolo de poartă, îi așteaptă pe lîngă ziduri, ca la închisoare și ca la spital, nevestele. Cînd a fluierat de șase, s-au sculat în picioare, s-au pregătit să-i întîmpine.

Dar poarta mai rămîne închisă. Se pare că înăuntru se petrece ceva. "Percheziția", șoptesc între ele nevestele lucrătorilor. Și prin ochi le trece o undă de dispreț.

Într-adevăr, înăuntru e percheziție. Direcția vrea să se asigure că n-a fost sustrasă nici o bucată de talpă de vreunul din cei patru sute de lucrători, care, ei, își lasă acolo plămînii.

1934

A dispărut o fată desculță

Undeva la mahala a dispărut o fată desculță. Fratele ei îi dă fotografia la ziar. "În ziua de 10 crt. a dispărut sora mea Maria, etate 13 ani, îmbrăcată rochiță roșie, desculță. Rog cine știe de ea..."

Deasupra acestor rînduri e chipul unei fete cu fruntea largă, cu părul dat pe spate, cu trăsăturile feței aspre. Așa cum trebuie să fie probabil fața tuturor fetelor care au ajuns la 13 ani fără să aibă o pereche de pantofi.

Nu ne bucurăm că fata aceea a dispărut, dar ne spunem că dacă atunci cînd a dispărut nu i s-au putut da la ziar decît următoarele două semnalmente: rochiță roșie, desculță, ce putea ea face mai bine decît să dispară? În ziua de 10 crt., după cîte ne amintim, nu era o căldură atît de mare încît fata să fi umblat de plăcere în picioarele goale. Remarcați că în afară de rochița roșie, nimic, nici un fel de veșmînt, sau amănunt de veșmînt nu a putut fi semnalat ca indiciu. Din cap pînă în picioare, o simplă rochiță roșie și picioarele goale. O negresă dacă ar fi dispărut dintr-un trib din Africa, și tot s-ar fi putut da despre ea mai multe amănunte, fie chiar și despre bucățile de fildeș pe care "sălbaticii" le poartă în nas.

În București, în primăvara aceasta, a dispărut o fată de 13 ani și nu s-a putut spune mai mult despre ea decît că era desculță. Știrea aceasta e publicată în pagina zecea a ziarului, printre reclame. Trebuia pusă pe pagina întîi, în locul articolului de fond.

1935

(*Bucureștii în literatură*,
texte alese și adnotate,
cu un cuvînt înainte de Radu ALBALA,
Editura pentru Literatură, 1962)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Arhive bucureștene

Edmond van Saanen

Georgeta FILITTI

Într-o arhivă personală afli, se înțelege, tot felul de informații despre titular și familia lui. Însă marea surpriză rămâne puzderia de legături, prietenii, relații, afaceri care, la simpla parcurgere, îți deschide o lume neașteptată, expresivă, foarte adesea necunoscută.

Arhitectul Edmond van Saanen (1882 – 1938), a cărui arhivă se păstrează la Biblioteca Națională, fondul St. Georges, este, din acest punct de vedere, un personaj interesant deopotrivă în sine și pentru relațiile multiple din țară și străinătate.

Actele de stare civilă reţin pe Edmund Petru van Saanen din Ministerul Român al Afacerilor Externe (căsătorit cu Hersilia Gessi, originară din Smirna), care moare la 53 de ani, în 1866, fiind slujit de preotul bisericii Bărăția din București.

Unui Edgard van Saanen i se naște, în 1905, un copil, Silvio Traian, din legătura cu minora Elisabeta Preduț. Recunoaște copilul și se căsătorește cu mama acestuia în 1912 la Schela Cladovei.

Dar cei care se vor dovedi români activi și întreprinzători sunt membrii familiei din Brăila. Între ei, Robert (n. 1857) și Adolphe. Cel dintâi ia parte, ca secretar, la lucrările preliminare legate de înființarea Băncii Naționale. În 1883 guvernatorul certifică "modul inteligent și stăruitor în care și-a îndeplinit întotdeauna datoria". După trei ani părăsește postul de la Bancă spre a deveni agent de schimb. Așa se stabilește la Brăila, unde întemeiază o Antrepriză de lucrări publice și Fabrica sistematică cu aburi Furnica, "căldări galvanizate, cutii de conserve, obiecte de tablă albă și neagră. Vacs, unsori pentru ghete, hamuri, linoleuri, parchete. Creme fine pentru încălțăminte, pomade și lichide pentru curățat metale. Produse chimice". Se vede că noua meserie îl obligă să călătorească în străinătate, de vreme ce scoate pașapoarte, în 1888 și 1891 pentru Rusia, în 1896 pentru Ungaria, în 1899 pentru Constantinopol. Tot din acei ani se păstrează o scrisoare către Adolphe (locotenent în Corpul flotilei Dunării încă din 1867) în care îl întreabă de blazonul familiei ("cu câini, iepuri, ciocane"). Nu intenționează să-l poarte, căci "la noblesse pauvre est ridicule", dar vrea să-i știe semnificația. E greu de spus cât de sărac a fost R. v. Saanen; i-a dat însă fiului său o educație îngrijită și o avere care l-a propulsat nu numai în elita societății românești ci și a celei europene.

Edmond François Louis van Saanen s-a născut la 21 octombrie 1882 la București și a încetat din viață tot acolo, la 7 mai 1938. A urmat Politehnica din München (din 1901) și în 1907 și-a adăugat cognomenul Algi, după al doilea soț al mamei sale – Algiu. Dintr-o scrisoare de felicitare a lui Gottereau, arhitect francez stabilit la București, autor, între altele, al planurilor palatului CEC, se vede că van Saanen fusese admis la École Nationale des Beaux Arts din Paris. În 1918 lucra la Ministerul de Război (Marele Cartier General, direcția Serviciului Construcțiilor sanitare), când a fost decorat cu "Steaua României" "pentru destoinicia cu care a dirijat lucrările sanitare". A fost căsătorit între 1924 și 1935 cu Aurelia Melania Vasiliu Bolnavu.

Din invitațiile primite, din țară și din străinătate, în toată perioada interbelică, se poate reconstitui viața sa mondenă și în același timp și programul manifestărilor artistice mai de seamă din capitala românească. Iată, așa, invitații primite la concertul de sonate susținut de Miron Șoarec (pian) și Vasile Jianu (flaut); Alexandra Cantacuzino îl poftește la ceai "pentru a întâlni pe doamna Gamelin" și altă dată la primirea doamnelor delegate la Congresul Internațional al femeilor organizat la Dubrovnik. De altfel, în calitate de "vicepreședintă a Consiliului Internațional al Femeilor, președintă a Consiliului Național al Femeilor Române, președintă de onoare a Auxiliarei Feminine FIDAC, delegată a României la Societatea Națiunilor, membră a Institutului Social Român", aceasta îl invita adesea la manifestările ce organiza. Soții Titulescu îl așteaptă "să petreacă seara la M.A.E."

La conferințe: N. Iorga, *Istoricul aviației* (la Aeroclub, unde era și membru); Alfred Poninsky, consilier la Legația Poloniei, *Les deux Stanislas, rois de Pologne au XVIII-ème siècle* (la Asociația culturală "Gândirea europeană", prezidată de Elena Văcărescu); Dem. Ghica, *La diplomatie à travers les âges* (la Union Intelectuelle roumaine); Vesp. Pella, *Iluziile păcii și pactul Kellogg*.

Apoi e oaspetele unor diplomați: însărcinatul cu Afaceri al Egiptului, H. Kholucy (la ceai cu dans); consilierul Poloniei, contele Alfred Poninsky (dejun); ministrul Țărilor de Jos, van Hoom (dejun); o "seară" la aceeași legație, poftit de ministrul Jan Hubrecht. Mai participă la recepția în cinstea lui Gérard Bauër, ca invitat al președintelui Asociației criticei dramatice și muzicale Em. D. Fagure; la fel, la Palatul Academiei de Arhitectură, ca invitat al rectorului Petre Antonescu, pentru primirea lui Émile Maigrot și Jacques Duvaux, membri ai Societății arhitecților diplomați francezi.

Sunt și evenimente pe care doar invitația dintr-o arhivă le scoate din anonimat. De pildă, gruparea de artă Boema îl invită la o reuniune nocturnă în saloanele expoziției de pictură "Mozart", pe str. C. Mille nr. 4, cu "teatru miniaturist, caricatural, improvizațiuni humoristice și muzicale, dans, tablouri celebre înscenate. Concert de jazz Führmann".

Cele peste 100 cărți de vizită sugerează relații întâmplătoare (cumpărături la cutare gravor – Lucien Bazor) sau medalist (Fenardent) de la Paris, o ședință la Valérie Rée

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

(chiromantă, licențiată a Universității din Viena), dar și prietenii ce se regăsesc în corespondența mai amplă cu: Jean Yonnel de la Teatrul Odéon din Paris, Cécile Sorel, Constantino Ruspoli, Monte de Herosmonte, colecționarul Al. St. Georges (depozitarul de mai târziu al arhivei arhitectului), Gogu Constantinescu, inginer consultant la Londra, Bruno Seletzky, reprezentantul firmei Skoda la București, ministrul Nicolae Titulescu, contele și contesa di San Martino Valperga, Riccardo Mazzanti, directorul Institutului de Belle Arte al Franței, dansatoarea indiană Nyota Inyoka, Ion Bianu, președintele Academiei Române, colecționarul Anastase Simu, ministrul Richard Franasovici, Aretia Tătărescu, soția primului ministru, sculptorul Ion Jalea, dirijorul Ionel Perlea, omul politic Gh. Trancu-Iași etc. Se mai regăsesc între corespondenții săi pictorii G. Petrașcu, Paul Aburel, Adina Paula Moscu Melinte, Nicolae Grant, Nicolae Vermont, Jean Neylies, Marc Brillaud de Laujardière.

Iată trei piese din corespondența aflată în fondul E. v. Saanen:

1. De la Georges Boskoff, pianist de reputație internațională, prieten deopotrivă cu George Enescu

"Paris, 6 Place du Palais Bourbon
7-I-31

... [în text] Le canon tonne, les cloches sonnent, le cercueil de Joffre arrive aux Invalides... Je n'ai pas eu le courage de m'attarder sur l'Esplanade, parmi la foule recueillie et déférente. Et aux premiers accents de la Marche Funèbre de Chopin, diffusée par un haut parleur, j'ai retrogradé vers ma demeure si proche, avec le frisson de la mort dans mon âme et le désir de pleurer un peu dans tes bras fraternels.

N'ai je pas pleuré aussi en lisant ta lettre, mon cher Edmond! Ta voix, ta consolante voix venant de notre terre natale, a puissamment retenti dans mon coeur. Enesco t'a dit la vérité, la tragique vérité: mon petit Serge est mort le 17 mai. Une diphtérie diabolique me l'a enlevé en quelques jours! Depuis lors ma vie est un supplice. Tu sais que je chérissais mon enfant presque maladivement. Une vraie passion nous unissait, lui et moi. Je revivais en lui comme il vit en moi, avec la même intensité. Je ne craignais qu'une chose au monde: le perdre. Je ne désire plus qu'une chose au monde: le rejoindre! L'Irréparable est entré dans mon Destin pour le briser. Rien n'est comparable au déchirement de voir mourir son enfant dans ses bras... Mes jours, mes nuits ne sont hantés que par cette vision torturante. Mon grand ami, je suis anéanti!... J'ai passé un effroyable été chez des amis qui se sont employés à adoucir un peu mon désespoir. Mara, plus courageuse que moi, s'était retirée à Saint-Germain-en Laye, avec sa mère, sinistre mégère que j'abomine. En octobre j'ai dû, malgré mon lamentable état physique et psychique, aller jouer à Berlin. Je n'avais plus ouvert mon piano depuis que mon merveilleux petit Serge était mort... Cependant j'ai eu un triomphe (coïncidence providentielle: c'est sous les auspices des familles Mendelssohn et Liszt que j'ai débuté à Berlin! L'ambassadeur d'Allemagne à Paris, M. von Hoesch, m'avait donné une lettre pour M. Franz von Mendelssohn, personnage considérable du monde de la finance berlinoise, descendant direct du grand musicien. Et je connaissais M-me de Prévaux, descendante non moins directe de Liszt et M-me d'Agoult, dont le mari est attaché à l'Ambassade

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de France). Mais le succès n'a plus d'écho dans mon âme morte, morte à la terre... et plus vivante que jamais dans l'au-delà où rayonne celle de mon fils. La métapsychique, le spiritisme, la foi fondée sur la science sont devenues mes seuls soutiens et mes seuls moyens de vivre encore... et non pas mon art... dont je me suis beaucoup éloigné. Cependant j'ai nécessairement repris mon activité artistique. J'ai enregistré l'autre jour, avec l'orchestre Colonne, un divin concerto de Mozart, pour la firme Odéon. Je t'enverrai ces disques dès qu'ils seront mis en vente. Je viens de donner également un récital Chopin-Liszt qui n'a été qu'une interminable ovation (chez Pleyel)... Hélas! Toutes ces victoires ne peuvent embellir ma vie, ni consoler mon coeur, à peu près pour les mêmes raisons qui éclatent dans ta lettre pleine d'une si noble révolte. Ces temps sont «troubles»... «vivons en nous mêmes»! et aussi dans la ferveur des disparus! A toi et à Aurette mon affection inaltérable.

Georges

Mes tendres hommages à la chère «marquise». J'espère pouvoir bientôt t'envoyer le reste de ma petite dette. Mara pense affectueusement à toi".

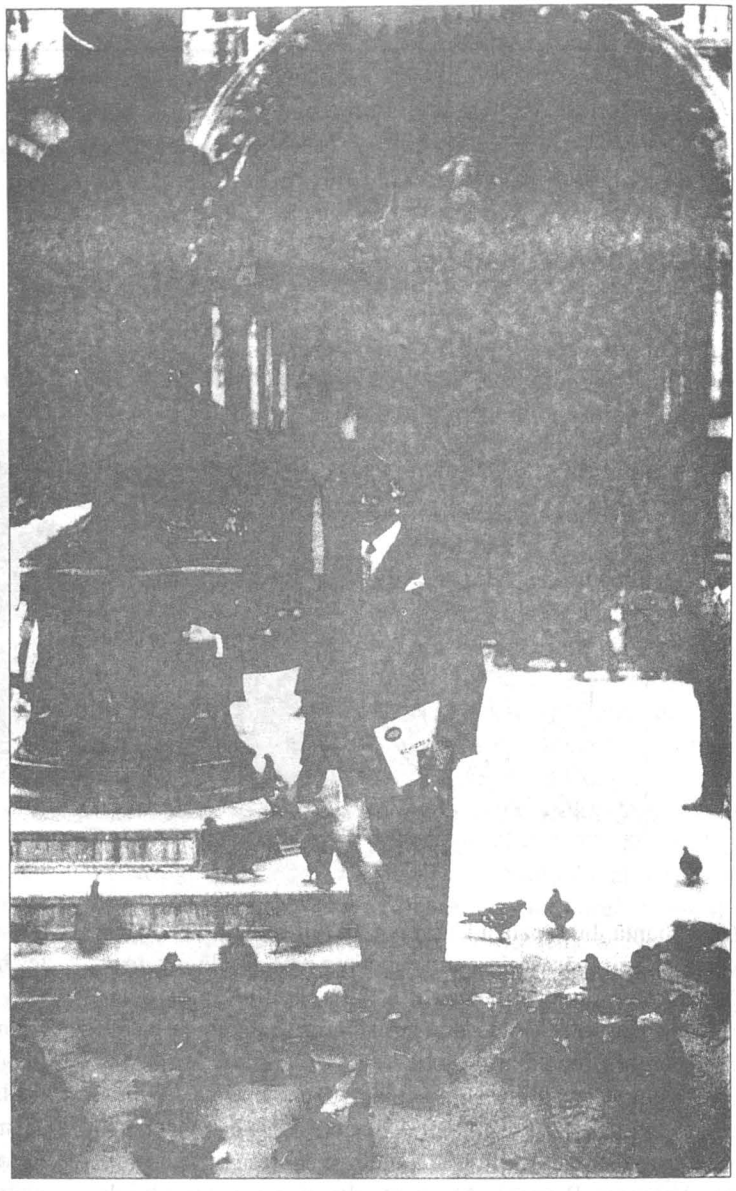

2. Poetul Adrian Maniu

"București, 193...

Mult iubite prieten,

Am fost mișcat și de scrisoare și de prețiosul dar. Pentru mine piatra dăruită înseamnă azi a unsprezecea dovadă privitoare la acea epocă din noaptea istoriei românești când puțini bănuiesc ce mult a luminat Bizanțul puterea misterioasă a unei arte barbare localnice. Dacă voi izbuti vreodată să dezleg această taină a sufletului nostru fără îndoială că va contribui mult lespedea sculptată și bucuria darului.

Îngăduie însă afecțiunei ce îți port să răspundă deocamdată cu mult mai puțin – alăturata amintire a purtat însă odată scânteia luminei în fața credinței – și astfel smeritul meu dar are numai rostul unui tâlc.

În dorul revederii, primește însă mai ales toate urările de fericire dimpreună cu Doamna Dumitale căreia te rog să-i încredințezi respectuoase omagii.

Al dumitale, Adrian Maniu"

3. Contesa de Boissounay îl recomandă dansatoarei americane Loïe Fueller, aflată în turneu la Paris

"Chère Madame,

Je vous recommande de nouveau tout particulièrement Monsieur et Madame van Saanen Algi. Monsieur van Saanen est un admirable artiste dont les dessins des ballets russes ont eu déjà beaucoup de succès à New York. Je suis sûre que vous êtes faits pour vous entendre et j'espère que votre jeune élève n'a pas perdu la lettre que mes enfants ont apportée pour vous dans les coulisses du théâtre des Champs Elysées entre le 29 et le 31 décembre. Je n'avais pas votre adresse et je viens de la demander à Armande de Polignac, ma cousine n'ayant pas de réponse. J'espère vous voir bientôt et si vous avez envie de venir m'entendre chanter les mélodies d'Armande, téléphonez-moi votre jour et votre heure et je serai dans la joie de vous faire un peu plaisir à vous l'enchanteresse de nos yeux.

Mon mari et mes enfants se joignent à moi pour vous dire nos sentiments d'admiration et d'affection.

Polignac Comtesse de Boissounay"

Arhiva lui sentimentală cuprinde și versuri ce i-au fost dedicate, chiar dacă nu perfecte, în limbile franceză și italiană. Iată-le:

A Monsieur Van Saanen Algi

Fines, pâles et délicates / Vous fixez, sur ces papiers gris, / Des vieux hallets évanouis / Les images que vous aimâtes. // Ah! mon cher Van Saanen Algi / Voici déja plus de deux lustres / Que parmi les prismes des lustres, / Nous vîmes hondir Nijinsky! // Vous secourez notre mémoire / Par cet album *fidèle et vrai. / Comme alors Paris était gai! / Nous ne redoutions pas l'Histoire.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

*

Non ero ancora nato / e girà te conoscevo, / perchè mamma me ne / parlava sempre! / Ricordo un tuo ritratto, / de quanno eri bambino, / su un cavallin de legno / dove tu stavi pe fatte donnolà. / Edmondo mio / Lontani sempre / la vita ci'ha tenuto, / però n'affetto vero, / pe te e pe mamma tua, / ner core ognor sincero, / sempre immutabile s'è mantenuto. // Tra Roma e Romania / ce sta n'affinità, / pe n'origine uguale nell'antichità. / Ma se semo romani, / semo puro cugini, / perciò certo più fini / so i sentimenti che fra noi ce sò. / Edmondo mio / non sei più solo / adesso a fatte amà, / Te sei scerto'na sposa, / lei puro assai graziosa, / co'cui l'amore nostro / pe l'avvenire dovrai spartì. // Girato hai il mondo intero / studiando l'arte e il bello / vedenno'n se sa mai quante bellezze. / Bernini Raffaello, / Bramante e Michelaccio, / S. Pietro er Vaticano, / solo che a Roma li poi trovà. / Edmondo mio solo che qui / tutto te fa incantà. / Pe te che sei 'n artista, / sta Roma t'ammaestra, / e t'incammina certo / verso una grande celebrità.

Nu stăruim asupra creației sale de arhitect; amintim doar că în 1927 conducea Serviciul de resort din Ministerul Instrucțiunii, iar la un moment dat răspunde la un chestionar al revistei "Arta și orașul" astfel: "Un arhitect trebuie să-și semneze planul. Cu această semnătură și-a angajat întrega răspundere asupra clădirii ce efectuează. Nu văd necesară iscălitura unui inginer pe planul conceput și întocmit de arhitect".

Paralel însă desenează, face expoziții în țară și străinătate (la New York, de pildă), participă la Bienalele de la Veneția (1936). Aproape 1.000 desene trădează interesul pentru lumea dansului (costumele Ludmilei Saccharoff, studii pentru spectacolele Isadorei Duncan, albumul *Dix études de danse*, avec une Préface de Jean Louis Vandogen, în 250 exemplare, schițe pentru baletele ruseşti Diaghileff și Nijinski în spectacolul *Le spectre de la Rose*, inventarul expoziției sale *Études de danse* din 10 – 25 noiembrie 1919 de la Paris, desene de la Cairo, Alexandria, Capri, Roma, Viena, Techirghiol, București – Hanul Manuc etc. etc.).

Cu aceeași ușurință abordează poezia și literatura memorialistică. Pe lângă facilele: *Foaie verde Luchișor / De o floare mi-este dor. / Floarea asta e un crin / Căreia și-n vis mă-nchin* sau balada "par ung humble architecte": *Regard droit et tête fine / Sourir franc et fière pine / Grand maître-q...eux à ses instants / Le plus instable des amants.*

Edmond van Saanen scrie *O călătorie în Italia*, *Roumanie en 1936. Impressions laconiques*, *Esquisses venitiennes*, *Reflexions sur la musique et l'art*, *Impresii din Roma. Sf. Petru și Vatican*, *Biserica din Rucăr. 1780*, *Moș Ajun*, dramă într-un act, făcută la Herculane în octombrie – noiembrie 1929, *Ce este fresca de chevalet*, *Mânăstirea Hurezi*, *Moș Niță*, dramă etc.

Ca orice artist complet, Edmond van Saanen dovedește în același timp o cultură muzicală remarcabilă. Creația sa se regăsește în sutele de știme dintre anii 1928 – 1938 păstrate în arhivă, astfel: *O, terre de printemps*, paroles Marie v. Mutius; Chanson *Si vous n'avez rien à me dire*, paroles V. Hugo, (cântat prima oară în Sala Liedertafel din București, la 24 ianuarie 1932); *Cânta puiul cucului*, iunie 1928; *Les caresses*, text de J. Richepin, octombrie 1928; *Vendredi Saint*; *Il pleut des pétales de fleurs*, versuri de Albert Samain, 1928 – 1932; *Aubade*; *Motanul încălțat*. Teatru cu marionete, 1930 – 1931, la Teatrul de păpuși din București condus de Theodor Nastasi (textul, localizare de Ioana Basarab după contele F. Pocci); *La captive*, paroles H. de Regnier, *Petite cracovienne*, 10 decembrie 1931; *Alla romena*, 26 iunie 1932; *Suite all'antica*, fantaisie; *Nocturne romantique*; *Dragă dorule, te las*; *Psaume C.*; *Pastorale*; *Invention*; *Sonate facile*; *Sonatine*; *Valse*; *Lied*; *Querida* (dedicată "lui Grigoraș Dinicu, cu sinceră admirație"); *Gavotte triste*; *Mazurka triste*; *Sonate pour piano et violon*; *Însemnare*, text de Adrian Maniu; *Danse Orientale*; *Pour Nyote*, 1937 etc.

Că evolua cu aceeași ușurință în lumea penelului și în cea a muzicii o dovedește, între altele, un program desenat pentru serata muzicală a doamnei Pleșoianu, la Paris, pe care s-au iscălit participanții, între care George Enescu.

Căsătoria cu Aurelia Vasiliu Bolnavu se destramă la un moment dat (1932) și după un schimb de scrisori prin avocat prin care o autorizează să intenteze divorțul, arhitectul își întocmește un inventar "de obiecte ce-mi aparțin". Temător de ce s-ar putea întâmpla, el lasă o notă: "În caz de nenorocire, a se vedea sfârșitul block notes de bronz, care e pe masa Boule, câteva informațiuni".

Cu ochii minții se poate oarecum reconstitui ambianța în care a trăit acest spirit renascentist. El reține mobile, bibelouri, covoare de Tunis, Caraman, Bukkhara, cărți (1.400 – 1.500 volume, "unele foarte rare și scumpe"), bronzuri Adams, oglinzi, lămpi cubiste, lăzi, vase, icoane, cufere, vase persane, japoneze, haine de mandarin, paftale de argint, "une bouteille en verre vert" cumpărată de el în 1911 la Stratford on Avon, în Anglia, argintăria completă de la Brăila etc.

Cu aceeași minuție sunt înșirate tablourile în ulei de Adrien Etienne, Rybkowski, Basarab, Fr. Flameng, Cecilia Cutzescu Storck, L. Cath. Bredau, Petrașcu, Brunet (*Suzanne au bain*, 1700), Wonoerman (pictor olandez, secolul XVII, tablou achiziționat de el în 1896 la o licitație de la Hotel Druot, Paris), Delacroix (*La mise au tombeau*, după Tizian), N. Grigorescu, Kimon Loghi, Valdi Barbey, Gatti, gravurile (Reynolds, Boucher, Bouchardon, R. de Cotte, Gustave Moreau, Piranesi, Edwards – după Leonardo da Vinci), Ugarte, P. Aburel, Scortzescu, o guașă napolitană de Gatti, acuarele de Rodica Maniu, sepii (una "superbă", pe pergament, *Botezul Mântuitorului*, școala italiană, secolul XVIII). La acestea se adaugă numeroase creații personale.

*

Întrebând în dreapta și în stânga, prea puțini bucureșteni mai știu azi cine a fost Edmond van Saanen. Și totuși, cu nume străin, acesta a fost unul din românii cei mai europeni pe care i-au dat deceniile interbelice spre care ne întoarcem în continuare cu oarecare nostalgie.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Memoria caselor

Muzeul Aman

Ana Maria ORĂȘANU

Personalitate complexă a vieții artistice bucureștene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Theodor Aman (1831 – 1891) s-a impus în conștiința publică mai ales ca autorul unor picturi cu tematică istorică, de înaltă vibrație patriotică și desăvârșită măiestrie plastică. *Ultima noapte a lui Mihai Viteazul*, *Lupta cu torțe a lui Vlad Țepeș*, *Jurământul pe Constituție al domnitorului Carol I*, *Proclamarea Unirii Principatelor Române*, *Hora Unirii*, sunt câteva din aceste lucrări monumentale care, împreună cu portretele *Elenei Cuza*, *I. Văcărescu*, *Tudor Vladimirescu*, cu excepționalele autoportrete, scenele de gen sau compozițiile cu naturi moarte, întregesc un patrimoniu alcătuit din circa 3.000 de lucrări foarte apreciate de public, prin academismul rafinat cu care este tratată fiecare temă în parte.

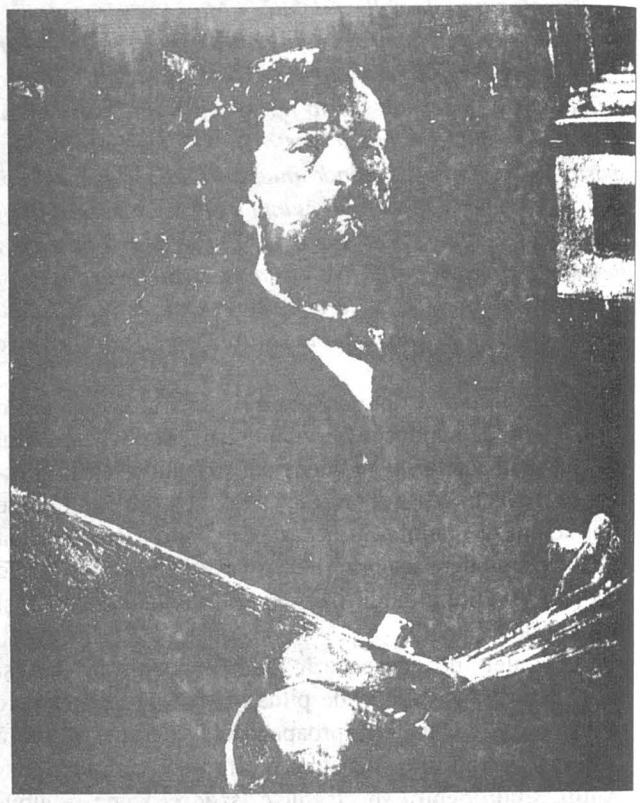

Autoportret

De asemenea, nu trebuie uitat că Aman a fost inițiatorul învățământului artistic superior din țara noastră. Numit din 1858 director al Școlii Superioare de Arte Plastice, a desfășurat o carieră didactică de peste un sfert de veac, contribuind la lansarea unor talente de talie națională. Printre elevii săi amintim pe Ștefan Luchian, Artachino, Vermont, Simonide, Mirea, sculptorul I. Georgescu și Alex. Sathmary. El a organizat la București primele expoziții colective cu caracter periodic și prima pinacotecă.

O realizare importantă a fost și construirea locuinței din str. C.A. Rosetti 8, creație personală totală, concretizându-i în coordonate funcționale și estetice, crezul artistic, precum și incontestabila virtuozitate în toate registrele actelor decorative.

Theodor Aman – ***Boieri surprinși la ospăț de soldații lui Vlad Țepeș***

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

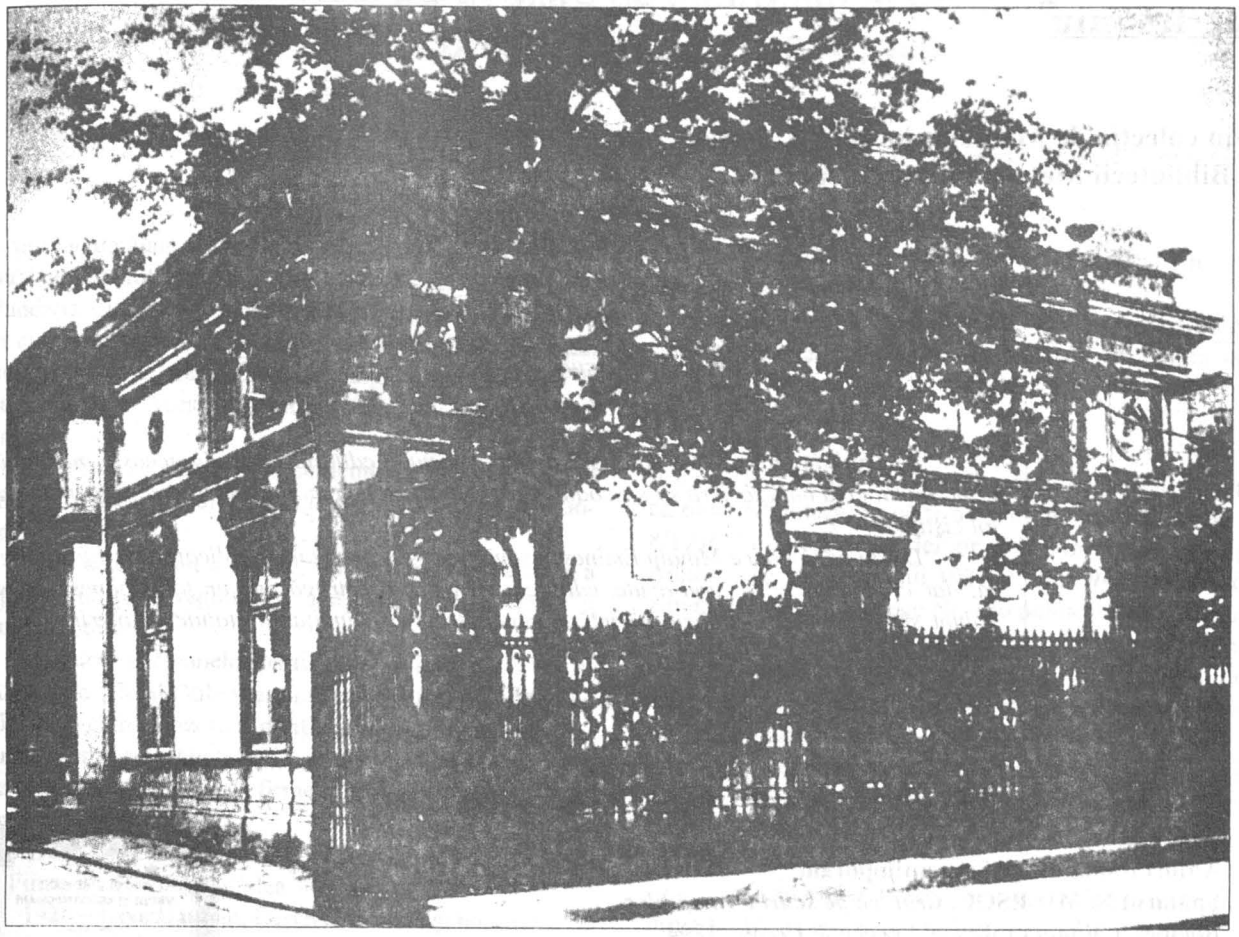

Casa muzeu "Theodor Aman"

Casa, zidită în 1869, după propriile-i schiţe şi în colaborare cu arh. Franz Sebeller, este o clădire cu volum simplu, compus din 8 încăperi dispuse pe un nivel şi cu acces prin curte. Piesa principală este atelierul pictorului, o încăpere de mari dimensiuni, bogat decorată şi iluminată adecvat, folosită şi ca spaţiu de expunere şi salon de primire. Restul încăperilor, cu dimensiuni mai mici, răspund aceloraşi cerinţe şi sunt unităţi decorative prin plastica elementelor arhitecturale, şi totodată spaţiul de expunere pentru picturi şi obiecte de artă. Aşadar, casa a fost gândită în ansamblul ei ca o pinacotecă de autor, lucrările fiind expuse într-un cadru anume creat.

Valoarea artistică şi memorială excepţională a acestei locuinţe o descoperim în tot ceea ce alcătuieşte ambientul interior, căci toate elementele au fost desenate şi executate de artist. Admirăm splendide uşi sculptate, cu medalioane reprezentând titanii picturii universale, Rafael, Leonardo da Vinci, Rembrandt, Veronese, Rubens; plafoane acoperite cu picturi murale inspirate din teme mitologice, precum şi piese de mobilier reeditând stilurile decorative istorice, ca acel dulap gotic păstrat în atelier, toate fiind expuse în 1870 la Salonul Bucureştean, unde au primit Premiul II.

Pe lângă acestea, colecţia artistică a casei include multe obiecte vechi şi preţioase colecţionate de pictor de-a lungul vieţii: ceramică, textile, sculptură de mici dimensiuni şi numismatică. O atenţie deosebită impun obiectele personale, respectiv, instrumentele pentru pictură, gravură şi sculptură, presa şi masa de lucru păstrate pe vechile lor locuri.

Preţiozitatea interioarelor se regăseşte şi în înfăţişarea exterioară a casei, sugerând o cochetă vilă pompeiană, prin elemente de neorenaştere italiană, minuţios compuse şi dispuse pe două registre. Spre stradă, registrul superior al faţadei este delimitat de două compoziţii cu portretele în medalion ale lui Leonardo da Vinci şi Michelangelo. În registrul inferior, două nişe adânci adăpostesc replici de statui antice. Deasupra intrării principale din curte este realizată o reprezentare a lui Zeus în chipul căruia se citesc trăsăturile artistului.

Această frumoasă casă a intrat în patrimoniul statului prin testamentul lăsat de Theodor Aman. Donaţia, perfectată de soţie, a permis înfiinţarea muzeului Aman în anul 1904 şi inaugurarea efectivă în 1908. Astfel, întreaga sa creaţie artistică, precum şi clădirea cu toate bunurile aparţinătoare au devenit un univers muzeistic evocând activitatea acestui neobosit creator. Prin generozitatea sa se adaugă donaţiei şi corpul de clădire din curte lăsat în folosinţa studenţilor nevoiaşi, bursieri ai Academiei de Arte Frumoase.

Casa muzeu "Theodor Aman" se află în prezent în restaurare şi este secţie a Muzeului Municipiului Bucureşti. Ea îşi etalează discret volumul elegant între vecinătăţi strivitoare. Este o oază de istorie de artă şi de peisaj citadin din Bucureştii de altădată, ce coabitează cu un cadru urbanistic modern şi dinamic.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

M. EMINESCU, *Proză și Versuri*
Editor V. G. Morțun, Iași, 1890

Volumul de față trebuia să apară de anul trecut și editorele, care în această publicație nu urmăreà un gînd bănesc, ierà să-și scoată numai cheltuielele, remîind ca autoriul să beneficieze de tot cîștigul.

De atunci încoace Mihaiu Eminescu săvîrșindu-se din vieață, publicațiunea a fost întreruptă; dar credincios înțelegerei avute, editorele nu voiește să tragă nici un folos bănesc din acest volum și va depune în mînele societății întocmite pentru înălțarea statuiei nepieritorului poet cîștigul net al acestei publicații. (V. G. M.)

Autori români, vechi și contimporani
Spătarul N. MILESCU, *Cronica pe scurt a românilor*
Bucuresci, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1894

... Așa deci Traian supuind și desăvîrșit domolind tótă Dacia, și socotind ca să o tocméscă într'acel chip de la care să nu aibă alte turburări nici să le mai vie alte griji, au poruncit de prim-prejururile biruințelor sale de au adus romani locuitori de s'au așezat aici, și dintr'a sa óste au lăsat cât au trebuit de a-i lăsa, ca să se așeze aici, remâind locuitori ai acestor țeri, cari și pînă astăzi se trag, cum vom arăta dintr'aceia...

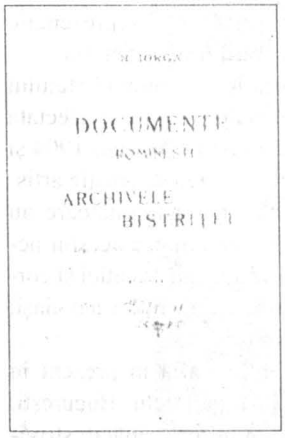

N. IORGA, *Documente romînești din Arhivele Bistriței (Scrisori domnești și scrisori private).* Partea I
București, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1899

Carpații n'au împiedecat nici-o-dată întreținerea relațiilor comerciale între activul oraș săsesc al Bistriței și populația românească de ceialaltă parte a acestor munți. Negustorii emporiului german de la hotare trecură din cele mai îndepărtate timpuri prin calea deschisă de apele impetuoase ale Bistriței pentru a desface în Moldova fabricate proprii sau importate, direct sau ba, din orașele Europei centrale, pentru a cumpăra productele plugarului sau marfa brută a păstorului moldovean. [...]

Ca negustori deci și ca "burgheji" moldoveni de altă limbă, ca "uitlanders"-i pe pămîntul Domnului, Sașii din regiunea Bistriței au stat până foarte tărziu în strînse și continue relații cu noi. Mai mult decît atîta, a fost un timp cînd Moldovenii și orașul săsesc s'au aflat supt aceiași autoritate. O bună parte din istoria Bistriței ie și istoria noastră, și puține Archive cuprind mai multă viață vie, colorată, zilnică românească decît archivele bistrițene.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteci particulare de împrumut și cenzura în Bucureștiul anilor 1926 – 1949

Veronica ALDEA, Adriana GAGEA

În prima jumătate a secolului XX, pe lângă bibliotecile publice instituționalizate, înființate de Casa Școalelor, Fundația Culturală, asociații, instituții etc., au funcționat și un număr însemnat de biblioteci particulare de împrumut cu scop comercial, organizate pe lângă librării, edituri și firme particulare. Acestea lucrau pe principiul împrumutului contra cost.

În arhive se păstrează documente inedite cu privire la înscrierea în Registrului Comerțului precum și la funcționarea lor.

Deși datele sunt succinte, reiese faptul că cenzura a funcționat sub toate regimurile, cartea fiind considerată un instrument politic.

Inițiativa persoanelor particulare, în acest sens, a fost sugrumată de oficialitățile vremii. Aceste firme erau periodic verificate de către cenzori ai poliției sau ai Ministerului Propagandei, care selectau cărțile interzise. Pentru edificare prezentăm cronologic aceste firme:

1926 – Leonard Suliga, Bibliotecă și închirieri de cărți. Firma nr. 1063/926, Calea Victoriei nr. 124.

1928 – Irina Damian, Depozit de ziare și bibliotecă de împrumutat cărți. Firma 1816/928, Calea Griviței nr. 129.

V. Damian, Birou de ziare și bibliotecă de împrumut, Calea Griviței nr. 10.

În Arhiva Națională, fond: Ministerul Propagandei Naționale – Informații se păstrează adresa nr. 66.542/6 nov. 1929 cu lista cărților maghiare supuse cenzurii.

1931 – Firma individuală Kevork N. Kestanian, înmatriculată sub nr. 1744, deține o bibliotecă de împrumut în Calea Moșilor nr. 267.

1932 – Mandel Emeric deține firma cu emblema "Biblioteca Minervei pentru împrumutarea cărților de citit" înregistrată la nr. 3427/932 în Calea Victoriei nr. 50. Din 1949 această firmă aparținea lui Haşdu Eugen care primea autorizația de funcționare din partea Direcției Generale a Securității Poporului cu adresa nr. 17.135/22 iunie 1949.

Rosiade P. Eliza, firma "Biblioteca Publiciștilor pentru librărie, anticărie, gazetărie, bibliotecă cu cărți împrumutate la domiciliu", înregistrată la nr. 5490/1932, Calea Victoriei nr. 25. În 1948 această firmă se numea "Biblioteca de împrumut a Publiciștilor". În urma controlului din 5 iulie 1948 efectuat de către cenzură i-au fost blocate un număr însemnat de cărți. În 1949, această firmă primea autorizația de funcționare având denumirea de Biblioteca Publicațiilor "Bip" cu sediul în str. Academiei nr. 123 bis.

Proprietarul Tailler Bertold deschide firma cu emblema "Unirea Culturală" pentru agenție de lucrări tipografice, bibliotecă de împrumut, librărie en-delais, înregistrată la nr. 3069/932, Calea Văcărești nr. 135.

1935 – Luiza Nagy înscrie firma "Pentru împrumutarea cărților de cetit" cu nr. 3135/935, Calea Victoriei nr. 50. Această firmă figurează în anul 1936 în Anuarul București.

Fridel Feller deține firma "Cultura" pentru librărie, bibliotecă cu cărți de împrumut, reviste, ziare, înregistrată la nr. 5627/935 în Calea Dudești nr. 45. Figurează în Anuarul București pe anul 1936.

1936 – Proprietar Eugen Hajdu Herschkovitz, al firmei "Biblioteca Modernă" pentru agentură în branșa cărților, bibliotecă cu cărți de împrumut, înregistrată la nr. 8/1936 în Calea Victoriei nr. 50. Firma se regăsește în Anuarul București pe anii 1937, 1938, 1940. În baza dispozițiunilor Decretului-Lege Nr. 160 publicat în Monitorul Oficial nr. 16, 20 ian. 1940, se instituie măsura conservării prin numirea de administrator sau controlor pe lângă "Biblioteca Modernă" de împrumut. În urma controalelor din 3 iulie și 11 oct. 1948 i-au fost retrase o serie de cărți.

Firma individuală "Cultura": librărie, bibliotecă cu cărți de împrumut, reviste, ziare, detail aparținând lui Șloim Hapoianu din calea Dudești nr. 45, a fost înregistrată la nr. 11. 353/936.

În Anuarul București pe anii 1936, 1937, figurează firma lui Negreanu Matei pentru Bibliotecă de împrumut, cu sediul la Galeriile Blanduziei. Din 1938 firma va avea emblema "Biblioteca Mundus" cu sediul în str. Doamnei nr. 7. În anul 1940 firma se mută din nou la Galeriile Blanduziei nr. 28.

1937 – "Cartea Zilei": firmă pentru bibliotecă de împrumut cărți, reviste și ziare românești și străine înregistrată la nr. 15.754/937 de Negru Jeni în str. Filitis nr. 4. A funcționat până în anul 1940.

Otto Brüll, fost funcționar particular, a înregistrat la nr. 10.111/937 firma "Cosmos" pentru bibliotecă de împrumut în str. Sf. Vineri nr. 12, et. 1.

La 1 iulie 1937 și-a început activitatea firma "Forum" pentru librărie și bibliotecă de împrumut. Ea a fost înregistrată la nr. 8.720/937 de Haiman Manesis cu sediul în Calea Moșilor nr. 60. În 1940 firma a fost mutată în str. Doamnei nr. 12 bis.

Au mai fost înregistrate următoarele firme:

– Jitinescu Domnica, str. Cluj, nr. 33 înregistrată la nr. 7.158/937.

– Biblioteca Muncitorului, str. Uranus nr. 10.

– Biblioteca "Literatură", Str. Filitti nr. 6.

În Monitorul Oficial nr. 232, 5 octombrie 1942, p. 8362, a fost publicat Decretul Lege Nr. 749 privitor la deținerea sau păstrarea materialului de propagandă politică interzisă. Acesta prevedea:

Art. I – Se interzice deținerea sau păstrarea, sub orice formă, a oricărei tipărituri, multiplicări, manuscrise, obiecte, tablouri, desene sau litografii, cu intenționea de a scoate în evidență, a propaga sau instiga la promovarea vreunei acțiuni sau ideologii politice neîngăduită prin art. 4, 5 și 6 din Legea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nr. 80 din 1941, pentru reprimarea faptelor care pun în primejdie existența și interesele Statului.

Art. II – Toți cei care cad sub prevederile art. precedent, precum și comercianții care au în depozit sau în păstrarea lor materialul prevăzut la art. I, sunt obligați ca în termen de 15 zile de la publicarea prezentei legi să-l depună.

Art. III – Călcarea dispozițiunilor din articolele precedente se pedepsește cu internarea în unul din lagărele din Transnistria, pentru timp de la 1-5 ani. Recidiva acestei instrucțiuni se pedepsește cu 10 ani muncă silnică și confiscarea averii condamnatului care va trece imediat și irevocabil în patrimoniul statului.

.....

3 octombrie 1942

Antonescu, Mareșal al Statului

1942 – În baza dispozițiunilor Decretului-Lege Nr. 160 (Monitorul Oficial nr. 16, 20 ian. 1942) se instituie măsura conservării prin numirea de administratori sau controlori pe lângă biblioteca Populară "Ex Libris" din str. Lipscani nr. 3.

În perioada 1942 – 1949 cea mai importantă bibliotecă particulară a fost "Studio 42", înscrisă în Registrul Comerțului la nr. 1964/938, situată în Calea Victoriei nr. 42 – Pasajul Majestic.

Conform Catalogului general al bibliotecii, și-a început activitatea în 1942. Din Regulamentul bibliotecii reiese că abonații puteau împrumuta cărțile contra-cost. La înscriere se depunea o garanție plus cotizația lunară. Garanția se restituia deponentului la un an după expirarea abonamentului. Pentru fiecare carte reținută peste termen, abonatul trebuia să plătească o supra taxă în funcție de zilele întârziate.

Tariful bibliotecii era următorul: pentru 1 carte împrumutată lei 300; 2 cărți – lei 500; 3 cărți – lei 700; 4 cărți – lei 900.

Abonatul avea dreptul să ceară a-i fi rezervată orice carte din bibliotecă pentru care exista un registru de înscrieri. Din catalogul publicat în anul 1944 rezultă că biblioteca avea 4.600 de titluri de carte din domeniile: beletristică, biografii, memorii, călătorii, istorie, artă, filozofie, științe în limbile română, franceză, engleză.

În 1948, librăria, anticăria, biblioteca de împrumut și editura funcționau în str. Dimitrie Sturdza nr. 13. În urma a două controale efectuate i-au fost blocate 169 titluri în 575 exemplare.

Conform adresei nr. 17.135/22 iunie 1949, emisă de Direcțiunea Generală a Securității Poporului, biblioteca a fost închisă.

1944 – În anul 1944 a funcționat în str. Batiștei nr. 14 librăria și biblioteca de împrumut "Fantazio", aprovizionată cu carte engleză și franceză.

Biblioteca "Libro" a funcționat între anii 1944 – 1948 în str. Biserica Enei nr. 14. La 2 iulie 1948 proprietara Margareta Cherestesiu a primit controlul cenzurii care i-a blocat 104 lucrări.

La 4 mai 1945 este emis un decret-lege pentru retragerea unor anumite publicațiuni periodice și neperiodice, reproduceri grafice și plastice, filme, discuri, medalii și insigne metalice, publicat în Monitorul Oficial nr. 102, 4 mai 1945, p. 3701 – 3702, cu următorul conținut:

Art. I – În aplicarea art. 16 din convenția de Armistițiu și în spiritul acesteia se înființează pe lângă Ministerul Propagandei, sub președinția împuternicitului acesteia, o Comisie formată din delegații: Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Artelor, Societății Scriitorilor Români și Academiei Române.

Art. II – Comisa va întocmi liste de toate publicațiile periodice și neperiodice apărute de la 1 ian. 1917 până la 23 august 1944, cuprinzând idei legionare, fasciste, hitleriste, șoviniste, rasiste sau pasagii dăunătoare bunelor relații ale României cu Națiunile Unite.

Listele acestor publicații se publică în Monitorul Oficial.

Art. IV – Bibliotecile urmau să retragă din circulație aceste publicații și să le depoziteze în încăperi speciale, urmând ca în termen de 15 zile să le predea Depozitului Oficial de Hârtie în prezența unui delegat al Prefecturii Poliției Capitalei.

Neluarea acestor măsuri se solda cu amenzi sau închisoare.

În atari condiții, numărul bibliotecilor particulare s-a micșorat.

Ziarul "Semnalul" din 8 feb. 1945, p. 3, publică anunțul privind deschiderea unei biblioteci de împrumut pentru copii și școlari în str. General Berthelot nr. 19 (lângă Catedrala Sf. Iosif).

În str. Dimitrie Sturza nr. 15, vis-à-vis de Palatul Aro, funcționa Biblioteca "Colibri" care împrumuta cărți în limbile română, engleză, franceză, germană și reviste englezești. Proprietarul Elian Straitman a fost atenționat de cenzură fiindu-i blocate 44 de lucrări. Prin adresa nr. 17.135/22 iunie 1949 a Direcțiunii Generale a Securității Poporului, biblioteca primește autorizație de funcționare.

Proprietarii Camil Olteanu și Ortensia Bratu au înscris la 1 iulie 1945, în Registrul Comerțului la nr. 509, o bibliotecă de împrumut sub emblema "Propace", în str. Academiei nr. 4. Sub această emblemă funcționau și tipografia, editura și librăria. Firma a fost naționalizată cu Decretul 126/12 iunie 1948.

În anul **1946** sunt semnalate următoarele biblioteci:

- Asociații Aderca Marcel și Vaida Margareta înscriu în Registrul Comerțului la nr. 507/946 cu durată nelimitată S.I.N.C., Aderca Marcel & Comp., str. Lipscani nr. 3, obiectul societății fiind Biblioteca de împrumut "Ex Libris". În urma controlului din 16, 17 iunie 1948 au fost blocate o parte din cărți.
- Editura, librăria, anticăria și biblioteca de împrumut "Lotus" au fost înființate la data de 24 sept 1946, înregistrate în Registrul Comerțului la nr. 543/946. Societatea a avut sediul în str. Edgar Quinet nr. 13. Această firmă a intrat în lichidare la 5 mai 1948.
- Sub emblema S.I.N.C "Librăria Academicienilor", Stanciu Marin & Comp. au deschis, în Calea Griviței nr. 260, o librărie, editură și bibliotecă de împrumut, înregistrate în Registrul Comerțului la nr. 225/946. În urma controlului efectuat de cenzură la 29 iunie 1948 au fost blocate un număr însemnat de cărți.

Ministerul Artelor și Informațiilor a publicat în perioada 1947 – 1948 trei liste cu lucrări interzise însumând 8.000 titluri. Pe baza acestor liste, funcționarii Direcției Literare și ai Ministerului făceau controale în bibliotecile

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

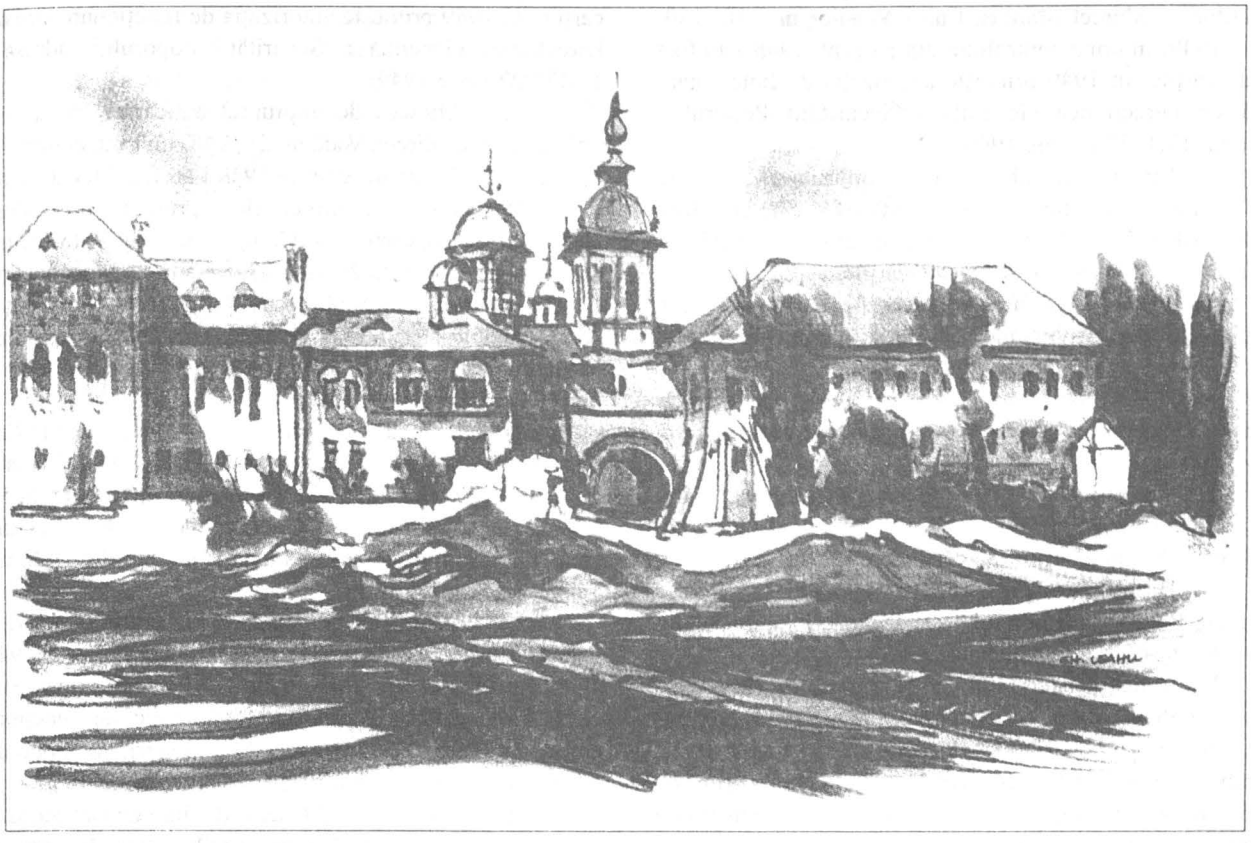

Mănăstirea Mihai Vodă şi Arhivele Statului

particulare. În arhive s-au păstrat rapoartele acestor funcţionari meticuloşi, pe baza cărora am reconstituit existenţa a 31 biblioteci particulare în Bucureşti între anii 1948 – 1949. Prezentăm această situaţie, cu referire la: **denumire**; **proprietar**; **adresă**; **anii funcţionării**; **observaţii**.

Arhivele Naţionale ale României
Fond Comitetul pentru Presă şi Tipărituri
Inv. 2571, Dosar 7/1948

1. "Biblioteca pentru toţi" – Gaby Maria Andreescu, Str. Tunari nr. 85; 1948. La 6 iulie 1948 i-au fost blocate cărţi. În raportul din 26 oct. 1948 se atrage atenţia bibliotecarei că nu recomandă cartea sovietică.

2. Biblioteca de împrumut "Toma Alexandrescu" – Toma Alexandrescu, Str. Ştirbei Vodă nr. 148; 1948. În urma inspecţiei din 17 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile.

3. "Basarab" – Costică Lupu, Bd. N. Titulescu (Basarab) nr. 135; 1948. În urma inspecţiei din 14 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile.

4. Biblioteca de împrumut, librăria şi anticăria "Biblioteca Populară" – Eta Farcaş, Str. Clucerului nr. 2; 1948 – 1949. În urma controlului din 14 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile. Prin adresa nr. 17835/22 iunie 1949, emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, primeşte autorizaţie de funcţionare.

5. Biblioteca de împrumut anticăria "Bibliophil" – Meri Simion, Str. Academiei nr. 4; 1948. În urma controalelor efectuate la 5 iulie şi 12 oct. 1948 i-au fost blocate cărţile.

6. Librăria şi biblioteca de împrumut "N. Coban" – N. Coban, Şos. Cotroceni nr. 13; 1948. La data de 22 iulie 1948 era desfiinţată.

7. Librăria, anticăria şi biblioteca de împrumut "Comoara" – N. Ionescu, Str. C-tin Nacu nr. 8; 1948. În urma controlului din 20 sept. 1948 i-au fost blocate cărţile.

8. Librăria şi biblioteca de împrumut "N. Costea" – N. Costea, Bd. 1 Mai nr. 51; 1948. În urma controlului din 12 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile.

9. Debitul, anticăria şi biblioteca "Ion Francezu" – Ion Francezu, Calea Rahovei nr. 399; 1948. La 14 iunie 1948 i-au fost blocate cărţile.

10. Debitul şi biblioteca "Ana Georgescu" – Ana Georgescu, Calea Rahovei nr. 64; 1948. La 12 iunie 1948, cenzura a blocat unele cărţi.

11. Anticăria şi biblioteca "Ioan Grigorescu" – Ioan Grigorescu, Calea Călăraşilor nr. 201; 1948. În urma controalelor efectuate la 11 iunie şi 15 sept. 1948 i-au fost blocate cărţile.

12. Librăria, anticăria şi biblioteca "Ioan Ilie" – Ioan Ilie, Calea Griviţei nr. 79 bis; 1948. La 28 iunie 1948 cenzura a blocat unele cărţi.

13. Anticăria şi biblioteca "Junimea" – Vasile Ioniţă, Pasagiul Român nr. 1; 1948. La 3 iunie 1948 cenzura a blocat unele cărţi.

14. Librăria şi biblioteca "La copiii silitori" – David Reinştein, Calea Dudeşti nr. 80; 1948. În urma controalelor efectuate la 8 iunie şi 15 oct. 1948 i-au fost blocate cărţile.

15. Editura, librăria, anticăria "Jean Leon" S.I.N.C. – S.I.N.C., Str. Brezoianu nr. 19; 1947 – 1948. Avea bibliotecă de împrumut. În urma controlului din 9 iunie 1948 i-au fost blocate cărţile.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

16. Librăria şi biblioteca de împrumut "Librăria Noutăţilor" – Marcel Marcus, Calea Moşilor nr. 110, 130; 1948 – 1949. În urma controlului din 23 sept. 1948 i-au fost blocate cărţile. În 1949 primeşte autorizaţie de funcţionare emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949.

17. Librăria şi biblioteca de împrumut "Librăria Păcii" – Laurenţiu Stănescu (Chirhert), Bd. Gh. Dimitrov (Ferdinand) nr. 56; 1948. În urma controalelor efectuate la 17 iulie şi 3 nov. 1948 i-au fost blocate cărţile.

18. Librăria şi biblioteca "Librăria Română" – Ion Voiculescu, Calea Griviţei nr. 194; 1948. În urma controlului din 22 iunie 1948 i-au fost blocate cărţile.

19. Librăria şi biblioteca "Librăria Şcolarilor" – Lazăr Mercado, Str. Labirint nr. 20; 1948. În urma controlului din 5 nov. 1948 i-au fost blocate cărţile.

20. Librăria, anticăria şi biblioteca "Lumina Şcolarilor", Calea Griviţei nr. 460; 1948. În urma controlului din 29 iunie 1948 i-au fost blocate cărţile.

21. Biblioteca de împrumut "Marianne" – Maria Vasilescu, Pasagiul Român nr. 1; 1948. În urma controlului din 4 sept. 1948 i-au fost blocate cărţile.

22. Anticăria şi biblioteca de împrumut "Montparnasse" – Otto Forăscu, Str. Eugeniu Carada nr. 9; 1948 – 1949. În urma controalelor efectuate la 25 iunie şi 12 octombrie 1948 i-au fost blocate cărţile. În 1949 primeşte autorizaţia de funcţionare emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949.

23. Biblioteca de împrumut anticăria "Neptun" – D. I. Pandele, Bd. Mareşal Tito (George Coşbuc) nr. 41; 1948 – 1949. În urma controlului din 20 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile. În 1949 primeşte autorizaţia de funcţionare emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949.

24. Biblioteca de împrumut anticăria "Nouă" – A. Schneirer, Str. Mircea Vodă nr. 2; 1948. În urma controalelor efectuate la 23 – 24 decembrie 1949 i-au fost blocate cărţile.

25. Librăria şi biblioteca de împrumut "Ion C. Popescu" – Ion C. Popescu, Şos. Crângaşi nr. 14; 1948. În urma controlului efectuat la 26 iulie 1948 i-au fost blocate cărţile.

26. Librăria şi biblioteca de împrumut "Preferinţa" – A. D. Mihăilescu, Str. Romană nr. 166; 1948. În urma controalelor efectuate la 7 iulie şi 8 octombrie 1948 i-au fost blocate cărţile.

27. Biblioteca "Prometeu" – Olga Heghesi, Str. Edgar Quinet nr. 2; 1948 – 1949. În urma controalelor efectuate la 3 iulie şi 2 septembrie 1948 i-au fost blocate cărţile. În 1949 primeşte autorizaţie de funcţionare emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949.

28. Anticăria şi biblioteca de împrumut "Alex. Sofronie" – Alex. Sofronie, Str. Pictor Luchian nr. 4; 1948 – 1949. În urma controlului efectuat la 23 sept. i-au fost blocate cărţile. În 1949 primeşte autorizaţie de funcţionare emisă de Direcţiunea Generală a Securităţii Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949

29. Anticăria şi biblioteca de împrumut "Steaua" – Leonard Sauelly, Calea Văcăreşti nr. 24; 1948. În urma controalelor efectuate la 8 iulie şi 9 oct. 1948 i-au fost blocate cărţile.

30. Librăria şi biblioteca de împrumut "Andrei" –

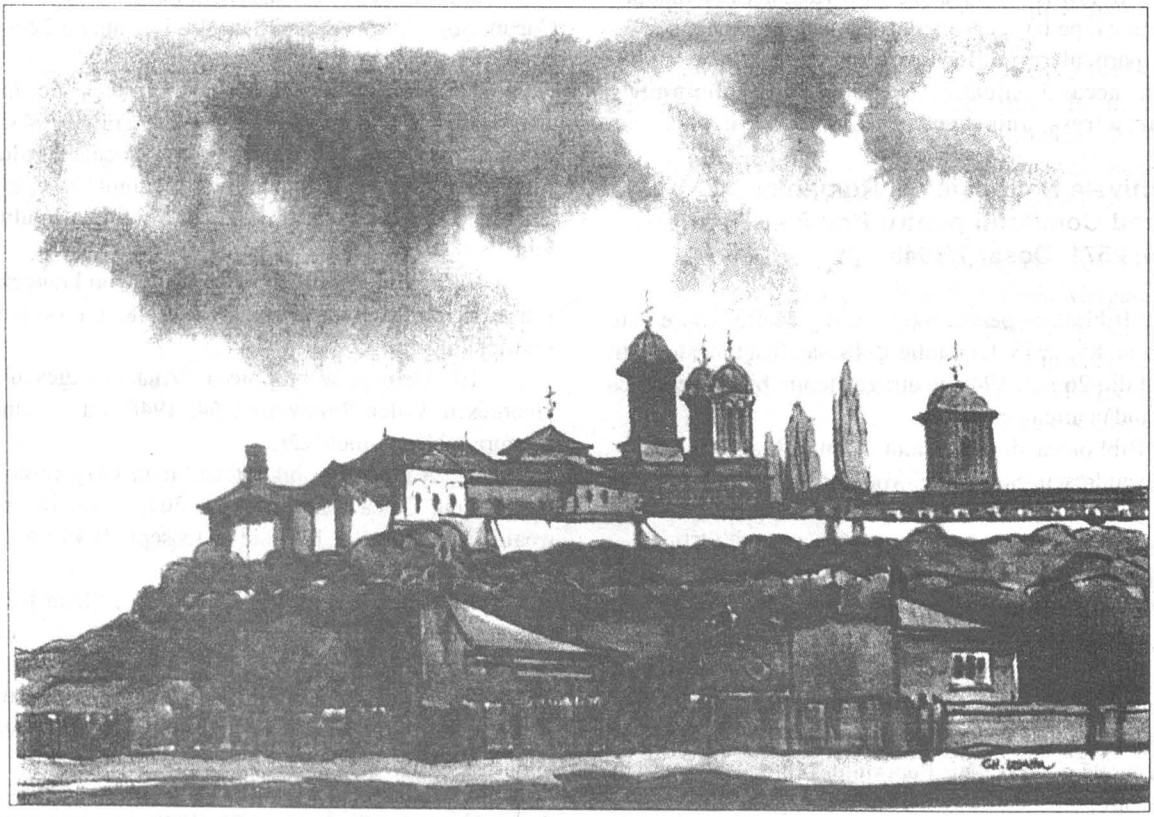

Mănăstirea Văcăreşti – înainte de furtună

Desene din Gheorghe LEAHU, *Bucureştiul dispărut*, Editura Arta Grafică, 1995

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Andrei Seceli, Bd. N. Titulescu nr. 131; 1948 – 1949. În urma controalelor efectuate la 15 iulie, 27, 28 decembrie 1948 i-au fost blocate cărțile. În 1949 primește autorizație de funcționare emisă de Direcțiunea Generală a Securității Poporului, adresa nr. 17.135/22 iunie 1949

31. Librăria și biblioteca "Sursa tuturor" – M. Kinder, Calea Călărașilor nr. 128; 1948. În urma controalelor efectuate la 11 iunie și 11 sept. 1948 i-au fost blocate cărțile.

Decretul-Lege Nr. 17/1949 pentru editarea și difuzarea cărții, cap. VII, art. 51 prevedea că "bibliotecile de împrumut care funcționează pe baze comerciale vor putea fi autorizate de Ministerul Artelor să-și continue activitatea dacă vor cere acest lucru ministerului în termen de 30 zile de la publicarea prezentului decret în Monitorul Oficial. Direcțiunea literară din Ministerul Artelor a dat un comunicat în ziare în urma căruia s-au strâns la direcție un număr de 48 de cereri de autorizații de funcționare a bibliotecilor de împrumut. La minister au fost studiate cataloagele bibliotecilor particulare de împrumut făcându-se caracterizări pentru fiecare. Din acest studiu s-a constatat că aceste biblioteci sunt niște focare de propagandă și difuzare a literaturii reacționare, imperialiste sub formă de romane mistice și sentimentale. Pe de altă parte am cerut Direcțiunii Generale a Securității Poporului referințe asupra proprietarilor. Din aceste referințe rezultă că majoritatea lor sunt elemente reacționare.

Având în vedere cele expuse mai sus propun:

1. Închiderea și sigilarea tuturor bibliotecilor particulare de împrumut pe bază comercială de către organele Ministerului de Interne la cererea Ministerului Artelor.

2. Emiterea unei decizii pentru rechiziționarea fondului de cărți al bibliotecilor care funcționează ilegal.

3. Identificarea, prin organele Ministerului Artelor sau Secțiilor de Învățământ și Cultură ale Comitetului Provizoriu al Sfatului Popular, a tuturor volumelor pernicioase și predarea lor.

4. Fondurile de cărți rămase să fie puse la dispoziția sfaturilor populare pentru îmbogățirea bibliotecilor comunale".

Adresa emisă de Direcțiunea Generală a Securității Poporului nr. 17.135/22 iunie 1949, prin care eliberează autorizații de funcționare bibliotecilor de împrumut și persoanelor care fac comerț ambulant cu cărți vechi, este însoțită de un tabel nominal, cu referire la **denumire**; **proprietar**; **adresă**; **an de funcționare**.

Tabel nominal cu aviz favorabil

1. "Vitex" – Ivonne Patraulea, Str. Luterană nr. 27, 1949.

2. Zveier Frederich – Zveier Frederich, Str. Academiei nr. 2, 1949.

3. Dr. I. Diemirover – I. Diemirover, Str. Sf. Ion Nou nr. 1, 1949.

4. Pescaru Antonia – Pescaru Antonia, Calea Griviței nr. 128, 1949.

5. Năstase Toma – Năstase Toma, Str. Xenopol nr. 10, 1949.

6. Dragomirescu Ion – Dragomirescu Ion, Calea Dudești nr. 24, 1949.

7. Dragomirescu Dragu – Dragomirescu Dragu, Calea Dudești nr. 24, 1949.

Anticariate

Str. Independenței, colț cu Mihai Vodă

1. Arauss Nerman,
2. Foianu Dimitrie
3. Iosif Iancu
4. Dijmărescu Vasile
5. Gherner Emanoil
6. Schwab Gheorghe
7. HaranTothan

Tabel nominal cu aviz nefavorabil

1. Peretz Elinor, Calea Văcărești nr. 160 – în lichidare Str. Independenței, colț cu Mihai Vodă
2. Schwartz Herman
3. Pascalovici Ion
4. Braun Ariel
5. Foianu Dimitrie
6. Palade Maria
7. Herșcovici Lazăr
8. Hârcă Vasile
9. Iliescu Gheorghe
10. Klefner Heinrich
11. Bohatent Gheorghe, Str. Buzești nr. 39
12. Gh. Tudor, Str. Buzești nr. 37
13. Socaciu Leonte, Str. Dimitrie Sturza nr. 18
14. Oprea C-tin, Str. Beldiman nr. 21

Instrucțiunile pentru funcționarea secțiilor de învățământ și cultură ale Comitetului provizoriu județean și municipal cu privire la activitatea artistic-culturală conform Decretului-Lege nr. 17/Monitorul Oficial nr. 11, 14 ian. 1949 se referă la biblioteci.

Secțiunea de artă și cultură controlează și dotează bibliotecile comunale și sătești.

Revin sfaturilor populare următoarele sarcini: preluarea și reorganizarea bibliotecilor publice (municipale, fundații etc.) pendinte de instituții care au trecut la sfaturile populare pe bază de inventar; preluarea bibliotecilor de la fermele și moșiile expropriate precum și ale persoanelor condamnate; păstrarea lor în siguranță și în bune condiții; transmiterea fondurilor de cărți ale acestor biblioteci în funcție de nevoile bibliotecilor existente; supravegherea bibliotecilor de împrumut după ce acestea vor obține autorizații noi de funcționare de la Ministerul Artelor și Informațiilor în conformitate cu noua lege pentru editarea și difuzarea cărților; punerea la dispoziția sfaturilor populare a fondurilor de cărți din bibliotecile de împrumut care nu vor primi autorizații de funcționare, după o aprobare prealabilă a Ministerului Artelor și Informațiilor; toate aceste operații de preluări și selecționări se vor face cu ajutorul studenților de la Institutul de Bibliografie și Arhivistică din București; sfaturile populare vor ajuta ministerul la stabilirea evidenței bibliotecilor; colaborarea strânsă cu Ministerul Artelor și Informațiilor în tot ceea ce privește organizarea și reorganizarea bibliotecilor.

Naționalizarea acestor firme și a altor bunuri particulare, precum și centralizarea administrativă au făcut ca statul să dispună de resurse pentru organizarea de biblioteci noi, dotate cu acele cărți care erau necesare propagandei politice a vremii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

CENTENAR ANTON DUMITRIU

1905 – 1992

Anton Dumitriu reprezintă în cultura noastră contemporană tipul umanistului prin vastitatea și profunzimea orizontului său spiritual, ceea ce i-a permis să abordeze domenii atât de variate și de deosebite în aparență, de la logica matematică la filozofie, de la exegeza unor opere literare la eseul și articolul politic, la acțiunea democratică, antifascistă. Nu numai suprafața cunoștințelor sale ne uimește, nu numai multitudinea lor, ci faptul că, asupra fiecărei expresii a cugetului, a proiectat judecăți perene, adevăruri de o certă originalitate. Și mă grăbesc să adaug, asupra condiției umane, pusă sub semnul "ideii de adevăr".

Valeriu RÂPEANU

Printre toate istoriile logicii semnalez aici **Istoria logicii** *de Anton Dumitriu, care este o carte importantă nu numai prin amploarea materiei tratate, dar și prin extensiunea ei. Într-adevăr, ea vorbește de stadii și specii ale logicii pe care, în general, celelalte nu le tratează.*

Prof. Amedeo G. CONTE

Anton Dumitriu este autorul acelui **Opus Magnum** *care este* **Istoria Logicii**, *operă unică în genul ei, care a umplut o gravă lacună în cultura internațională.*

Prof. Aldo TESTA

Descoperirea unui om: Anton Dumitriu

Nina VASILE

Poate nici o altă lectură, în afara operei filozofice a unui creator, nu dezvăluie mai direct revelator ființa celuilalt, cea care-și caută rostul și bucuria existenței. Acesta este și cazul lui Anton Dumitriu care, în cultura română, este, în primul rând, logicianul. Ori, formația sa este una fundamental filozofică dar și literară. De aceea credem că meritată arătată dimensiunea *demersului spiritual personal* care respiră în toate lucrările lui, inclusiv în cele de logică unde regăsește sensul originar ontologic aristotelician pierdut în dezvoltările formale moderne. Nu vom putea realiza aici un studiu despre Anton Dumitriu, dar încercăm să semnalizăm măcar ideea generatoare a unui posibil eseu: "*asceza culturală*" este cea care-l ajută pe om (occidental în speță) să treacă de la *a ști* la *a fi* – ceea ce știi – la instituirea adevăratei puteri a științei (spre deosebire de simpla dominație asupra naturii câștigată uneori cu prețul autodistrugerii). Iar "centrul viu" al ascezei și al puterii bune a lui "a ști" este în "*exercitarea în intensitate a intelectului uman. Ca întreținere continuu incandescentă a spiritului nostru*" (1). Și încercând să clarificăm cele de mai sus, putem spune că, în termenii oriental-spirituali – față de care A. Dumitriu se raportează constant – avem de-a face cu o "formulă" occidentală a meditației, a contemplației care *luminează* cel gânditor ridicându-l prin aceasta, la universalitatea sinelui și a ființei sale divine; sinele având o dimensiune a lui la nivelul *umanității*, postura supra-personală a eului situată înaintea celei divine ca treaptă ultimă a desăvârșirii omului: "Marea descoperire a Occidentului este umanitatea; marea descoperire a Orientului este omul" (2).

Efortul, intelectual în primul rând, al lui Anton Dumitriu, este de a identifica în varianta actualizată, idealul omului desăvârșit pe care antichitatea greacă dar și indiană, chinezească și Evul Mediu l-au avut. Ba chiar și istoria mitică a românilor, prin Zalmoxis, cunoaște omul-zeu, preot și conducător în același timp. Dar omului contemporan pare să-i lipsească preocuparea recuperării propriei ființe ca atare. Ceea ce nu înseamnă că nu are nevoie să se cunoască pe sine, să se transforme, să se trezească, să se deștepte. Dovadă: rătăcirea, alienarea, dezechilibrul, lipsa de armonie a prezenței lui copleșită de preocupările mărunte ale acumulărilor zilnice materiale. Punctul de recuperare a ființei este o *reinstituire*, adecvată mentalității actuale, a umanului prin ceea ce are valoros acum: explozia nemaiîntâlnită a cunoașterii științifice, prin aceasta înțelegând posibilitatea de a surprinde acele momente ale creativității și demonstrării unor ipoteze științifice capabile să echivaleze, din această direcție, capacitățile incredibile ale cunoașterii orientale (vezi Yoga) ce pornește nu de la realizările întru umanitate prin descoperirile practice ale științelor, precum occidentalii, ci întru ființa interioară. Anton Dumitriu cere, astfel, științelor, performanța de a fi "deșteptătoare", de a se situa, prin exersarea *intensă* a lor – prin aceasta, ascetică și în deplină moralitate – în stadiul transformator, capabil să-l ducă pe om la "descoperirea unei alte galaxii decât cele din afară" (3). Desigur, gânditorul nostru construiește posibilitatea a ceva ce ține încă de miracol, de har: faptul ca știința, în modalitatea ei expansivă – dar ca intensitate – de exersare de acum, să găsească tocmai astfel ființă, acele argumente revelatoare și atât de puternice în conținutul, în obiectul lor, încât să declanșeze în om sublimarea autentică în omul perfect. Anton Dumitriu nu a fost probabil, tentat de practicarea vreunei inițieri spirituale (să zicem, Yoga, sau mai aproape de noi, "rugăciunea inimii", pe care, totuși, le-a cunoscut teoretic) dar practicarea plină de dăruire a științei și a cunoașterii filozofice i-a oferit, suntem siguri, revelații care l-au situat ca atare în umanitatea și universalitatea pe care le-a anticipat. Dealtfel, realmente, ultimele descoperiri, din fizică îndeosebi, deja nu mai e o noutate, nu mai pot face abstracție de "particula ideală" care este divinitatea. Fără a o lua în considerare, ceea ce este astăzi văzut experimental nu mai are sens. Și aici, din nou, tradiția spirituală antică grecească și orientală sunt confirmate.

1) *Homo universalis*, Editura Eminescu, București, 1990.

2) *Culturi eleate și culturi heracleitice*, Editura Cartea Românească, București, 1987.

3) *Homo Universalis*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

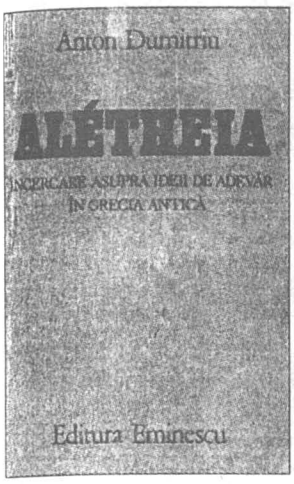

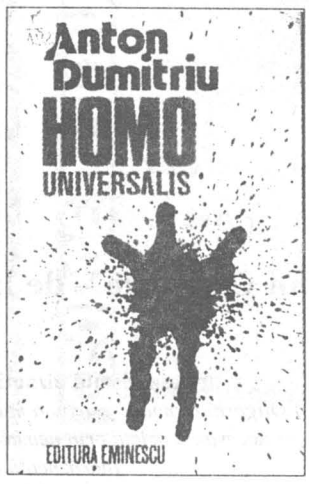

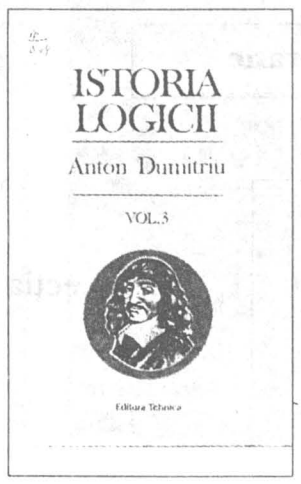

Socrate sau înțeleptul în cetate

"Și spun că nu mă voi mira, Socrate,
dacă vei fi socotit printre bărbații cei mai strălucițiîn înțelepciune".
(Platon, *Protagoras*)

Socrate nu m-a impresionat în tinerețea mea. Poate, pentru a fi exact, el m-a emoționat numai în episodul cînd a fost condamnat pe nedrept. Orice nedreptate se adresează și judecății noastre obiective, dar și sentimentelor noastre. Judecarea lui, făcută după toate regulile artei injustiției, cu sicofanți și judecători improvizați, nu putea să mă lase rece. Destinul lui tragic și măreț făcea să-i crească statura peste dimensiunile contemporanilor lui, peste cetatea care-și trimitea la moarte pe filosofi, peste micimea acelora printre care trăia.

Nici figura lui – rămasă în două sau trei versiuni – nu-mi făcea o impresie deosebită; vreau să spun că Socrate, un om urît, cu un cap de Silen, nu putea provoca în sufletul meu nici un accent afectiv. Sînt plăcuți, și te apropii de cei care au chipul lui Apollo, al unui zeu, așa cum îl împodobea imaginația grecilor, cu toate atributele frumuseții umane. Ar fi o aberație să spun că-mi place Pan! După descrierea pe care ne-o prezintă contemporanii lui, și după portretul săpat în piatră, Socrate era urît, dar iubit *de tineret. Eu însă nu-l iubeam.* [...]

Aceasta era atitudinea mea față de Socrate. Mi se părea totuși că ceva nu era în regulă, că nu pătrunsesem bine sensul atitudinii generale a filosofului grec, că mai era ceva în spatele textului citit, pe care nu-l sesizasem. Și deodată mi-am amintit că mai citisem undeva, despre cineva care, deși avea putere, nu a răspuns la nedreptate cu măsura pe care eu, cu intransigența tinereții, voiam să o fi avut Socrate. Judecata mea logică era de aceeași natură cu aceea dată de legea Talionului: ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Eu voiam ca o nedreptate să fie înlăturată cu aceeași măsură. Și totuși, au fost cîțiva care au acceptat legea, chiar dacă era împotriva lor. Printre ei, la Athena, un pietrar.

Era în toată această atitudine o măreție, o înțelepciune greu de înțeles, fiindcă sensul ei nu era în vorbe. Înțelept, Socrate era, fără nici o îndoială; o spusese și Apollo, o spuseseră și adversarii săi; Protagoras o spune, cînd încă Socrate era tînăr, că nu se mira dacă acesta va fi socotit printre bărbații cei mai strălucițiîn înțelepciune; au spus-o contemporanii Platon, Xenofon și alții, au spus-o de atunci toți filosofii. În ce consta însă înțelepciunea lui, sophia *lui? Despre* filosofia *lui s-a spus mai tot ce se putea spune, s-au scris nenumărate cărți și nenumărate studii, căutîndu-se să se aprofundeze sau să se accentueze una sau alta din problemele discutate de el, dar în ce consta înțelepciunea lui, despre aceasta nu am putut să mă lămuresc în nici o carte. În afară de atitudinea lui în fața morții, care a găsit o apreciere una-nimă, ca fiind atitudinea unui înțelept, altceva nu am mai putut găsi în nici o lucrare. Dar atitudinea rece în fața morții nu putea să fie decît rezultatul unei mari realizări interioare; ea este un efect al unei stări de conștiință care nu este a omului obișnuit, care se teme de sfîrșitul lui ca de cea mai mare nenorocire. Nu, înțelepciunea lui Socrate – necontestată de nimeni – nu putea să constea numai în abilitatea cu care mînuia arta discuției, nici în concepțiile lui etico-filosofice; ea trebuia să fie descifrată într-un alt mod decît acela obișnuit, al exegezelor textelor platonice.*

Mult mai tîrziu mi s-a părut că am descoperit în ce constă înțelepciunea lui Socrate, și atunci o emoție și o simpatie profundă m-au cuprins pentru el. Înțeleptul athenian nu a mai fost un om urît, care-și pierdea timpul în discuții fastidioase, cu oameni care nici nu meritau să participe la astfel de dezbateri. El a devenit cel care reprezenta Adevărul, ceea ce este cea mai mare frumusețe! [...]

Texte reproduse din: Anton DUMITRIU, *Eseuri. Știință și cunoaștere. Alétheia. Cartea întîlnirilor admirabile*, Editura Eminescu, București, 1986; *Istoria logicii*, ediția a III-a revăzută și adăugită, vol. III, Editura Tehnică, București, 1997; Al. SURDU, *Contribuții românești în domeniul logicii în secolul XX*, Editura Fundației "România de Mâine", București, 1999.

Bio-bibliografie

Anton Dumitriu (1905 – 1992) – Filozof și logician român. Născut la Brăila, urmează Facultatea de litere și filozofie la București și apoi devine profesor, parcurgând toate treptele universitare; predă logică și logică polivalentă, istoria logicii și istoria filozofiei. Este preocupat de *problemele filozofice* ale științei și paradoxelor logico-matematice, de logicile polivalente. În perioada interbelică a împărtășit vederi de stânga dar și-a exprimat deseori inaderența față de extremismele de diferite feluri, astfel că în 1948 este scos din învățământul superior, din motive politice, desigur, și cunoaște închisoarea comunistă în varianta stalinistă. În 1943 a întemeiat gruparea "Știință și cunoaștere" cu rol important în apărarea, cultivarea și dezvoltarea valorilor umaniste și ale științei. A lucrat la Centrul de logică al Academiei Române al cărei membru a refuzat să fie cu titlu *acordat*. A elaborat o operă vastă cu profund caracter științific, iar lucrările lui de logică sunt monumentale și reprezintă momente inaugurale; totodată poartă amprenta originalității. Alte scrieri – în special cu privire la istoria filozofiei și logicii românești – sunt în buna tradiție a căutătorilor forței spiritualității noastre – C. Noica, M. Vulcănescu, L. Blaga – descoperind în "puterea cuvintelor" printr-un demers logico-hermeneutic-etimologic, posibilitatea unui *adevăr* românesc al Ființei.

Lucrări publicate

- 1940: *Logica nouă*, Editura Adevărul
- 1941: "Logica lui David Hilbert", în Revista Fundațiilor Regale, nr. 2
- 1943: *Logica polivalentă*, Editura Viața literară
- 1944: *Paradoxele logice*, Editura Fundațiilor Regale
- 1966: *Soluția paradoxelor logico-matematice*, Editura Științifică
- 1968: *Mecanismul logic al matematicilor*, Editura Academiei Române
- 1969: *Istoria logicii*, Editura Didactică și Pedagogică
- 1971: *Logica polivalentă*, Editura Enciclopedică
- 1973: *Teoria logicii*, Editura Academiei Române
- 1994 – 1995: *Istoria logicii*, vol. I, II, Editura Tehnică

*

- 1933: *Valoarea metafizică a rațiunii*, Editura Cartea Românească
- 1938: *Bazele filozofice ale științei*, Societatea Română de Filozofie
- 1974: *Philosophia Mirabilis*. Încercare asupra unei dimensiuni necunoscute a filosofiei grecești, Editura Fundației Culturale Române
- 1981: *Cartea întâlnirilor admirabile*. Studii, Editura Eminescu
- 1984: *Alétheia*. Încercare asupra ideii de adevăr în Grecia antică, Editura Eminescu
- 1986: *Eseuri. Știință și cunoaștere. Alétheia. Cartea întâlnirilor admirabile*, Editura Eminescu
- 1990: *Homo universalis*. Încercare asupra naturii realității umane, Editura Eminescu
- 1991: *Retrospective*, Editura Tehnică

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

George GENOIU

Lecția lui Caragiale – de la Teofrast citire

"Despotismul bizantin al oligarhiei de strânsură..."
"(...) Oligarhia română este una mutabilă, de perpetuă premeneală,
accesibilă oricui prin nemereală, prin loterie, prin aventură.
Îndrăzneală multă, lipsă de orice scrupuluri,
renunțarea la demnitate personală, la onoarea familiei, infamie chiar,
dacă trebuie și puțintel noroc – și cariera strălucită e gata.
Așa se face concurență; așa se parvine;
așa se intră în rangurile nobiliare ale oligarhiei române".
I.L. CARAGIALE, *1907 – Din primăvară până-n toamnă*

Aristotel spunea despre Teofrast că avea mintea atât de vie, atât de ascuțită și atât de pătrunzătoare, încât înțelegea din prima clipă despre un lucru tot ce putea fi cunoscut despre el. Același Aristotel spune despre Teofrast că era plin de râvnă pentru binele obștesc, era harnic, îndatoritor, amabil, binefăcător. Considera că "nimic nu e mai sterp decât dragostea de renume", că "în viață există o sumedenie de lucrări de prisos". A scris tratate despre istoria plantelor; despre vânturi și foc; despre pietre și miere; despre semnele vremii frumoase; semnele ploii și furtunii; despre miresme și amețeală; despre destinderea nervilor sau despre jivinele care-și schimbă culoarea.

În opera sa filosofică despre natura umană ne sunt dezvăluite tipologia și comportamentul. *Caracterele* lui Teofrast definesc tainele firii omenești prin trăsături sugestiv structurate în conexiune cu moravurile vremii, pe care le regăsim în eseurile lui Michel de Montaigne (1580), în reflecțiile și maximele lui La Rochefoucauld (1665) sau în cugetările lui Pascal (1670).

În martie 1688 Jean de La Bruyère publica prima ediție a cărții sale *Caracterele – sau moravurile acestui veac*, prefațată de *Caracterele* descrise de Teofrast: *prefăcutul*, *lingușitorul*, *flecarul*, *grosolanul*, *guralivul*, *născocitorul de știri*, *obraznicul*, *zgârcitul*, *mojicul*, *inoportunul*, *prostănacul*, *superstițiosul*, *nesimțitul*, *neîncrezătorul*, *înfumuratul*, *cârpănosul*, *îngâmfatul*, *bârfitorul*, *calicul*, *oligarhul*. Așadar, Teofrast a realizat o operă de psihosociolog prin radiografierea observațiilor sufletului omenesc, un tratat de morală sau de poetică pentru autorii de comedii satirice precum Goldoni, Gozzi, Molière, Ruzzante, Lope de Vega, Tirso de Molina.

Comentatorii timpului au elogiat verva de sofist a lui Caragiale. Cu ironie și duioșie "te lua în vârful sofismelor", evocă Cella Delavrancea. Macedonski îl portretizează astfel pe Caragiale: "înfățișarea acestui tânăr, gesturile lui repezi, zâmbetul sarcastic la colțul buzelor, vocea sa întotdeauna întârâtată și batjocoritoare cât și argumentarea sa sofistică atrăgeau lesne atențiunea". Sofismul, așa cum considera Aristotel, înseamnă deplasarea chestiunii în discuție spre altceva.

Însușindu-și învățămintele filosofiei discipolilor lui Aristotel, putem presupune că trăsăturile de caracter ale personajelor sale le putem identifica din opera lui Teofrast. *Prefăcutul*, *lingușitorul*, *născocitorul de știri*, *mojicul*, *inoportunul*, *îngâmfatul*, *bârfitorul*, *oligarhul*, *guralivul*, *superstițiosul*, *calicul* și celelalte tipuri portretizate în *Caracterele* lui Teofrast, se regăsesc și în opera lui Caragiale.

*

Ca editor și teatrolog mi-am asumat riscul de a realiza trilogia *I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii*, în volumele proiectate fiind antologate pagini de critică și istorie literară de la Titu Maiorescu până în anul 2002, când s-au împlinit 150 de ani de la nașterea clasicului literaturii române, precum și referiri cu privire la spectacologia și filmologia dramaturgului.

În Addenda primului volum am publicat scenariul bruionar al comediei în trei acte *Titircă, Sotirescu et C-ia* sau *High-Life*, rămasă în stadiu de proiect necristalizat. După cum precizează Șerban Cioculescu (1939) "urmau să apară din

Bibliografie

- 1980: *Teatrul de toate zilele*, Editura Junimea, Iași
- 1983: *Însoțitorul nevăzut*, Editura Cartea Românească, București. Premiul Uniunii Scriitorilor din București
- 1984: *Trecere prin verandă*, Editura Junimea, Iași
- 1986: *Doi pentru un tango*, colecția "Teatru comentat", Editura Eminescu, București
- 1987: *Subiecte teatrale*, Editura Meridiane, București
- 1989: *Conversație în oglindă* și *Comedie provincială*, colecția "Rampa", Editura Eminescu, București
- 1996: *O lume captivă*, Editura Eminescu, București. Premiul Asociației Scriitorilor din București
- 1997: *Teatru*, ediție de autor, Editura Rampa și Ecranul, București. Nominalizare la Premiul Uniunii Scriitorilor din București
- 2000: *Dramele decăderii*, Editura Rampa și Ecranul, București. Piesa *Bătrânul și inocenta* premiată la Concursul "Camil Petrescu" al Ministerului Culturii, 2000
- 2000: *Dansând cu destinul*, Editura Rampa și Ecranul, București
- 2000: *Dramele decăderii* (*The Dramas of Decadence*) 33. În versiunea engleză au fost editate piesele *Bătrânul și inocenta*, *Cantonul de vânătoare* și *Trivial tango*, Editura Rampa și Ecranul, București, cu sprijinul Guvernului României
- 2002: *Titircă, inimă-bună*, Editura Rampa și Ecranul, București
- 2003: *Viața secretă a dramei* • *Tristeți ascunse*, piesă transmisă la Teatrul Național Radiofonic. În distribuție: Valeria Seciu și Ovidiu Iuliu Moldovan. Editura Rampa și Ecranul, București
- 2003: *Teatru – Domeniile Marvila*, Editura Muzeul Național al Literaturii Române, București
- 2004: *Cu moartea în suflet*, Editura Rampa și Ecranul, București
- 2004: *George Genoiu, la 70 de ani* – biobibliografie de Ioan Enache, Biblioteca "C.I. Sturdza", Bacău

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

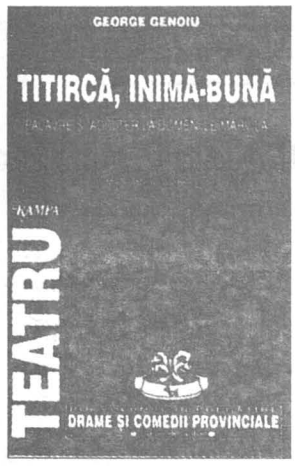

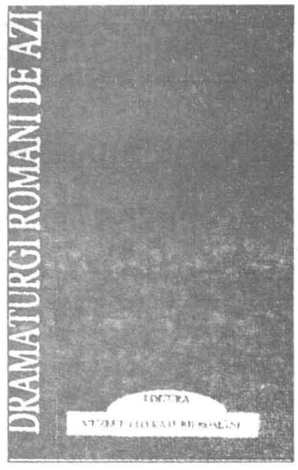

nou la 25 de ani de la prima lor apariție și parveniții, potrivit cu evoluția capitalismului și dezvoltarea burgheziei românești, la mari situații materiale și politice, toți eroii din *O noapte furtunoasă* împreună cu câteva personaje din *O scrisoare pierdută* și cu câteva figuri noi".

În ce mă privește, încercând să creez sugestia teatrală *Titircă, Inimă-Bună (Palavre și adulter)*, nu mi-am propus să continui proiectul piesei lui Caragiale. La Bruyère, în cuvânt despre Teofrast, consideră că "e totdeauna primejdios să te ții de lucrarea altuia, mai ales dacă este a unui scriitor din antichitate sau a unui autor de mare faimă!"

Citind proiectul piesei și unele considerații referitoare la caietul berlinez *Titircă, Sotirescu et C-ia*, destul de lacunar, am reținut faptul că dramaturgul rămăsese prizonierul vechilor eroi din *O noapte furtunoasă*, notând personajele primei scene (Dumitrache – Ipingescu), sugestie pe care mi-am însușit-o. Am reținut, de asemenea, când îi scria Caragiale lui Dobrogeanu-Gherea (cerându-i sprijinul, să poată duce treaba la bun sfârșit) – "într-o piesă făcută într-adins să-ți placă ție: artă cu tendință, de hatârul tău și artă pentru artă de hatârul ei".

Am reținut, de asemenea, o replică scrisă pe o mică bucățică de hârtie aflată în păstrarea doamnei Caragiale: "progres... mare progres, n-avem ce zice; dar și lichele multe... destule".

Comedia *Titircă, Sotirescu et C-ia* prin tipologia parveniților se dorea un pamflet antioligarhic, idee care m-a determinat să scriu *Titircă, Inimă-Bună (Palavre și adulter)*. Mi-am îngăduit să adaug la titlul piesei precizarea că sugestia teatrală propusă de mine se oferă ca "pamflet antioligarhic plănuit de I.L. Caragiale «dă-dămult... mai dă-dămult»". Am reținut definiția lui Teofrast care începe așa: "Starea de spirit oligarhică ar putea fi caracterizată drept o dorință de a te impune, în vederea obținerii puterii și a unor câștiguri. Oligarhul păşeşte grav și declară pe un ton emfatic: viața în cetate a ajuns de nesuferit din pricina delatorilor". Oligarhul propus de mine este un descendent din familia lui Agamiță Dandanache, în piesa mea, Agamescu, preocupat să înființeze Partidul Oligarhiei Naționale pentru Progres Mare și să reconstituie voievodatul imaginar al Marvilei. Zice, la un moment dat, oligarhul Agamescu: "neamul meu, din strămoși în strănepoți și-a dorit să fie oligarhi, să fie cineva, să se impună pentru a obține putere financiară și influență; să avem puteri depline în societate și în politică; să anihilăm delatorii; să fim poruncitori și stăpâni, cum spunea un filosof despre noi, oligarhii".

Printre personajele nou apărute în caietul berlinez rămas de la Caragiale, este menționată Plușeria (Pluchérie – Chérie) în piesa mea Chérie, decana de vârstă a companiei de la Marvila, pe care autorul o caracteriza "femeia dată naibii" care "evită orice nuanță, de trivialitate sau de ridicol". Poartă sânge de franțuzoaică în ființă. Am dezvoltat acest personaj din perspectivă contrapunctică, în raport cu tipologia consacrată de Caragiale. Am presupus că dramaturgul și-a dorit să contureze o pată de culoare adecvată pamfletului său antioligarhic, o femeie de spirit care să înnobileze limbajul și tabieturile companiei "Titircă, Sotirescu & Chérie", să ironizeze lumea parveniților.

Mitrache, Ipingescu, Chiriac, Veta și Zoe sunt personaje descendente din lumea derizoriului și a parveniților, păstrând în zestrea lor genetică neamul din care s-au născut și în care se aruncă fiecare peste timp... Sunt semne evidente că societatea românească se caragializează.

În replicile personajelor amintite mai sus, sunt evocate nume știute sau neștiute, dar care alcătuiesc lumea de afară. Astfel, se află într-o relație activă sau potențială cu timpul acțiunii, Zița, Rică, Spiridon, Mița, Didina, Climescu, Mona, Simona sau Fridolina, personaje care așteaptă să intre în scenă, într-un alt pamflet antioligarhic: *Zița – Gheișa tranziției*, să anticipăm. Am adus în existența personajelor zeflemeaua și moftul, indiscreția, frivolitatea, precum și predispoziția lui Ipingescu pentru relatări histrionice, culminând cu întâlnirea dintre Agamescu și Mona.

Teatrul, spre a fi autentic, dezvoltă relațiile personajelor în spațiul domestic al existenței umane. Acolo ființa se regăsește pe sine eliberată de convenții. Când suntem acasă, între noi și ai noștri de neam, rămânem de-ai lui Jupân Dumitrache, Ipingescu, Chiriac, Veta, chiar dacă descendenții acestor prototipuri consacrate navighează pe Internet. Ca și moșii și strămoșii lor, pălăvrăgesc despre politică, adulter sau sfere de influență în afaceri. Oximoronul genetic Mitică și Hiperion, sugerat de Laurențiu Ulici, poate oferi interpretări surprinzătoare privind opera lui I.L. Caragiale.

În construcția tipologiilor, am ținut seama de faptul că dramaturgul s-a dovedit un observator atent al graiului viu, definind stilul individual al fiecărui personaj prin specificul limbii vorbite în Muntenia mea natală.

Este evidentă disponibilitatea personajelor caragialiene pentru a se adapta vremurilor în schimbare. Mitrache, Titircă, Inimă-Bună nu se simte depășit de vremuri, fiind dispus să facă față provocărilor adulterine, pentru emanciparea limbajului, dar și provocărilor politice, în perspectiva globalizării, înțelegându-le semnificația și adaptându-se cu înțelegerea cuvenită noilor situații sociale. "Vasăzică, eu rămân cu Rusia, Chiriac și Climescu acționează spre Europa, iar Zoe liberală ne integreaza în Asia și Pacific. Bune socoteli" – zice Mitrache, spre sfârșitul piesei.

Până în anul 1989, în ședințe și alte împrejurări erau citate cu *patos revoluționar* "învățăturile marxist-leniniste", iar românul din ziua de azi, în împrejurări similare sau la taifasul vesel de acasă ori de la bodegă, și-a adaptat vocabularul rostind pledoarii pro și contra despre UE, NATO sau globalizare. Efectul comic rămâne viabil prin sofistica demagogiei și oportunismul moștenit. Deocamdată.

Pamfletul antioligarhic *Titircă, Inimă-Bună (Palavre și adulter)* înseamnă o experiență unică în creația mea, o provocare fascinantă, Lecția lui Caragiale – de la Teofrast citire învățându-mă că personajele durabile sunt modele ale realului prin mentalitate și oralitatea expresiei. Fără voia mea, în discursul cotidian al piesei, prin ticuri și reacții am caragializat existența personajelor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

Din viața filialelor Bibliotecii Metropolitane București

MARIN PREDA / ELENA VĂCĂRESCU

Săptămâna Francofoniei

Radu VLĂDUȚ

Joi, 17 martie 2005, orele 12.00. Atmosferă festivă la biblioteca din Știrbei Vodă. A început "Săptămâna Francofoniei la București" și Biblioteca de francofonie "Elena Văcărescu" din cadrul filialei "Marin Preda" a Bibliotecii Metropolitane București găzduiește, la orele 13.00, simpozionul *Fantasticul în literatura franceză*, organizat cu sprijinul Institutului Francez din București și cu participarea Colegiilor Naționale "Mihai Eminescu" (coordonator profesor Mihaela Cosma) și "Matei Basarab" (coordonator profesor Mariana Arnold).

Coordonatorul de filială Marilena Chiriță și bibliotecarii Aurora Petrila, Micheline Trancu și Cătălin Gavrilă au pregătit manifestarea cu minuțiozitate. Sala care găzduiește Colecția de cărți în limba franceză a fost amenajată din timp, astfel ca programul să se poată desfășura în condiții optime. După alocuțiunile de debut, elevii de la cele două licee de renume au cântat și au citit materiale pe tema anunțată – *Fantasticul în literatura franceză*, pentru ca în final toți oaspeții să primească, prin bunăvoința Editurii Biblioteca Bucureștilor, un cadou: un set de două cărți (*Tsiganiada*, ediție bilingvă româno-franceză, și *Teatru* de Jean-Claude Grumberg). De subliniat că pe toată durata manifestării s-a vorbit numai în limba franceză.

Au fost invitați, din partea Bibliotecii Metropolitane București, d-na directoare Rodica Cosmaciuc, d-nii Sergiu Găbureac, șef serviciu Relații Publice, Horia Frunză, coordonator al Centrului de Tineret al Bibliotecii, și reprezentantul revistei "Biblioteca Bucureștilor".

După doar câteva zile (luni, 21 martie, orele 10.00) aceeași instituție a mai organizat un eveniment cultural: *Literatura franceză din Belgia*, conferință susținută de secretarul general al Asociației Belgiene a Profesorilor de limba franceză, Robert Massart. Din partea română a participat d-na Bianca Bentoiu, delegat al Asociației Profesorilor de limba franceză din România.

Colecția de francofonie "Elena Văcărescu"

Biblioteca francofonă "Elena Văcărescu" s-a înființat în data de 20 martie 1997, cu ocazia Anului Francofoniei. Ideea creării acestei colecții a avut ca punct de pornire nevoia de a satisface interesul utilizatorilor Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" (astăzi Biblioteca Metropolitană București) pentru literatura și limba franceză, pentru cultura și civilizația țărilor francofone.

Obiectivele au fost următoarele: asigurarea accesului liber și gratuit al publicului la informații despre cultura și civilizația tuturor țărilor francofone; facilitarea învățării limbii franceze, în special de către copii și tineret, prin găzduirea și organizarea unor cursuri; stabilirea de contacte culturale cu toate bibliotecile municipale sau naționale din capitalele

Filiala "Marin Preda" / "Elena Văcărescu" – date tehnice

Adresa: Str. Știrbei Vodă nr. 168, sect.1 (colț cu str. Făgăraș, vis-à-vis de Judecătoria sector 6)

Telefon: 224.81.18

Program de funcționare: Luni – Vineri 9 – 18, Sâmbătă 9 – 13

Colectiv: coordonator filială – Marilena Chiriță

Bibliotecari – Aurora Petrila, Micheline Trancu, Cătălin Gavrilă

Descriere spațiu: sală cu acces liber la raft, aranjarea fondului sistematic alfabetic, dotare cu calculator

Fond de carte: peste 42.000 de unități bibliografice

Nr. utilizatori: 1.950

Zona de acoperire: Municipiul București

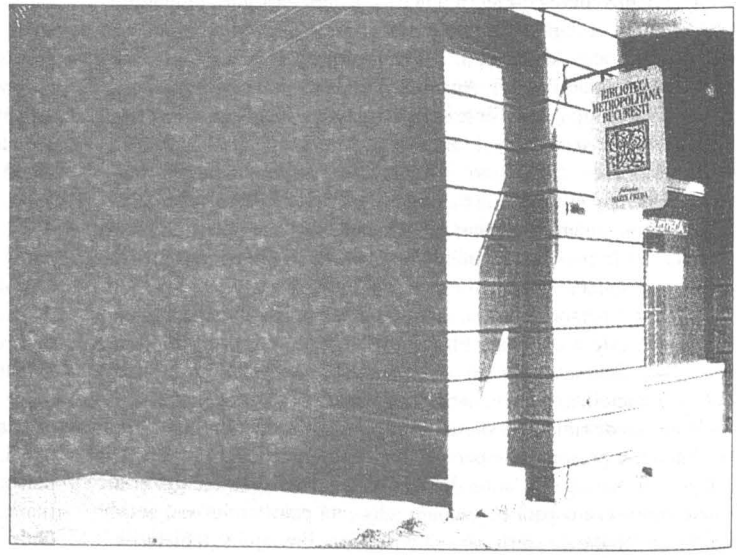

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

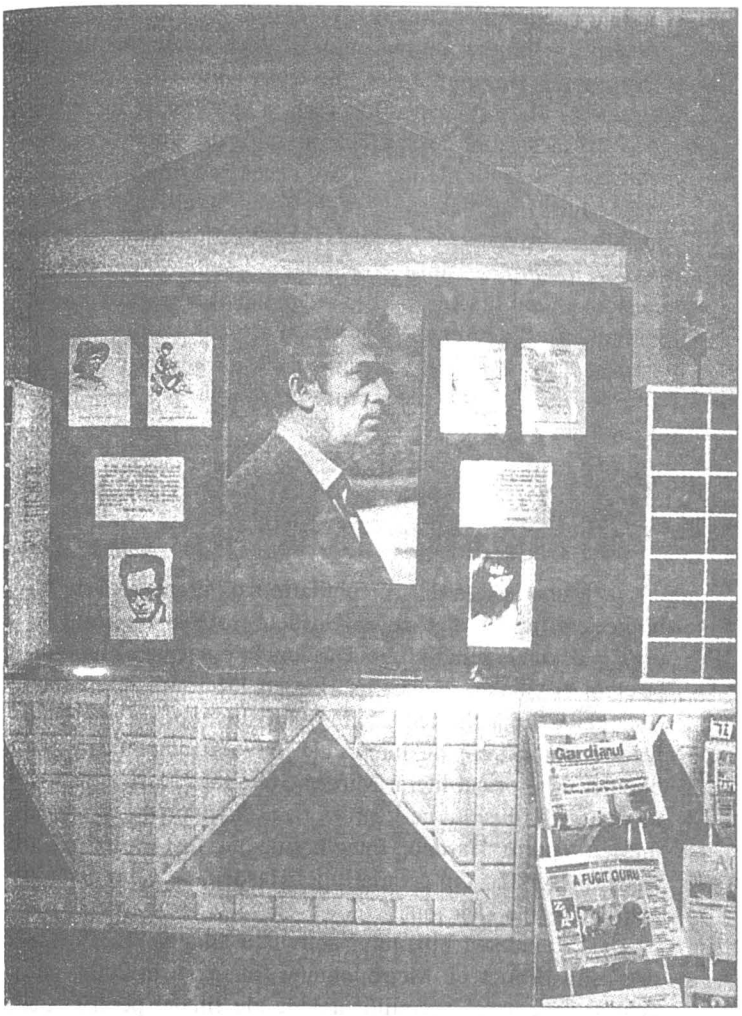

statelor francofone, cu scopul de a îmbogăți permanent baza de date a bibliotecii și de a face cunoscute valorile culturii și civilizației românești în spațiul francofon; organizarea, pe bază de reciprocitate, de simpozioane, expoziții, lansări de carte, întâlniri cu scriitori, schimburi profesionale cu bibliotecile din capitalele statelor francofone; conștientizarea publicului românesc asupra vechimii și importanței pe care le au relațiile româno-franceze în toate domeniile de activitate: economică, administrativă, militară, culturală, socială etc.; relevarea importanței pentru România a caracterului universal al relațiilor sale cu toate statele francofone; alte activități specifice unei biblioteci și mediateci.

Fondul acestei colecții cuprinde 4.222 unități bibliografice (doar carte), în limbile franceză și română, reprezentând donații de la Ambasada Canadei, Ambasada Elveției, Ambasada Franței, Institutul Francez, Club Rotary, achiziții de la anticariate, persoane fizice sau juridice, transferuri de publicații, comenzi la Serviciul Completare al BMB.

Dintre titlurile existente în fondul francofon amintim: Géo Sandry, Marcel Carré, *L'Argot moderne*, Ed. Dauphin; *Textes et documents. Littérature du XX-ème siècle*, Ed. Nathan, 1992; E. Badoux, R. Déglon, *Histoire générale des origines au XIII-ème siècle*, Ed. Payot, Lausanne, 1970; *Sommets de la musique*, album; *Art et métiers en Suisse*, 1879 – 1979; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *La Roumanie et la guerre pour l'Unité Nationale. La campagne de 1918 – 1919*, Ed. Enciclopedică, 1995; Guy Breton – *Curieuses Histoires de l'Histoire*, Presses Pochet, 1972; André Michel, *Histoire de l'art – depuis les premiers temps chrétiens jusqu'à nos jours*; André Lalande, *Vocabular tehnic și critic de filozofie*; Societatea Franceză de Studii Literare din Belgia, *Dictionnaire des œuvres*, IV, 1980 – 1990; *Les Saintes Écritures. Traduction du monde nouveau*; *Le Petit Larousse* (84.500 de articole, 3.600 de ilustrații color, peste 58.000 de cuvinte); din opera lui Honoré de Balzac – *Le medecin de campagne*, 1833, *Le lys dans la vallée*, 1835, *Les illusions perdues*, 1837/1848, *Eugénie Grandet*, 1833, *Contes drôlatiques*, 1832/1837.

De-a lungul timpului, Biblioteca de Francofonie "Elena Văcărescu" a colaborat cu instituții de prestigiu: Ambasada Franței, Ambasada Canadei, Ambasada Elveției, Institutul Francez din București, Ministerul Afacerilor Externe, Centre SYFED-REFER de Bucarest și a organizat acțiuni precum Ziua Franței, Ziua Francofoniei, expoziții tematice ș.a.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Secvenţe

Sergiu GĂBUREAC
şef Serviciu Relaţii Publice BMB

Un ochi râde ş-altul plânge!

În ciuda condiţiilor vitrege de desfăşurare a activităţii, standardele de performanţă ale bibliotecarilor din filialele Bibliotecii Metropolitane Bucureşti au fost depăşite la majoritatea indicatorilor. Pe anul 2004, indicele de atragere la lectură a fost de 14,5% din populaţia ţintă la filialele generale şi de 12,9% la filialele pentru copii. La nivelul utilizatorilor înscrişi (2001 – 2004) indicele de atragere a ajuns la 24,7%, respectiv 24,9%. Frecvenţa pe bibliotecar a fost la filialele generale de 5.933,8 utilizatori/an, la filialele pentru copii – 4.9996,1 utilizatori/an. La nivelul documentelor de bibliotecă difuzate s-au înregistrat 14.703,3 u.b./bibliotecar/an la filialele generale, respectiv 14.354,4 la filialele pentru copii. Au intrat în colecţiile Bibliotecii Metropolitane Bucureşti 57.296 documente de bibliotecă, cel mai mare număr de documente intrate anual din întreaga istorie a instituţiei. Sunt cifre seci, care spun foarte mult chiar şi unui nespecialist.

În 2004, s-a reuşit continuarea programului de modernizare şi reorganizare în spaţii complet renovate a serviciilor şi filialelor "Dimitrie Bolintineanu", "Gheorghe Lazăr", "Liviu Rebreanu", "Petre Ispirescu", "Ienăchiţă Văcărescu" şi "Alecu Russo". Ca urmare a aprobării de noi posturi de bibliotecar, precum şi a redistribuirii personalului de la filialele care şi-au încetat activitatea pe parcursul anului, s-a reuşit o mai bună acoperire a filialelor cu personal de specialitate, ceea ce conduce, începând din acest an, la mărirea timpului de funcţionare (9 – 19) pentru membrii comunităţii bucureştene în afara programului general de lucru al comunităţii, precum şi asigurarea a patru ore de program cu utilizatorii, sâmbăta, la filialele cu două ture.

Din nefericire, gradul de acoperire a Capitalei cu servicii publice de informare, documentare şi lectură specifice bibliotecii publice s-a menţinut sub 50%, cauzele principale fiind desfiinţarea, ca urmare a restituirii spaţiilor către proprietarii de drept, a nu mai puţin de zece filiale, precum şi neasigurarea, în continuare, de către organele ierarhice Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, a spaţiilor şi finanţării necesare desfăşurării acestei activităţi de interes public comunitar în condiţiile legii. Sunt necesare minimum 50 de spaţii pentru organizarea de filiale în cartierele bucureştene lipsite de servicii publice specifice de informare şi documentare pentru membrii comunităţii. Efectele neasigurării acestor servicii se fac resimţite tot mai mult la nivelul microcomunităţilor, diferenţele fiind tot mai vizibile între zonele cu asemenea servicii şi cele unde accesul la informaţie, documentare şi lectură (= educaţie) prin biblioteca publică nu există.

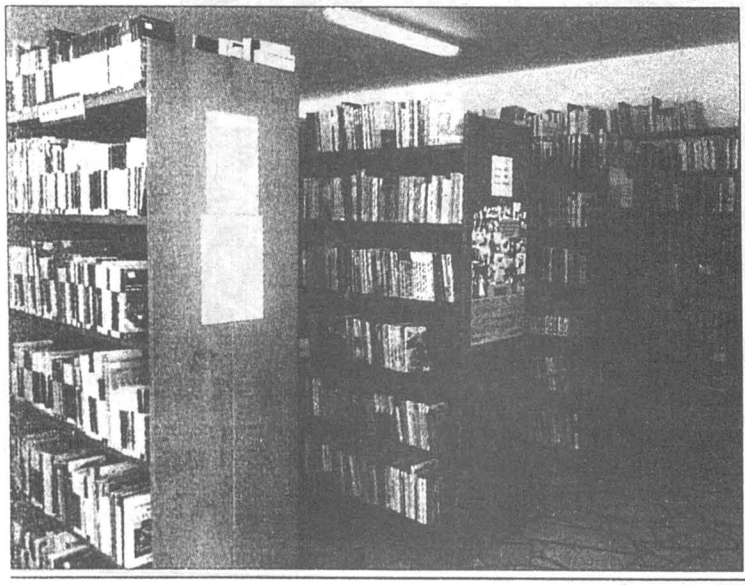

Din cupa nemuririi

Manifestarea din 25 februarie a.c., organizată de Biblioteca "Bogdan Petriceicu Hasdeu", a fost dedicată, în principal, personalităţii Iuliei Hasdeu. În prezenţa a numeroşi prieteni ai filialei, dna Crina Bocşan Decusară, preşedinta Asociaţiei "Iulia Hasdeu", a lansat lucrarea *Epistolar 2*. Date inedite sau extrem de interesante au fost comunicate publicului de istoricul literar Mircea Coloşenco, care a marcat, cu nonconformismul ce-l caracterizează, etape din existenţa întregii familii Hasdeu. Intervenţiile au fost ilustrate, cu calde interpretări din creaţia Iuliei Hasdeu, de către distinsa actriţă Cristina Deleanu.

Prezentarea bilanţului activităţii filialei "B. P. Hasdeu" şi a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti în 2004, precum şi decernarea premiilor anuale ale filialei pentru "Cel mai activ utilizator" (Dana Dogaru), "Cel mai fidel utilizator" (Alina Miroiu), "Cel mai bun colaborator" (Niculina Bucioacă) au încheiat o seară plină de trăire emoţională.

Un mare navigator şi diplomat chinez – Zheng He

La Biblioteca "Dimitrie Bolintineanu", în prezenţa dlui Yan Jianwu, consilier cultural al Ambasadei Republicii Populare Chineze în România, prof. dr. Anna-Eva Budura, sinolog, a susţinut o interesantă şi incitantă lecţie aplicată de geografie cu date de un real interes pentru cei prezenţi. Dl consilier a făcut utile precizări privind activitatea diplomatului şi navigatorului Zheng He în expediţiile sale pe mările şi oceanele lumii.

Călătoare

Emoţionantă lansarea cărţii care a avut loc la 9 martie a.c. la Filiala "Petru Maior" a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti. De fapt, o sărbătorire a distinsei doamne Zaira Samharadze, poetă de aleasă simţire şi prezenţă activă în viaţa culturală a filialei menţionate. În prezenţa ambasadorului Georgiei la Bucureşti, doamna Berid Zezurab, şi a consulului Nicolo Ziasvili, s-au rostit cuvinte calde de apreciere a activităţii poetei de către o altă doamnă a versului, Passionaria

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

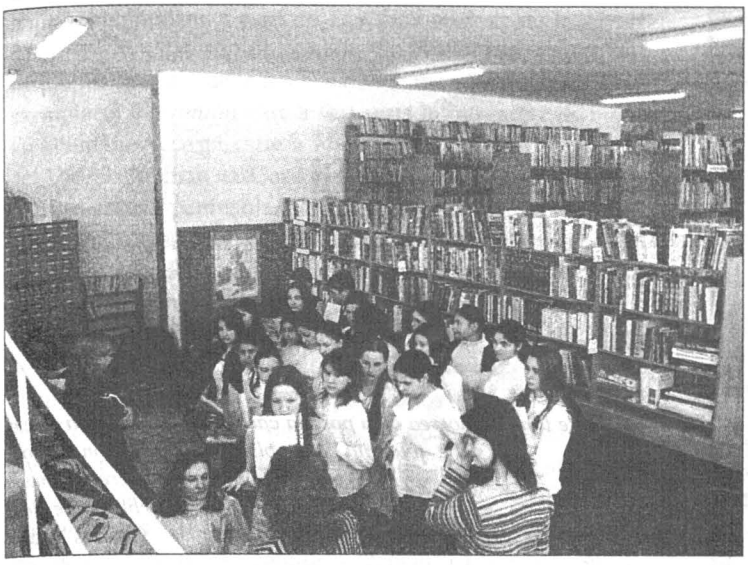

Stoicescu, precum şi de către mulţi dintre cei prezenţi la manifestare. Fiind şi ziua celor 44 de mucenici, invitaţii au fost serviţi cu tradiţionalii *sfinţi* pregătiţi după diverse reţete şi un pahar din licoarea lui Bachus.

Primăvară, Primăvară!

Cu speranţa că primăvara nu se lăsă aşteptată mult timp, pe 1 martie a avut loc la Biblioteca "Liviu Rebreanu" manifestarea *Tradiţii de primăvară*. Evenimentul a fost realizat în colaborare cu Grupul Şcolar "Nichita Stănescu". Invitatele noastre, prof. Cătălina Năstase şi Ana Roşu, au vorbit celor prezenţi despre frumuseţea primăverii şi importanţa acesteia în viaţa românului. Un grup de elevi au susţinut un montaj literar-artistic şi au fost susţinute eseuri sau referate pe tema primăverii.

Din partea Bibliotecii "Liviu Rebreanu", Florentina Dobrogeanu-Ipsilante, bibliotecar-coordonator, a prezentat câteva *Obiceiuri româneşti de primăvară*. De asemenea, biblioteca a organizat o vitrină cu carte, *Primăvara în bibliografia şcolară*.

În final, au fost acordate, din partea Bibliotecii Metropolitane Bucureşti şi a Grupului Şcolar "Nichita Stănescu", diplome elevilor care s-au remarcat în activitatea lor extraşcolară şi extracuriculară.

* * *

Tot la Biblioteca "Liviu Rebreanu", în colaborare cu Şcoala Nr. 16 şi Şcoala Nr. 93 "Emil Racoviţă" din Bucureşti, în ziua de 8 martie a fost omagiată *Ziua Mamei*. Sub îndrumarea prof. Viorica Logofeteanu, elevi de la Şcoala Nr. 16 au susţinut o adevărată serbare, exprimând gânduri pline de dragoste despre mamele lor. Din partea Şcolii Nr. 16 au mai participat prof. Emilia Bădi, consilier educativ, Cecilia Moraru şi Ecaterina Guguianu.

În urma parteneriatului recent încheiat între Biblioteca "Liviu Rebreanu" şi Şcoala Nr. 93 "Emil Racoviţă", aceasta din urmă a participat la manifestare cu desene ale copiilor din clasa a II-a C – învăţătoare Ana Roşu, desene reunite în expoziţia *Primăvară, Primăvară...*

Atmosfera caldă din interiorul bibliotecii a impresionat asistenţa: utilizatori ai bibliotecii, părinţi, elevi şi bibliotecari. Mulţumim!

Emil Cioran sau eliberarea prin creaţie

Prof. Alina CĂTUNESCU
Serviciul Metodico-Bibliografic
Biblioteca Judeţeană "N. Iorga" Ploieşti

O carte cuprinde întreaga sensibilitate a unui om. De aceea putem spune, pe drept cuvânt, că e vie. Artistul reprezintă cartea. Cartea e sufletul artistului cu cele două laturi ale sale: pozitivă şi negativă. Fie că e bun sau e rău, fie că are gesturi calme sau, dimpotrivă, îndrăzneţe, fiecare dintre personaje ascunde o fărâmă din personalitatea autorului.

Partea negativă este înlăturată, iar partea pozitivă rămâne. Artistul moare prin personaj şi astfel nu mai dă recurs sinuciderii. Marele privilegiu al artistului este cunoaşterea pocăinţei. Sufletul se vindecă, se eliberează. Artistul nu mai recurge la distrugerea materiei, care ar putea fi făcută printr-o uşoară şi rapidă sinucidere; el e condus într-o sferă a imaginaţiei unde soluţia cea mai bună constă în înlăturarea imoralităţii, în evitarea autodistrugerii. Personajul din carte moare pentru a trăi artistul. Încercarea de rezolvare a problemelor, a frământărilor de zi cu zi, care provoacă posibila sinucidere, conduce la un rezultat afirmativ pentru artist; el reuşeşte să se elibereze prin creaţie. "Cartea e o sinucidere amânată" – *aceasta e deviza lui Emil Cioran, deviză ce l-a călăuzit de-a lungul întregii sale existenţe.*

Că orice creaţie amână sinuciderea – este o concluzie la care ajunsese Goethe, îndrăgostit peste măsură de o tânără, Lotte... Văzându-şi iubirea imposibilă, căci frumoasa femeie era căsătorită, el va scrie Suferinţele tânărului Werther, *concentrându-şi toată durerea în paginile cărţii. Multă vreme va fi bolnav, va pleca departe şi numai timpul îi va vindeca. Cert este că descărcarea tensiunilor o realizează prin conceperea romanului sus-numit. E atât de dureroasă lectura acestui volum că unii tineri, parcurgând rândurile romanului, nu vor rezista şi se vor sinucide.*

Ceea ce a reuşit să evite autorul n-a putut fi ocolit de unii dintre cititorii lui, bolnavi din dragoste.

Scriind fără încetare ai sentimentul că lucrurile aproape s-au rezolvat. Ai senzaţia ciudată, dar şi plăcută, că parcă ai zbura, atât te simţi de uşor şi de viu. Şi atunci crezi în eliberarea ta prin creaţie, crezi cu tot sufletul că numai creaţia te poate salva. Artistul trece de la real la imaginar. Artistul obţine modelarea propriilor decizii, el înlocuieşte manifestarea practică cu cea spirituală.

Ce a vrut să spună Cioran prin această celebră expresie "cartea e o sinucidere amânată"? *Nimic mai simplu sau, mă rog, o simplitate care îţi dă bătaie de cap. Cioran a surprins unul din cele mai dureroase adevăruri ale vieţii, îndemnând de fapt scriitorii (şi nu numai) să nu renunţe la viaţă.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bibliofilie

Cunoștințe necesare unui bibliofil
(IX)

Edouard ROUVEYRE

"Pe lângă plăcerea de a poseda cărți și de a te bucura de ele
totodată ca simplu amator și ca om studios,
nu cunosc o plăcere mai mare
decât aceea de a vorbi despre ele".
Charles Nodier

Pentru a rezuma această vedere de ansamblu asupra artei executării miniaturilor, putem delimita două faze, așa cum a procedat Lecoy de la Marche. Prima fază, pre-gotică, cuprinde ornamente înlănțuite, animale fantastice sau reale, personaje hieratice, subțiri, alungite. Pictura este, totuși, frumoasă; la început culorile sunt simple, binare sau ternare: verde, roșu sau brun, galben, și se descompun atunci când sunt introduse azurul sau metalul. Apare purpura, fondul este încărcat cu aur, dar totul este plat, fără relief și perspectivă, în definitiv arta nu este încă în plin avânt.

Nu aceeași este situația în perioada gotică și post-gotică, atunci când artistul creează cu toată forța, modelează și pictează personajele sale; culorile, la fel de strălucitoare, nu mai sunt aplicate de o manieră mediocră, ci prezintă nuanțe combinate cu efectele luminii. Fondul, întotdeauna din azur sau aur, nu mai este nedecorat: există un ornament care se repetă, și prin modul în care este asamblat și dispus în cadru dă iluzia de spațiu. Vom încheia cum se cuvine, atrăgând în mod special atenția amatorilor și bibliofililor asupra acestor evoluții.

Album Amicorum, la modă în secolul XVII, semăna cu albumul de autografe al unui colecționar. Toți oamenii instruiți se credeau obligați să aibă înscrise câteva cuvinte pe paginile albe ale albumului lor.

Unul din personajele comediei lui Saint-Evremont, Sir Politick Would-Be, se exprimă astfel:

"Atunci când călătorii noștri sunt oameni de litere, înainte de a pleca de acasă nu uită să ia o carte albă, bine legată, pe care ei o numesc *Album Amicorum*, și nu ezită să îi viziteze pe savanții din localitățile pe unde trec și să le prezinte acest album, pentru ca aceștia să își scrie numele – ceea ce se și întâmplă, în mod curent – și să adauge în limbi străine câteva cuvinte sentențioase și unele dovezi de bunăvoință. Nimic nu se precupețește pentru a obține această onoare, apreciindu-se că este pe cât de interesant, pe atât de instructiv de a-i fi cunoscut nemijlocit pe acei oameni culți și de a avea un specimen al scrisului lor".

Printre documentele manuscrise trebuie menționate și *Portulanele*: acestea sunt vechi hărți, care prezintă un interes indiscutabil.

Ornamentarea unor anumite cărți de ritual egiptene, scrise pe papirus, datează dintr-o perioadă foarte îndepărtată a antichității. Dacă am fi avut acces la arhivele din Bénarès, care păstrează cca. 15.000 manuscrise, sau la cele din alte câteva orașe sfinte ale Indiei, probabil că picturile vechi ce împodobesc marile poeme care fac onoare Indiei ar fi sporit tezaurul nostru. Ornamentarea cărților era practicată în Hindustan, într-o epocă pe care paleografia orientală nu o poate preciza clar și, până în momentul în care vreun artist hindus va face pentru cărți ceea ce Ram-Ras a făcut pentru arhitectură, cercetările europenilor în aceste probleme delicate vor trebui să fie călăuzite de o incertitudine prudentă. Cu toate acestea, se poate reține faptul că în peninsula India clima este mult mai puțin favorabilă conservării cărților decât în Egipt.

Marile poeme *Mahabharata* și *Ramayana*, celelalte cărți în sanscrită, cum ar fi *Vedele*, *Itihasas* și *Pouranas*, ni se prezintă și astăzi împodobite într-un stil esențialmente original, care nu trebuie confundat cu cel al popoarelor cuceritoare.

Același lucru este valabil și în privința artei chineze, artă binecunoscută de altfel, și atât de comună astăzi încât a pătruns fără știrea noastră în ornamentele stofelor și mobilelor din saloanele noastre. Chinezii, după cum se știe, aveau imprimerii încă din secolul VII d.Hr.: aceasta este – ca să spunem așa – epoca în care a început ornarea manuscriselor. Prin urmare, paleografiei și xilografiei chineze i-ar putea fi dedicat cu ușurință un studiu destul de voluminos; să mai spunem că aici numele artiștilor ar apărea mult mai frecvent decât în istoria artei occidentale și, ca un fapt interesant, am putea întâlni și nume de artiști francezi.

P. Altiret, mort în China în 1768, era un pictor atât de apreciat de împărat încât a fost pe punctul de a fi înălțat la rangul de mandarin. Un iezuit italian, Castiglione, s-a aflat în aceeași situație.

E util să reamintim că pictorul chinez cel mai celebru al timpurilor moderne, Lamquoi, a scris în 1681 o carte intitulată *Le Fan-Qui*, în care este analizată pictura chineză. Mai facem referire și la articolul dedicat picturii chineze de sinologul J. Hager, autor al unei cărți despre medaliile chineze ale Cabinetului Național al Franței.

Arta orientală, care ne este totuși cea mai familiară, se prezintă, de regulă, sub forma pe care i-au dat-o arabii. Nu e nimeni astăzi care să nu știe cu ce splendori nemaiîntâlnite a fost ornat *Coranul*, dar și alte cărți religioase, de către unii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

prinți mahomedani. Casiri ne face cunoscute toate bogățiile de acest gen aflate în bibliotecile din Andaluzia. Dintre coperțile luxoase ale unor manuscrise arabe vă semnalăm doar exemplarul *Coranului* care a fost scris în întregime de mâna lui Othman. Această carte a fost adusă în Spania și păstrată de Abd-el-Rahman la Cordoba; în perioada în care Almohazii au cucerit peninsula, cartea a trecut în posesia lor. Unul din acești prinți, musulman zelos, a acoperit splendidul volum cu lamele de aur încrustate cu diamante, iar atunci când trupele porneau într-o expediție – spune Charles Romey – o cămilă cu un splendid harnașament purta această sfântă carte închisă într-o casetă acoperită cu o învelitoare din aur. Dintr-o nenorocire în alta, acest prețios *Coran* a ajuns în mâinile turcilor, făcând parte din comoara sultanilor. După cum ne relatează un savant orientalist, abatele Bargés, se pare că acest *Coran* magnific ar fi fost împodobit de Abd-el-Moumen-Ben-Ali din Maroc cu bijuteriile sale cele mai prețioase. În locul diamantelor care, pentru a ajunge la strălucirea maximă, mai trebuiau șlefuite, s-au folosit perle fine, rubine și smaralde – cele mai frumoase pe care sultanul le-a putut procura. "Fiii și succesorii acestui prinț, mergând pe urmele sale, s-au întrecut în a adăuga noi giuvaere și pietre prețioase, astfel că, în final, cartea era acoperită de ele". În timpul unei bătălii sângeroase, în care Said a murit, această carte, care era ea însăși o comoară inestimabilă, a căzut în mâinile unui soldat care, după ce a prădat-o de învelișul ei, a aruncat-o ca pe un lucru fără valoare.

Dintre toate popoarele orientale, persanii sunt cu siguranță cei la care caligrafia s-a bucurat de cea mai mare onoare. Această dragoste pentru cărți și pentru splendide ornamente ale scrierii datează din antichitate. Manès sau Many, creziarhul (= șeful unei secte eretice), condamnat la moarte în anul 274 din ordinul lui Behram, trebuie menționat în fruntea caligrafilor celebri ai Persiei. Dacă ar trebui să-i amintim aici pe toți artiștii faimoși ai Persiei, alăturându-i și pe cei care au asistat la nașterea imperiului musulman al mogulilor, ar fi nevoie de o carte întreagă. Cele mai frumoase exemplare indo-persane pe care le avem la Paris se păstrează la Biblioteca Națională, secția Stampe. Două volume, în special, sunt demne a fi admirate. Unul se intitulează *Dames et Seigneurs de la Perse*; celălalt, care cuprinde portretele suveranilor moguli, poartă numele de *Manuci*, savantul care l-a recuperat și adus din India. Manuci era un iscusit medic venețian care, după ce în secolul XVII a străbătut Extremul Orient, iar apoi s-a aflat în serviciul Curții, a revenit în Italia în anul 1691.

Persanii au un mare avantaj față de arabi și turci în tot ceea ce privește arta desenului. Ei sunt șiiți, și ca atare nu au avut rețineri în a include printre ornamentele cele mai delicate ale caligrafiei reprezentări ale figurii umane. În legătură doar cu aceste ornamente, ar fi interesant de făcut un studiu al alegoriilor pe care orientalii le utilizează în operele lor de artă.

Pentru a ne limita doar la flori și păsări, care revin atât de des în picturile din cărți, trandafirul este imaginea divinității, narcisa este simbolul celui care se consacră lui Dumnezeu, sufletul pios este reprezentat de violetă, privighetoarea ascunde o alegorie mai elevată, este vorba tot despre suflet, care însă aspiră la unirea cu Cel-de-Sus. Literatura atât de bogată a persanilor le-a oferit caligrafilor și miniaturiștilor numeroase texte pe care și-au exercitat

Evanghelia din Rossano* sau *Codex purpureus
Tezaur din catedrala de la Rossano, secolul VI

talentul. Marea epopee cunoscută sub numele de *Shah Nameh*, sau Cartea Regilor, poemul *Medjnoun și Leïla*, care trăiește în memoria tuturor orientalilor și care a fost tradus cu atâta farmec de M. de Chezy, *Youssouf și Zuleïka*, la fel de prețios, poeziile mistice ale lui Saadi și atâtea altele sunt ilustrate de pictorii cei mai talentați.

Se pare că, la orientali, secolele XV și XVI au constituit epoca de glorie a pictării cărților. Ne-am înșela dacă am presupune că această artă a dispărut în Persia. Ea se bucură de cinstire, mai mult ca niciodată, la Teheran. Pe la mijlocul secolului XIX, Nacir-Eddine-Shah, care era un fin cunoscător în domeniul ornamentării cărților, i-a cerut lui Alex. Chodzko să realizeze un manuscris unic, care să reproducă poveștile din *O mie și una de nopți*, și care să fie îmbogățit cu multe poezii care nu se găsesc în textul arab. Această carte minunată, încredințată unor caligrafi de renume, a fost terminată după douăzeci și șapte de ani de muncă asiduă, iar costul ei echivalează cu cca. 800.000 franci.

În timpul Evului Mediu, manuscrisele prețioase se bucurau de un adevărat cult. La Vatican, o excomunicare s-a abătut asupra temerarului care a îndrăznit să ia de la locul ei *Divina Comedie*, ornată cu miniaturi de către Giulio Clovio. "Dacă cineva își permite să nu respecte această carte, blestemat să fie!" spun inscripțiile plasate la începutul multor manuscrise vechi.

Faimoasa *Biblie* de Ariastein, păstrată la British Museum, se apără încă și mai crunt printr-o teribilă imprecație: "Dacă cineva fură această carte, să moară de moarte violentă, să fie ars în sobă, să-l mistuie frigurile și ramolismentul! Să fie tras pe roată și spânzurat! Așa să fie!"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Carte de rugăciune a prințesei Jeanne d'Evreux
Atelierul lui Jean Pucelle

O dată depozitate în biblioteca suveranului, a orașului sau a corporației care le-a achiziționat, manuscrisele prețioase treceau în stadiul de relicve și de obiecte sacre.

Grija cu care ar trebui tratate aceste relicve este, în majoritatea cazurilor, derizorie, iar observațiile pe care le-a făcut în legătură cu acest subiect Edouard Didron, unul din librarii cei mai eruditi ai secolului XIX, trebuie să fie de învățătură pentru bibliofili, dar și pentru bibliotecari.

De regulă, scria Edouard Didron, orice curios, orice studios, este inamicul firesc și direct al cărților imprimate sau manuscrise, al imaginilor gravate sau originale care îi sunt puse la dispoziție pentru satisfacerea nevoilor sale de studiu sau a curiozității. Acesta este un fapt: orice consumator este inamicul obiectelor pe care le folosește.

Miniaturile, mai ales, stârnesc o mulțime de patimi distructive; dacă pe cei care vin să le studieze ori să le privească îi împărțim în grijulii, neglijenți, curioși, invidioși, în fanatici religioși și politici, în hoți, vom vedea la ce dezastre sunt expuse aceste grațioase piese.

Sosește un tip grijuliu căruia i se împrumută un frumos manuscris cu miniaturi. Mai întâi, el caută un loc convenabil unde să așeze imensul volum; și cum, de regulă, nu prea găsește, trebuie că se așază lângă un paleograf sau un erudit, care umplu mesele cu hârtoagele și cărțile lor și care au aproape de ei o călimară pentru a copia texte și a lua note. Penița paleografului stropește destul de des, cum se știe, și împroașcă cerneală pe vinietele miniaturistului. Dar aceasta nu este decât puțină rouă, și este o adevărată fericire dacă, răsturnându-se călimara pe masă, nu se revarsă șuvoaie de cerneală peste miniaturi, așa cum am văzut eu însumi într-o mare bibliotecă a Franței. Să fie vina paleografului? Nicidecum; este a administratorilor, care trebuiau să fixeze călimările de masă, într-un suport. Trebuia rezervată, exclusiv pentru miniaturi, o masă pe care să nu fie puse niciodată călimări. La departamentul de Stampe de la Biblioteca Regală nu este permis să se deseneze și să se facă însemnări decât cu creionul; la departamentul unde se păstrează imprimatele, o masă mare este destinată special cititorilor de cărți cu planșe, iar la această masă sunt interzise călimări, peniță și alte obiecte conținând cerneală. Oare stampele existente în comerț și care pot fi mereu înlocuite, sau planșele imprimate care se găsesc din abundență, sunt mai prețioase decât miniaturile care, fără excepție, sunt toate unicate?

Apare un neglijent căruia i se încredințează un volum de miniaturi. Cum aceste volume sunt, cel mai adesea, foarte groase, și întrucât nu există pupitre care să sprijine această greutate, pentru a lucra, studia sau a-l privi, pur și simplu, este forțat să improvizeze un pupitru. Se pun două sau trei volume unul peste altul și se sprijină de această ridicătură volumul de miniaturi. Dar, de multe ori, această piramidă este ea însăși formată din volume ce conțin viniete; vă las să vă imaginați ce se întâmplă în asemenea condiții cu volumul de dedesubt, pe care apasă o greutate de câteva kilograme. Cele mai frumoase miniaturi se distrug, mai ales cele executate pe fond de aur și în relief; căci o pastă pe care se aplică un strat gros de culoare face ca figurile să iasă în relief, precum cele din frumoasele basoreliefuri ale mormântului regelui Ludovic XII de la Saint-Denis. Nu rar se întâmplă să auzim o trosnitură în interiorul acestor volume: e vorba de cincizeci sau o sută de tablouri care cedează la presiunea mare exercitată asupra lor și se transformă în pulbere. Aceste tablouri sunt distruse de volumele care le strivesc, la fel cum o șosea este distrusă de roțile unui car ce trece pe deasupra. Nu există manuscris care să nu aibă cantitatea lui de miniaturi sfărâmate: sub degetele mâinilor culorile se cojesc, răsuflarea le împrăștie transformându-le în praf. Inconvenientele cernelii, pe care grijuliul nu le-a putut evita, sunt sfidate de neglijent. Întrucât cel din urmă se jenează teribil să ia notițe, el își pune hârtia pe pergament, chiar peste miniatură; atunci penița care stropește și cea care este prea plină cu cerneală fac pete care, de multe ori, acoperă întreaga figură.

Nu vorbesc aici de neglijenții care prizează tabac și nu folosesc la timp batista.

Un tip curios, anticar neglijent ori grijuliu – nu contează – ține în mână niște miniaturi. În calitatea sa de anticar el este de o curiozitate nestăpânită, insațiabilă și chiar imorală. În Egipt, el a pătruns cu forța în morminte pentru a vedea cum erau îmbălsămați morții. În Grecia, el și-a plimbat mâna aspră pe pieptul lui Venus din Milo pentru a verifica dacă marmura era bine șlefuită. În Franța, în biserici, el atinge obiectele sacre pentru a le studia de aproape; față de statuile cele mai venerate ale Fecioarei, cele de la Chartres sau de la Puy, comite adevărate acte de necuviință pentru a examina stilul, epoca și materialul din care sunt făcute. Vă puteți imagina, așadar, puținul său respect pentru miniaturile pe care le studiază. Întrucât o curiozitate enormă îl îndeamnă să afle cum se picta pe pergament, ce apreturi se foloseau, prin câte etape succesive trecea o miniatură pentru a ajunge din stadiul de schiță și simplu desen la tabloul colorat și desăvârșit, anticarul începe prin a dezlipi aurul și culoarea, apoi pasta care scotea în relief aurul și, la urmă, liniile ce încadrează diversele culori. El vrea să surprindă natura asupra faptului, ca acei naturaliști ce deschid abdomenul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

unui animal viu pentru a urmări cu ochii lor digestia și secreția glandelor; când experiența s-a terminat, animalul este mort și miniatura distrusă. Atunci când curiosul nostru a tratat în acest fel un tablou, tabloul a dispărut cu desăvârșire: mâna lui este un burete, degetul este un ștergător, unghia un răzuitor care, în câteva reprize, sfârșește prin a înlătura totul. Aș putea menționa mai multe manuscrise, dintre cele mai frumoase, deteriorate grav în modul acesta; dar aș redeschide răni ce nu se vor cicatriza niciodată în inima conservatorilor care nu au observat aceste mutilări decât prea târziu pentru a le împiedica.

Pe lângă anticarul curios, există uneori și anticarul invidios. Acesta din urmă distruge tot ce nu îi aparține, pentru ca nici ceilalți să nu se poată bucura. Dacă este numismat, creează o unică presă al cărei dublet doar el îl posedă, pentru a-i spori acestuia valoarea. Colecționar de obiecte de artă, el nu trebuie introdus într-o galerie cu obiecte asemănătoare ce vă aparțin dumneavoastră, deoarece vă va fura ceea ce nu are, dar mai ales va fura ceea ce are, pentru ca să nu se poată spune că un altul deține o piesă pe care o poți vedea și la el. Biblioman, el își îndeasă în buzunar un Elzévir ce aparține unui prieten sau unei biblioteci publice; mănâncă din ochi orice ediție rară, orice copertă prețioasă. Miniaturist, el studiază vinietele și le decupează, dar, cum nu e ușor să le sustragă, încearcă cel puțin să le distrugă; pe cât posibil le taie, le răzuiește sau, și mai bine, varsă peste ele o călimară plină. Vinieta astfel distrusă nu va mai servi nimănui; doar el o va fi văzut, doar el o va deține, prin copiere sau decupare. Să ne amintim de faimoasa pată de cerneală care l-a făcut celebru pe Paul-Louis Courier. Elenistul descoperise la Florența un manuscris al lui Longus care conținea un pasaj ce nu era menționat în nici un alt manuscris. Courier a copiat cu multă grijă textul, apoi a mâzgălit cu cerneală rândurile respective, făcându-le invizibile. Apoi, Courier și-a pus în buzunar facsimilul acelor rânduri, al căror unic posesor devenise din acel moment.

Fanaticul este, pentru miniaturi, un răufăcător. Cele mai grațioase manuscrise, acelea din secolele XIV și XV, sunt pline de amănunte bizare privind moravurile ușoare ale perioadei ce poate fi numită "epoca de aur" a Evului Mediu. Fanaticul este descumpănit de aceste picturi. Când îi va cădea în mână un manuscris ornat cu nuduri, o Eva de exemplu, care etalează o frumusețe înfloritoare și fără voaluri, așa cum a ieșit din coasta lui Adam; când vede desfrâul personificat într-o femeie frumoasă pe care Satan o agasează în pragul Infernului; când întâlnește o grațioasă sfânta Agatha căreia îi este expus bustul; în loc să întoarcă pagina și să treacă mai departe, cum ar fi normal, omul nostru își înmoaie degetul mare în salivă și șterge frumoasa formă. El nu vrea ca alții, care ar putea răsfoi același manuscris, să fie expuși asemenea lui. Este un exemplu între multe altele. La Biblioteca Regală, un manuscris din fondul francez, no. 6875, conține *Triumfurile* lui Petrarca. Este una din cele mai frumoase cărți ale acestei admirabile colecții. Fiecare din cele șase *Triumfuri* este însoțit de o miniatură care ilustrează ceea ce descrie textul. Toate miniaturile, în afară de una, se află la locul lor și relevează finețea artei secolului XV. Cea care lipsește ilustra *Triumful Dragostei*; ea a fost ruptă, cu toate că trebuie să fi fost destul de inocentă, dacă avem în vedere reprezentările acestui triumf al dragostei care poate fi văzut și în alte manuscrise. Această mutilare a fost produsă de vreun nenorocit

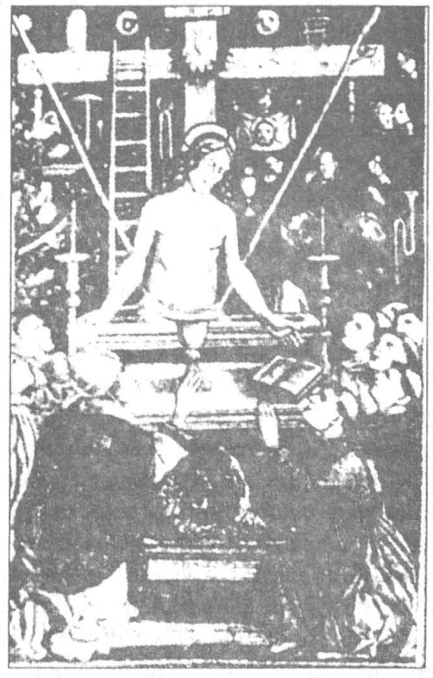

Carte de rugăciuni a lui Galeazzo Sforza, sfârșitul secolului XV

sărac cu duhul și slab de inimă. Nudurile, făcute să placă și care populează multe manuscrise din ultimele două secole ale Evului Mediu, sunt vizate în mod special. Când unii oameni parcurg o *Carte de Rugăciuni* sau o *Biblie* din secolul XV, conținând imagini, este ca și când o turmă de rumegătoare ar străbate o pajiște; ele pasc margarete și părăluțe, maci și albăstrele. Toate florile au dispărut, frumoasa pajiște a fost rasă.

Dar un alt gen de fanatici se mai adaugă acestor vandali imbecili. Acesta nu poate ierta miniaturile în care sunt aruncați în infern membrii clerului: un popă, un cardinal, un călugăr, cum se întâmplă în cele mai multe cazuri. Mai mult, diavolul, în mod special, îi este odios; acest fanatic crede că poate ucide diavolul și distruge puterea lui ștergându-l dintr-un manuscris. Or, multe manuscrise sunt religioase și, în multe scene, îl prezintă pe prințul demonilor, Satan, înconjurat de diavoli: mulți dintre ei au avut de suferit din cauza acestei uri demente care se îndreaptă împotriva imaginilor ce redau lucruri rele în loc să vizeze, efectiv, acele lucruri. Între alte victime ale acestui fanatism bizar aș cita *Biblia* no. 6818 de la Biblioteca Regală. Un diavol măreț și strălucitor, reprezentat într-o vinietă a psalmilor, și-a pierdut, sub degetul înmuiat al unui inamic stupid, coada înălțată precum aceea a leilor furioși, bustul, gamba dreaptă și o parte a capului. Genunchiul stâng și coarnele din frunte au rezistat cu greu; dar restul nu este decât o suprafață neagră și informă; tot corpul său este o plagă.

Fanaticul este în război și cu subiectele păgâne ce decorează, destul de des, manuscrisele creștine. Sirenele care însoțesc o scenă de botez, sau semnele zodiacale, Vărsătorul, Peștii; satirii înconjurați de arabescuri, de pe capitelurile coloanelor; fluviile care, printr-o metaforă pitorească, sunt transformate în tineri sau în bătrâni cu barbă, rezemați de un vas din care izvorăște apa; luna, care este metamorfozată într-o femeie cu o coafură în formă de semilună și soarele

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

într-un tânăr ce poartă o coroană de raze; acest păgânism, adoptat de arta creştină, este tratat, fără întârziere, precum diavolul. Fluvii şi sirene, soare şi lună, toate sunt şterse fără milă, tot aşa cum Apollo sau Diana ar fi ucişi dacă ar părăsi Olimpul şi ar veni pe pământ pentru a se arăta într-o biserică.

Aceşti fanatici austeri sunt întrecuţi de fanaticii naivi, care sunt porniţi împotriva călăilor care îi ucid pe martiri, a trădătorului Iuda, a evreilor care îl răstignesc pe Iisus sau care îl ucid cu pietre pe Sf. Ştefan, a soldaţilor care îi spintecă pe sfinţii nevinovaţi. Aceşti mutilatori, ajunşi la mintea copiilor, îi torturează la rândul lor pe călăi; îi zgârie cu unghia, îi şterg cu degetul, îi răzuiesc cu briceagul, le străpung ochii, le taie gâtul. Acest fel de mutilare este dintre cele mai frecvente. Se pare că există o mulţime de adulţi-copii care dezvoltă o pasiune pentru sau împotriva unui personaj dintr-o scenă pictată în miniatură şi care îi rup o mână celui rău, persecutorul, în timp ce pe cel persecutat îl privesc cu toată simpatia. Este ca atunci când, la teatru, publicul se manifestă de partea victimei şi împotriva opresorului. Îmi amintesc că pe când eram un copilaş de şapte ani şi învăţam să citesc, am primit un abecedar care începea cu o gravură reprezentându-l pe Iisus trădat de sărutul lui Iuda; nu se sfârşise ziua şi Iuda, jumulit, muşcat, îmbibat de salivă, dispăruse complet.

După manuscrisele cu nuduri, cele mai maltratate sunt, cu siguranţă, acelea conţinând imagini ale călăilor, întrucât capitolele dedicate persecuţiilor sunt (sau, mai bine zis, erau) pline de torţionari.

Acestor vandali bizari li se adaugă fanaticii politici, iacobinii, revoluţionarii (de la 1789), republicanii în general. Mai multe manuscrise, decorate cu blazoane şi steme, au fost rupte în bucăţi, decupate, perforate, iar armoariile au fost înlăturate, pentru că aparţinuseră unui rege, unei regine, unui prinţ, unui mare senior. Florile de crin, care aminteau de despotismul cel mai înspăimântător, au fost desprinse de pe mai multe steme. Din nefericire, distrugerea lor a antrenat-o şi pe aceea a suportului respectiv, reprezentat adesea de îngeri fermecători, dar şi de sigilii, lambrechinuri şi stindarde. Uneori, precum un incendiu, furia s-a propagat din aproape în aproape, ajungând la tablouri al căror ecuson nu era decât un simplu ornament sau o monogramă. În timpul Revoluţiei, pentru a se înlătura coroana unui rege sau mitra unui episcop, le-a fost tăiat, deseori, capul. Atunci când distruge, iacobinul este radical; el răstoarnă un întreg monument din cauza unui amănunt care-i displace, el şterge o întreagă pagină cu miniaturi pentru un detaliu care îl contrariază. În provincie, mai ales, înverşunarea distrugătorilor de manuscrise ecusonate a făcut ravagii. În catedralele din Noyon şi din Châlons-sur-Marne revoluţionarii nu au mai lăsat nici o statuie, nici chiar cea mai neînsemnată statuetă. În multe localităţi bibliotecile au avut aceeaşi soartă ca şi nefericitele biserici.

În fine, ca toate lucrurile de preţ, miniaturile sunt expuse hoţilor – hoţii aparţinând mai multor clase sociale. Cei mai distinşi sunt anumiţi turişti din Anglia care, pentru a uita de necazurile lor, îi necăjesc pe alţii. Ei cumpără câteva rarităţi de ici, de colo, dar mai curând le fură. Toţi posesorii de colecţii ştiu cât îi costă vizita unui client englez care le păşeşte pragul din curiozitate sau din lipsă de ocupaţie. Aceşti turişti posedă nişte ustensile minuscule, executate dintr-un oţel foarte fin, special confecţionate, cu ajutorul cărora desprind cu dibăcie segmentele de pergament pe care sunt pictate miniaturi. Dar există şi hoţii abjecţi, adevăraţii hoţi, care şterpelesc frumoasele miniaturi smulgându-le sau tăindu-le; apoi le vând imediat şi trăiesc din acest comerţ infam. În ultimul timp, de când arta creştină se bucură din nou de atenţie, miniaturilor le-a crescut valoarea. În prezent, ele constituie un gen de industrie care aduce profit. Tot în ultimii ani, o splendidă carte de rugăciuni din Italia secolului XIII, care aparţinuse Papei Bonifaciu al VIII-lea, a fost ciopârţită şi vândută vinietă cu vinietă şi pagină cu pagină. Miniaturile fuseseră pictate de Odevigi d'Agobbio, prieten al lui Giotto; precum membrele lui Orfeu, ele sunt împrăştiate astăzi în toate cartierele Parisului. Se spune că ele reprezintă averea a doi anticari. Din o sută de manuscrise, cel puţin optzeci poartă acum urmele acestor mutilări.

Iată cele şapte categorii de răufăcători care perforează, rod şi devorează frumoasele noastre miniaturi. Când un manuscris trece succesiv prin mâinile unor astfel de "amatori", din strălucitor, întreg şi splendid cum era, devine decolorat, descompletat şi uzat. Grijuliul nu va putea evita o pată de cerneală care, la fel ca o pată de ulei, se va întinde şi multiplica sub mâna neglijentului. Strivită de acesta din urmă, aceeaşi miniatură va fi exfoliată în mai multe locuri de către curios; desfigurată de invidios, răzuită de fanatic, ea va fi furată de turist pentru fragmentul oricât de mic ce a mai rămas din ea. Ceea ce vă relatez eu în legătură cu o singură miniatură, extindeţi la un întreg manuscris, şi încă dintre cele mai frumoase (căci sunt preferate întotdeauna cele mai frumoase) şi veţi avea istoria diverselor mutilări la care au fost supuse manuscrisele noastre din Franţa, care sunt, după cât se spune, cele mai frumoase din Europa.

Mai sunt şi alte cauze care duc la distrugerea lor, pe lângă cele pe care le-am enumerat. Există unele manuscrise care au miniaturi pe fiecare filă, una pe verso, alta pe recto. Ca urmare, aceste miniaturi aflate faţă în faţă se freacă permanent. Ar fi trebuit să se procedeze aşa cum a făcut un celebru miniaturist din secolul IX, Théodulphe, episcop de Orléans. Realizând valoarea miniaturilor, întrucât le picta chiar el, episcopul a pus între filele celebrului său manuscris bucăţi de ţesătură fină din lână sau mătase pe care s-au odihnit şi se odihnesc şi azi tablourile pe care le-a executat. Nu există însă decât foarte puţine manuscrise pentru care să fi pregătit un astfel de aşternut; în cele mai multe dintre aceste cărţi miniaturile se macină frecându-se una de cealaltă.

Şi cum miniaturile din secolul XIII sunt în relief, cu adâncituri şi proeminenţe, iar cum pe de altă parte cel mai bun mijloc de a toci un corp dur este de a-l freca de acelaşi material (căci marmura se şlefuieşte cu marmură şi diamantul se taie cu diamant), rezultă că frecarea unei miniaturi de altă miniatură toceşte şi fărâmiţează de minune; cu alte cuvinte, uzează, scorojeşte şi distruge pictura.

Mai există încă o sursă generatoare de pagube: este vorba de împrumutul manuscriselor cu miniaturi. Deşi scoaterea lor din bibliotecă nu este permisă decât cu foarte mare dificultate, totuşi anumite persoane privilegiate, şi acestea sunt numeroase în provincie, au dreptul sau favoarea de a le duce acasă. Pe drumul de la bibliotecă la domiciliul lor, un manuscris poate cădea în noroi, sau, ajuns la destinaţie, poate nimeri în foc; un copil pune mâna pe manuscrisul împrumutat ca să privească imaginile pe care le conţine; o bucătăreasă îl poate atinge având mâinile

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

unsuroase; la fel, o cameristă având degetele pline de alifie, și atunci adio cele mai frumoase viniete, adio strălucitoare miniaturi, adio manuscris! În plus, aproape toate manuscrisele sunt mutilate și, cum starea lor nu a fost evaluată și nici nu s-a întocmit un inventar al acestor mutilări, este posibil ca, având cărțile acasă, și omul fiind nu tocmai onest, să decupeze miniaturile, fie pentru a-și îmbogăți colecția, fie pentru a face un trafic rușinos. Este adevărat că manuscrisul returnat este cercetat cu multă atenție; dar sunt aproape imposibil de observat noile mutilări, întrucât cele recente se confundă cu cele vechi. Oamenii fără conștiință știu perfect că nu există nici un inventar care să constate starea manuscriselor. Niciodată, pentru nimic în lume, un manuscris cu miniaturi nu ar trebui împrumutat. Se împrumută tablourile lui Lesueur, Poussin sau Raphael? Îi este permis cuiva să le ia acasă și să facă ce vrea cu ele? La Paris, conservatorii de antichități nu vă permit nici să atingeți medalioanele sau obiectele vechi din muzeu, care oricum nu s-ar deteriora prin atingere; ei nu acceptă sub nici un motiv ca acestea să fie luate de la locul lor. Când cineva dorește să studieze numismatica, trebuie să vină la muzeu, să fie prezentat muzeografului-șef, trebuie să aibă lângă el un conservator care veghează cu cei doi ochi pe care îi are de la natură și cu cei o sută de ochi ai sufletului pe care îi luminează dragostea și pasiunea pentru medalii.

Și totuși medaliile sunt aproape toate duble, triple, înzecite, în timp ce miniaturile, fără excepție, sunt unice, ca și tablourile; cu toate acestea, în comerț, valoarea unei medalii este departe de cea a unui manuscris cu miniaturi.

Prin urmare, este necesar ca depozitele cu manuscrise să primească cele mai riguroase garanții de conservare și, în același timp, să fie accesibile tuturor. La ce bun o bibliotecă dacă nu îți poate oferi servicii? În manuscrise putem găsi nenumărate comori ce conțin informații istorice și artistice diverse și extrem de valoroase; nu trebuie ca ele să mucegăiască fără folos. Aceste rafturi păstrează hrană pentru curiozitatea cea mai nesățioasă; noi nu trebuie să murim de inaniție în mijlocul acestei abundențe fabuloase. Nu mai trăim sub Carol al X-lea; în acea epocă fusese numit un conservator la una din bibliotecile din Paris: acesta era un vechi paznic al parcurilor și grădinilor regale, care veghea asupra cărților pentru a nu fi luate din bibliotecă, și asupra arborilor fructiferi pentru a-i alunga pe copii. Când a întrebat ce obligații avea, conform noilor atribuțiuni, i s-a răspuns că trebuia să păzească cu grijă cărțile ce îi fuseseră încredințate și că i se recomanda păstrarea cu maximă vigilență a acestor cărți prețioase. În cazul acesta, a răspuns el, nu vă faceți griji: nu le va atinge nimeni, vă dau cuvântul meu de onoare. Și, într-adevăr, a încuiat ușile dulapurilor cu cărți și a pus cheile în buzunar. Din acel moment, cărțile puteau fi văzute, dar nu puteau fi atinse decât cu privirea. Nu trebuie însă ca doar bibliotecarii și anumite persoane privilegiate să aibă acces la ele, ca pe timpul lui Carol X; este necesar ca toate lăcașurile publice să fie deschise și accesibile tuturor. Bibliotecarii trebuie să fie nu numai generoși, ci, mai ales, nerestrictivi în privința frumoaselor manuscrise: generozitatea implică o favoare, lipsa restricțiilor anunță ideea de drept. Toată lumea are dreptul să studieze temeinic, fără nici un fel de obstacol.

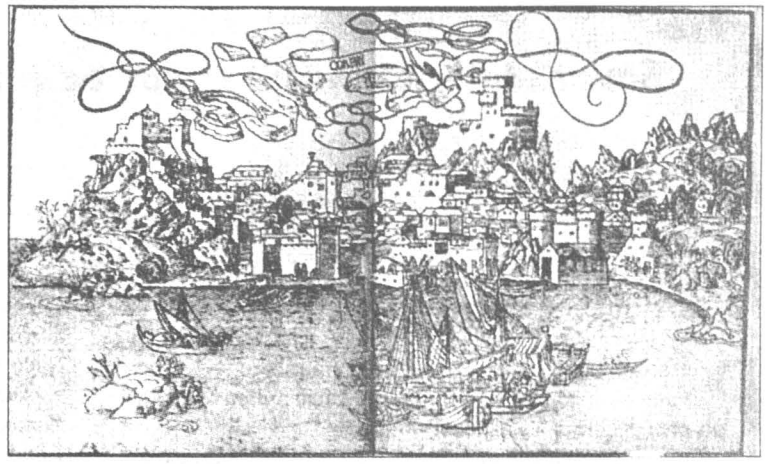

Breydenbach, *Peregrinatio in Terram Sanctam*, Maiența, 1486

Se spune însă că miniaturile vor fi expuse și mai multor pericole decât în trecut; în alte vremuri, la Biblioteca Regală, de exemplu, miniaturile nu puteau fi prezentate decât cu mare dificultate: o vinietă era o relicvă care nu se descoperea decât privilegiaților. Cu toate acestea, tocmai în acele vremuri s-au comis aproape toate mutilările care au fost menționate. Astăzi există un spirit destul de liberal: conservatorii nu își precupețesc nici timpul, nici osteneala pentru a-și îndeplini sarcina de a vă satisface dorințele. Și totuși manuscrisele sunt astăzi mai puțin expuse pericolelor. Aceasta deoarece conservatorii le supraveghează cu grijă – am spune cu tandrețe, și pentru că provincia urmează modelul Parisului, care este în continuă perfecționare, fiind pe cale de a găsi o soluție acestor probleme: conservare perfectă și liberalitate extremă.

Dacă adăugăm acestor precauțiuni niște mese rezervate exclusiv cititorilor de manuscrise cu miniaturi, mese fără călimări, dar cu pupitre turnante care să susțină trei sau patru manuscrise în același timp, pentru a le putea compara fără a le freca sau suprapune; dacă printre conservatori veți putea indica unul care, având studii și o pregătire specială în domeniul manuscriselor, ar putea să vă îndrume cercetările sau să ofere informații tuturor celor care, dintr-un motiv sau altul, pentru o piesă de vestimentație, pentru un element tradițional, un fapt istoric sau o informație arheologică, ar veni să studieze vinietele; în sfârșit, și mai ales, dacă îl veți obliga pe acest conservator să redacteze un catalog care să înregistreze toate miniaturile în ordine cronologică, în ordine geografică, pe materii sau subiecte, atunci veți atinge adevăratul scop al unei biblioteci, care este acela de a propaga știința conservând cu o mână și oferind cu cealaltă înseși monumentele acestei științe.

(*Cunoștințe necesare unui bibliofil, însoțite de note critice și de documente bibliografice*, ediția a V-a, Paris, 1899)

Traducere de Nicoleta GOJAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scurtă istorie a mijloacelor de comunicare din România

Liviu BUTUC

3. Comunicarea la geto-daci şi străromâni

Referitor la scris, ca mijloc de comunicare şi conservare a informaţiei, trebuie să consemnăm că până prin deceniul VI al secolului trecut se acreditase ideea că geto-dacii nu cunoşteau această formă practică de exprimare, oralitatea constituind baza interrelaţiilor umane, complementată cu telecomunicaţiile primitive. "Axioma" analfabetismului se baza pe precaritatea monumentelor grafiate, a mărturiilor epigrafice şi a izvoarelor literare. De asemenea, nu e mai puţin adevărat că istoriografia românească dispunea la acea vreme de puţini specialişti în istorie veche şi paleografie şi aceştia constrânşi la obedienţe de natură politică şi ideologică. Că majoritatea populaţiei geto-dace, suprapusă habitatului rural, nu îşi exprima gândirea în scris este un adevăr incontestabil. Să nu uităm că la peste 2000 de ani, la jumătatea secolului XX, 80% din populaţia României era analfabetă. Asta nu înseamnă că România nu dispunea de o minoritate de excepţie care să aibă un comportament intelectual de excelenţă. În ciuda părerii lui Mircea Eliade că asemenea celţilor, "sacerdoţii şi asceţii traci şi geto-daci nu se încredinţau scrierii. Puţinul pe care îl ştiau despre mitologia, teologia şi riturile lor ne-a fost transmis prin autorii greci şi latini, adică printr-o *interpretatio* greacă şi latină"[51], trebuie să consemnăm că scrierea era cunoscută şi utilizată în circumstanţe diplomatice şi aleatorii şi era privilegiul elitei conducătoare. Este util de evidenţiat aici cazul urmaşului regelui trac Rhometalces (28 î.Hr. – 13 d.Hr.), Cotys, el însuşi rege între anii 13 – 17 d.Hr., un monarh cult, cu vădite aptitudini lirice, confirmate de prietenul său, nimeni altul decât Publius Ovidius Nasso. Se pare că exilatul poet roman ţinea periodic un soi de şezătoare literară în care a citit şi Cotys propriile poezii. Acestea au plăcut atât de mult lui Ovidius, încât nu-şi cenzurează elogiile şi îl pune pe tânărul rege trac în compania lui Orfeu. E de presupus că tânărul rege îşi redactase poemele în limba getică şi într-un alfabet apt să exprime nuanţe ale fonetismului limbii trace. Şi din acest exemplu reiese clar că tracii cunoşteau scrisul cel puţin la nivelul oligocraţilor şi al sacerdoţilor. Inexistenţa organizaţiilor formale de instruire, nesocializarea scrisului, ca şi perisabilitatea suporturilor de exprimare explică parcimonia dovezilor, dar nu şi inexistenţa acestora. Dacă este de înţeles că dovezile arheologice şi numismatice privitoare la scris s-au impus în timp, pe măsura organizării formale a arheologiei, nu putem înţelege de ce au fost neglijate izvoarele literare antice, care confirmă scrisul la geto-daci ca important mijloc de dialog la distanţă şi de conservare a cogninformaţiilor. Astfel, Aristophan (450 – 385 î.Hr.) menţionează că "tracii cunoşteau scrisul". Cato cel Bătrân (234 – 149 î.Hr.), în lucrarea sa *Origines*, subliniază preeminenţa scrisului la geto-daci faţă de romani: "Geţii, cu mult înainte de întemeierea Romei (753 î.Hr.), au proslăvit în ode scrise faptele de vitejie ale eroilor lor, acompaniaţi de flaut, ceea ce la romani, acest lucru a avut loc mult mai târziu". Iată o aserţiune care ne face să gândim că geto-dacii ori adoptaseră alfabetul fenician, apărut în secolul XIII î.Hr., ori utilizau un alfabet propriu rezultat în urma evoluţiei unor forme aprioric de protoscriere. În acest sens suntem înclinaţi să ne ataşăm de ultima supoziţie, sprijiniţi fiind şi de lucrarea *Zamolxis, primul legiuitor al geţilor*, scrisă de Carolus Lundius şi publicată la Upsala în anul 1687. Lucrarea este un studiu consacrat lui Zamolxis ca legiuitor al geto-dacilor şi are o solidă bază documentară aprofundată în bibliotecile Apusului, inclusiv la Vatican. Din opera lui Lundius reiese că geţii au folosit primii un alfabet fonetic creat înainte de potop sau imediat după acesta şi de la ei l-au luat ulterior grecii şi alţii. Acest alfabet a fost şi publicat în anul 1554 de Joanes Magnus şi retipărit, în 1571, de către Bonaventura Vulcanius Brugensis. Cel de-al doilea are chiar o lucrare – *De literis et lingua Getarum sive Gothorum* – apărută la Lyon, în 1597, din care rezultă că limba getă fusese formată înainte de întemeierea Romei. În urma unui studiu comparativ între alfabetele arhaice şi a acestora cu acela evidenţiat de Vulcanius, Maria Crişan sprijină ideea că: "alfabetul get este cel mai vechi, că el a stat la baza celorlalte alfabete, iar despre limba getă se poate vorbi cu mult înaintea celorlalte limbi europene şi extraeuropene". În subsidiar, din lucrarea lui Lundius mai reiese că de legile scrise ale lui Zamolxis "au abuzat" chiar grecii, preluându-le esenţa. "Grecul – spune autorul – a luat de la geţi, punct cu punct, elementul esenţial din legislaţia ateniană de vreme ce cuvintele şi totodată şi faptele vorbesc despre asta".

Istoricul antic Berosus ne încredinţează că pentru scrierea lucrării sale *Istorii* a întrebuinţat, drept bibliografie, "cărţile caldeenilor şi ale sciţilor", ultimii fiind confundaţi de istorici şi arheologi cu traco-geto-dacii[52]. Deşi mult mai târziu, în secolul VI d.Hr., Iordanes confirmă şi el că geţii cunoşteau şi foloseau scrierea într-un număr destul de mare. Descoperirile arheologice din cea de-a doua jumătate a secolului XX au avut un aport considerabil la consolidarea acestui capitol din cultura şi civilizaţia geto-dacă. De pildă, au fost depistate numeroase inscripţii murale pe stânci din Munţii Buzăului cu continuitate din secolul VI î.Hr. (Fundul Peşterii) până în feudalism (Schitul Aluniş – secolele III – IV d.Hr., Grota Dionisie torcătorul, Peştera Iosif etc.), apoi din Munţii Bucşoiu, Diham, Mălăieşti, Bucegi. Interesantă în acest caz este asemănarea prin formă a acestor grafeme cu grafia a două inscripţii descoperite în anul 1885 la Kaminia, în insula Lemnos (Grecia), socotite ca fiind anterioare anului 500 î.Hr. Nicolae Densuşianu, în încercarea sa de a descifra una din aceste inscripţii, opina că scrierea aparţinea unei culturi străvechi din spaţiul carpato-balcanic anterioară alfabetelor fenician, grec şi latin. Compararea formei literelor duce la "constatarea unor identităţi sau asemănări mai mult sau mai puţin evidente cu semnele care apar pe tăbliţele de la Tărtăria, de pe Valea Nandrului şi Turdaş, Gracianiţa, Lepenski-Vir, Gradeşniţa şi Karanovo"[53].

În context, e necesar a exemplifica piese arheologice inscripţionate, precum statueta de la Deleni, fusaiola dacică descoperită la Fedeşti-Vaslui de către Costachi Buzdugan şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Articolul este ilustrat cu Plăcuțele de plumb de la Sinaia

datată în secolul IV î.Hr., culminând cu descoperirea, în 1875, la Sinaia, a unei adevărate "arhive" cu plăcuțe de aur inscripționate, urmate de altele, în anul 1938, exhumate dintr-un tumul dacic de la Feteşti-Ialomița. În această circumstanță, ne vom focaliza atenția asupra primei serii de plăcuțe datorită atât importanței lor în prezenta sinteză, cât şi traseului misterios pe care l-au urmat după descoperire. În mod aleator, în anul 1875, odată cu începerea săpării fundațiilor Castelului Peleş din Sinaia, au fost exondate circa 500 de plăcuțe de aur cu texte şi imagini executate în relief, adevărate cărți poştale ilustrate. Intrate în posesia regelui Carol I, acesta a ordonat executarea unor cópii fidele pe plăcuțe de plumb la fabrica de cuie din localitatea omonimă. Au rezultat, astfel, circa 500 de plăcuțe inscripționate, în greutate totală de peste 3.000 kg. Parte din aceste plăcuțe au fost depozitate o vreme la mănăstirea din Sinaia, de unde au dispărut în mod misterios. Cele rămase au fost depuse la Muzeul de Antichități. Între anii 1944 – 1947, la cererea lui Ioan Nestor, directorul Institutului de Arheologie, inginerul Dan Romalo, pe atunci student, efectuează fotocopii de pe circa 200 de plăcuțe. În 1980, Dan Romalo face demersuri la instituții de profil pentru a trezi interesul în vederea studierii şi valorificării istorice a artefactelor în cauză. Refuzul specialiştilor, care eludau piesele pe motiv de falsuri grosolane, îl determină pe Romalo să înceapă un studiu pe cont propriu care se materializează după 20 de ani, în anul 2003, în lucrarea *Cronică apocrifă pe plăci de plumb?*, scriere inabordabilă din cauza tirajului infim şi a defectuoasei difuzări. Incitată de întreprinderea inginerului Romalo, cercetător doctor Aurora Pețan de la Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" porneşte pe urmele tăbliţelor şi reuşeşte să mai descopere circa 40 de piese şi aproximativ 40 de reproduceri foto la Institutul de Arheologie. Printre acestea s-ar părea că sunt şi câteva piese originale mai mici, confecționate dintr-un aliaj pe bază de cupru sau de argint, cu o structură metalografică complexă, specifică minereurilor

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nerafinate, așa cum rezultă dintr-o serie de analize făcute la Oxford. La o primă vedere tăbliţele apar ca nişte ilustrate – imagini extrem de complexe – însoţite de texte scrise cu ajutorul caracterelor alfabetului grecesc, cât şi a unor semne complet necunoscute. Imaginile redau civilizaţia dacă cu cetăţi, temple, divinităţi şi chiar armate. Există chiar şi o reprezentare a cetăţii Sarmisegetuza, exhumată în totalitate abia în anul 1956. "Textele – după opinia Aurorei Peţan – par să facă referire la evenimentele politice din vremea respectivă (războaie, alianţe), unele au caracter religios, există şi două genealogii care aduc la lumină portretele şi numele a zeci de regi şi principi locali de la Sarmisegetuza, Helis şi Genucla. Perioada din care provin se întinde între secolul IV î.Hr. (epoca regelui Dromichaetes) şi secolul I d.Hr. (epoca regelui Decebal). Şansele de descifrare sunt mari, deoarece textul constituie, în general, o explicaţie la imaginile reprezentate. Limba în care sunt scrise are caracteristici indoeuropene clare şi practic e imposibil să fi fost inventată de către un falsificator"[54].

Apariţia subită a acestor tăbliţe – într-o perioadă în care tracomania şi dacofilia (ca manifestări consacrate ale istoriei paralele) execută "atacuri" viguroase la adresa istoriografiei oficiale şi a gerontocraţiei acesteia – nu este întâmplătoare. Răspunsul "academic" că artefactele de la Sinaia sunt falsuri grosolane, fără a prezenta argumentele de rigoare, e cât se poate de bizar. Este evident faptul că actualele tăbliţe sunt false (adică neautentice, conform DEX), deoarece ele imită un original (tăbliţele de aur însuşite de Carol I). Dacă şi tăbliţele de aur sunt nişte "făcături ", rodul raţiunii unui contemporan cu secolul XIX, atunci nu ne rămâne decât să ne înclinăm în faţa unei minţi geniale şi a unei tenacităţi de benedictin autist, care a avut răbdarea să migălească nu mai puţin de 500 de tăbliţe de aur fără nici un scop. Dacă, însă, autenticitatea lor este conformă cu perioada istorică pe care o exprimă, atunci ne întrebăm cine şi din ce motive are interesul să "delapideze" istoria românilor ori să bagatelizeze izvoare inestimabile, alimentând astfel hulita teorie a conspiraţiei? Şi, în fine, o întrebare retorică: să fie oare o simplă coincidenţă descoperirea acestei ciudate arhive într-un loc aflat la poalele muntelui sfânt al dacilor, unde se situa un recunoscut perimetru cultic? Coroborând toate aceste descoperiri cu altele cu caractere similare descoperite în Europa, şi, mai cu seamă, în Peninsula Balcanică, putem concluziona că în spaţiul carpato-danubiano-pontic, în perioada preromană, era în uz o formă de scriere autohtonă care, probabil, era continuatoarea unor precursoare din Neolitic. Sunt şi autori care îndrăznesc să afirme că avem de-a face cu scrieri alfabetiforme, exemplificând chiar mai multe alfabete sui generis specifice spaţiului în discuţie. În lucrarea *Ramania – paradisul regăsit*, P. L. Tonciulescu aduce în prim plan răbojul care a transmis alfabetelor secuieşti 14 semne şi alfabetul etrusc, transmis secuilor prin blaki (români). Se reiterează astfel teoria că etruscii au plecat din Munţii Apuseni unde au locuit alături de daci de la care au preluat alfabetul, ca şi secuii aşezaţi mai târziu pe aceste meleaguri. Din cele 70 de grafeme secuieşti, 49 se regăsesc în alfabetele arhaice, din acestea 43 fiind folosite de etrusci, eleni şi latini, la care se mai adaugă unele citări publicate de Ştefan Lakatos la 1702, aproape identice cu inscripţiile de la Caere – Italia, descoperite la 1835[55].

Stabilirea grecilor, între secolele VII – IV î.Hr., pe ţărmul Pontului Euxin, face ca geto-dacii să ia cunoştinţă de scrierea în alfabetul grecesc (o formă prelucrată a alfabetului fenician) încă din secolul IV î.Hr. sub forma inscripţiilor de pe monedele pătrunse pe teritoriul Daciei (tetradrahmele lui Filip al II-lea) pe care le vor imita, aşa cum vor face şi cu stampilele aplicate pe amforele greceşti. Spre exemplu, pe cioburi de amfore, găsite la Stoeneşti, apar litere greceşti scrijelite de o mână localnică, la fel cum pe circa 100 de blocuri de piatră din construcţia de la Grădiştea Muncelului apar litere şi monograme greceşti. Descoperite în poziţie secundară, adică dislocate din construcţie, grupele de litere nu au putut lua forma unor inscripţii logice. Din această cauză s-au emis diverse supoziţii: fie că sunt liste cu nume de persoane, valori cifrice, ghidaje de montare, monograme ale şefilor de lot de cioplitori în carieră etc.

De asemenea, cu caractere greceşti combinate cu grafeme necunoscute, apar inscripţii pe vase de argint, din tezaurul de la Sâncrăieni ori mormântul de la Agighiol, fapt ce pledează în favoarea ipotezei că geto-dacii utilizau şi

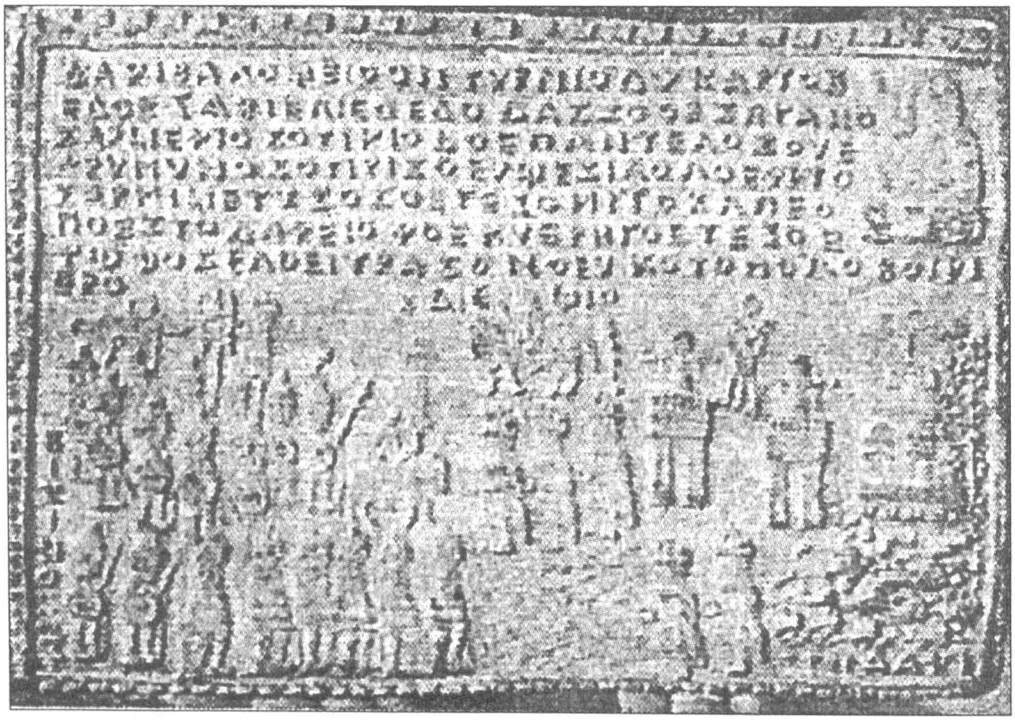

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

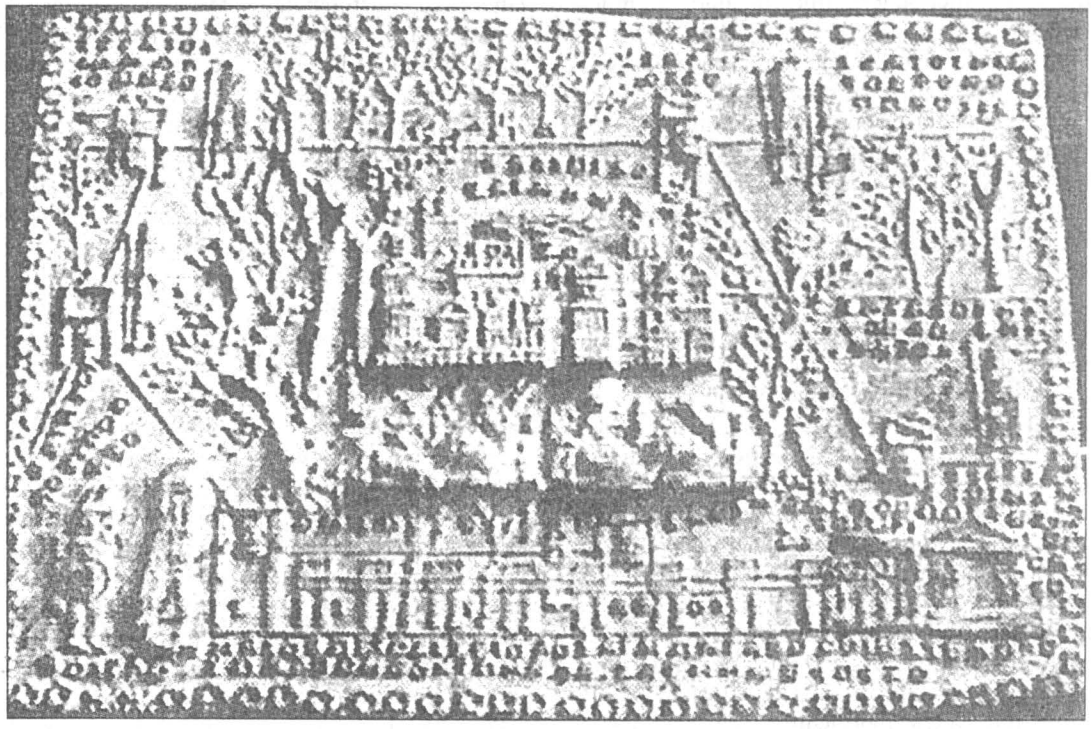

caracterele unui alfabet hieratic în componența căruia intrau atât litere asemănătoare celor grecești, cât și altele deosebite de acestea. Practicarea scrisului, deși cunoscut de timpuriu, se răspândește mai mult în perioada uniunilor de triburi conduse de Dromichaetes și Rhemaxos, ca urmare și a extinderii elenismului spre Dacia și al intenselor relații economice dintre coloniile grecești și populația autohtonă geto-dacă. Nu trebuie uitat că Burebista integrează orașele grecești în marea sa formațiune statală, iar în relațiile cu Roma folosește ca ambasador pe lângă Pompeius pe grecul Acornion din Dionysopolis. Scrierea în alfabetul latin apare și ea în Dacia cu mult înaintea cuceririi ei de către Traian, anticipând astfel premisele romanizării geto-dacilor anterioare pătrunderii armatei romane. O primă inscripție, în limba latină și cu caractere latine, este celebra "Decebalus per Scorilo", un dublu sigiliu aplicat pe un vas de cult (probabil un capac de urnă funerară), descoperit în anul 1954 la Grădiștea de Munte. Aceasta a fost tradusă de Constantin Daicoviciu ca "Decebal fiul lui Scorilo" – referire la părintele regelui dac, Scorilo, ca fiind identic cu Corylus menționat de Iordanes. Alte inscripții în alfabetul latin anterioare pătrunderii armatei romane în Dacia (secolul II – I î.Hr.) apar pe un vas de la Polovragi, pe vase de provizii – castroane și obiecte ceramice de la Ocnița, Piscu Crăsani și Leliceni (județul Covasna) –, ori pe ceramică din așezările Mătăsaru, Curcani și Socetu. Inscripția de la Socetu apare asociată cu meșteșugul casnic al olăritului și pare a fi stampila unui olar care a inscripționat: "Aurelius Silvanus fecit pattaelam bonam = Aurelius Silvanus a făcut farfurie bună".

Alfabetul latin este utilizat și la scrierea în limba geto-dacă. Avem în acest sens mărturii indirecte că exilatul Ovidius, după ce a învățat graiul geților, a scris un lung poem în limba lor, din păcate pierdut. Descoperirea la Alba Iulia a unui fragment din *Ponticele* sulmonezului relegat, aflat în studiul cercetătorilor Maria Crișan și N. Lascu, ni se pare îndoielnică în lipsa unei atestări cronologice științifice. Alte surse istorico-literare târzii vin să completeze baza de date privitoare la limba și scrierea geto-dacilor. De pildă, filosoful Iamblichos (secolul III d.Hr.) vorbește de legile scrise ale lui Zalmoxis. În secolul IV – V d.Hr., Aethicus Histricus, născut la Histria într-o nobilă familie daco-romană, memorialist, geograf și pasionat călător, ne lasă o prețioasă lucrare cunoscută sub numele de *Cosmografia*. Aceasta a fost cunoscută și apreciată de mari învățați eruditi din Evul Mediu ca Sfântul Isidor din Sevilla (550 – 635 d.Hr.), benedictinul Harabanus Maurus (780 – 856 d.Hr.) ori cartografi umaniști, cum sunt olandezul Gerhardus Mercator (1512 – 1592) și germanul Sebastian Munster (1488 – 1552). Opera lui Histricus a ajuns până la noi într-o formă abreviată de către călugărul benedictin Ieronimus (secolul VIII) și astăzi se află la Biblioteca Universității din Leipzig. Important pentru istoria scrisului este un bizar alfabet cu 23 de litere atașat la finalul lucrării, dar fără nici o altă însemnare auxiliară. Cunoscut astăzi sub numele de "alfabetul aethicus", acesta este asociat de cercetătorii români și străini cu sistemul semnelor grafice ale geto-dacilor[56], deoarece multe dintre acestea sunt similare cu cele care apar în străvechi inscripții autohtone. Numele literelor și ordinea lor (Alamon, Becah, Cathu, Delfoy, Efothu, Fomethu etc.) par să indice semne grecești cu valoare fonografică în limba geto-dacă[57].

În secolul VI d.Hr., Iordanes, istoric got, în lucrarea sa *Getica* ne informează că: "Deceneu, învățându-i (pe daci) științele naturii, i-a făcut să trăiască sănătos, potrivit propriilor legi, pe care, fiind scrise, până azi, le numesc Belagines". Unii istorici sunt de părere că la baza acestui cod juridic au stat legile etrusce, iar din el a derivat Lex Antiqua Valachorum, în vigoare până în Evul Mediu în Țara Făgărașului, Hațegului etc. În ultimii ani a făcut mare vâlvă și a stârnit fie ironii emfatice, fie opinii măgulitoare la adresa unei întreprinderi laborioase a cercetătoarei Viorica Enăchiuc-Mihai care, încă din 1983, s-a aplecat cu stăruință asupra manuscrisului *Rohonczi Codex*, considerat ca fiind o copie din secolele XII – XIII a unui original mai vechi "scris în țara blacilor, numită Dacia, în latina populară, într-un alfabet cu multe grafeme getice, identificate și în Cultura Gârla Mare din Epoca Bronzului"[58]. Rămâne ca hermeneutica acestei lucrări să fie probată și certificată și de alți cercetători de profil pentru a dobândi valoarea de mărturie incontestabilă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

privind continuitatea grafiei pe teritoriul României din mileniul V î.Hr. până azi.

Despre scrierea la geto-daci au mai făcut referiri şi Cezar Bolliac, B. P. Haşdeu, Al. Odobescu, T. Burada, N. Iorga şi alţii. Cezar Bolliac face constatarea, pertinentă şi azi, că: "... geţii, în contact cu grecimea, au adoptat alfabetul grec în limba doctă, pentru religie şi documente..., având cu toate acestea simboluri, caractere şi litere ale dacilor, proprii în genere". B. P. Haşdeu, referindu-se la alfabetul adoptat de secui de la românii din Munţii Apuseni, îi găseşte originea în "alfabetul dacic al lui Dekeneu"[59].

Nicolae Iorga era convins că dacii cunoşteau scrisul, iar Decebal era un bun cunoscător al limbii latine. Paralel cu utilizarea acestor sisteme de scriere, având ca suporturi materiale papirusul, pergamentul, piatra, lutul, coaja de copac, iasca etc., populaţia geto-dacă utiliza şi alte mijloace de intercomunicare ca: însemnările mnemonice de tip răboj, totemurile, tatuajele ori telecomunicarea de mesaje acustico-vizuale, ajutându-se de instrumente fonogene de percuţie şi de suflat, de focuri pe înălţimi (telegraful optic cu făclii) sau de "poştaşii" hemerodromi (curieri pedeştri) ori călăreţi. Despre un mesaj sub formă de simbol vorbeşte istoricul Herodot referindu-se la campania lui Darius, regele perşilor, făcută în anii 515 – 514 î.Hr., în zona dunăreană. Marele cuceritor a primit din partea aborigenilor, prin solii lor, o pasăre, un şoarece, o broască şi 5 săgeţi. Interpretarea bizarei solii era: "Dacă nu veţi zbura în înaltul cerului, o perşi, preschimbaţi în păsări sau dacă nu vă veţi ascunde sub pământ preschimbaţi în şoareci ori dacă nu veţi sări în bălţi, preschimbaţi în broaşte, înapoi n-o să vă întoarceţi, căci veţi pieri de aceste săgeţi"[60].

Importante în economia sintezei noastre sunt mesajele scrise transmise prin solii ecvestre. În acest sens, este de mare preţ informaţia pe care ne-o dă Dio Cassius despre o scrisoare trimisă de Decebal împăratului roman Domiţian, ceea ce ne indică nu numai utilizarea scrisului, dar şi existenţa unei cancelarii diplomatice pe lângă regele dac. Acelaşi istoric ne relevă faptul că şi Traian, în anul 102 d.Hr., ar fi primit o "scrisoare" grafiată în latineşte pe o ciupercă de iască, prin care burii, aliaţii dacilor, îl sfătuiau să încheie pace cu Decebal. Forme primitive de scriere sunt şi semnele de identificare pe ceramică – amfore, oale, castroane, imprimate cu stampila pe argila crudă. Ca semn de recunoaştere şi ca marcă de proprietate sunt folosite acum potricala sau preduceaua (găuri făcute în urechile animalelor), ori îmbourarea – însemnare prin înfierare cu fier înroşit. Nu puţine sunt aprecierile din operele literare şi istorice greceşti referitoare la utilizarea tatuajelor heraldice de către popoarele antice din spaţiul carpato-danubiano-pontic, inclusiv de către traco-daco-geţi. Astfel, Pompeius Mela susţine că: "agatârşii îşi tatuează faţa şi mădularele, toţi au aceleaşi semne şi sunt de aşa natură încât nu pot fi şterse prin spălare". Artemidor precizează că "la traci sunt tatuaţi copiii nobili, iar la geţi, sclavii". Herodot consideră tatuajul "semnul neamului ales, cel netatuat fiind om de rând", iar Strabon consemnează că toate neamurile se tatuează. După Dion Chrysostomos, în Tracia "femeile libere sunt pline de semne făcute cu fierul roşu şi care, cu cât are mai multe semne şi mai variate, cu atâta se arată a fi mai nobile". Porphyrios foloseşte o menţiune a lui Dionysophanes după care: "Zalmoxis a căzut în mâinile hoţilor şi a fost tatuat când s-a făcut răscoala împotriva lui Pitagora, care a fugit şi şi-a legat faţa din pricina tatuajului". S-ar putea ca Zalmoxis să fi suferit un tatuaj sacerdotal în perioada iniţierii sau consacrării lui pitagoreice în "Şcoala tăcerii", tehnică rituală folosită în Egipt, India etc. La rândul său, Aristofan ne relatează că "locuitorii de lângă Istru se tatuează şi se îmbracă în veşminte colorate", în acest caz tatuajele aplicându-se mai întâi ca semn de neam sau de ales şi mai rar ca podoabă[61].

În ce priveşte telecomunicarea, până acum nu avem mărturii certe despre folosirea "telegrafului" cu făclii, utilizat de greci, de perşi, de chinezi şi perfecţionat de romani prin construirea turnurilor de semnalizare plasate pe înălţimi, care apar şi pe Columna lui Traian. Tot romanii dezvoltă în deceniul V î.Hr. sistemul de transmitere a veştilor cu ajutorul porumbeilor, cea mai veche relatare despre această metodă de comunicaţie datând din anul 43 î.Hr. Credem, însă, că, alături de colportarea de veşti şi informaţii prin negustori, geto-dacii aveau cunoştinţă şi de aceste noi procedee de transmitere rapidă a mesajelor de urgenţă. Aşa cum am văzut, în anul 102 d.Hr., într-un ciudat mesaj inscripţionat pe o iască, împăratul Traian era implorat de către buri să înlăture iminenţa unui război prin încheierea păcii cu Decebal. Poate că au mai urmat şi alte mesaje pacifiste, de care nu ştim, dar care nu şi-au atins scopul. Criza prin care trecea imperiul la începutul mileniului I nu putea fi depăşită decât prin apropierea şi administrarea în folosul Romei a marilor bogăţii ale Daciei şi prin organizarea unui eficient sistem de apărare la graniţe. În urma a două îndelungate şi crâncene războaie (101 – 102, 105 – 106 d.Hr.), cam o cincime din teritoriul Daciei este transformat în provincie romană. În circa 165 de ani de ocupaţie se produce o grefă de civilizaţie, prin implantarea în provincie a unor construcţii civile şi militare, utilităţi edilitare şi instituţii culturale şi administrative apte să menţină standardul de confort urban, de ordine şi de cultură similare marilor oraşe din imperiu. Limba latină este impusă ca singura limbă oficială, în timp ce limba autohtonă, geto-dacă, vorbită mai mult în mediul rural, intră în extincţie lentă sub presiunea constantă a romanizării, proces favorizat de factori ca: armata, coloniştii romanizaţi, administraţia, procesul de urbanizare, relaţiile comerciale, căsătoriile mixte, veteranii de război rămaşi pe loc, recrutarea soldaţilor din rândurile populaţiilor autohtone, contactele cotidiene în procesul muncii, cultura materială romană de bună calitate şi mai ieftină, religia şi înaltul nivel de toleranţă, de comunicare şi circulaţie intensă a oamenilor şi a ideilor.

Bibliografie şi note

51. Eliade, M. – *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1992.

52. Deac, Augustin – "Literele latine descoperite în Cultura Turdaş în mileniul VII î.Hr. (...)". În: "Dacia magazin", nr. 5, iunie 2003.

53. Brătescu, Gheorghe – *Ibidem*.

54. Peţan, Aurora – "Plăcuţele de plumb de la Sinaia – o sursă excepţională de cunoaştere a istoriei şi civilizaţiei dacilor". În: "Dacia magazin", nr. 5, 2003.

55. Tonciulescu, P. L. – *Ramania – paradisul pierdut*, Craiova, Editura Obiectiv, (f.a.).

56. Diaconescu, Mihail – "Memorialistul şi geograful Aethicus Histricus şi receptarea operei sale în timp şi în lume". În: "Dacia magazin", nr. 5, 2003.

57. Brătescu, Gheorghe – *Ibidem*.

58. Iscru, G. D. – *Ibidem*.

59. Tonciulescu, P. L. – *Ibidem*.

60. Tomescu, Mircea – *Istoria cărţii româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.

61. Vulcănescu, Romulus – *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Premiile Radio România Cultural

ediția a V-a, 2005

Se acordă premiul la secțiunea ȘTIINȚĂ pe anul 2004 domnului FLORIN ROTARU

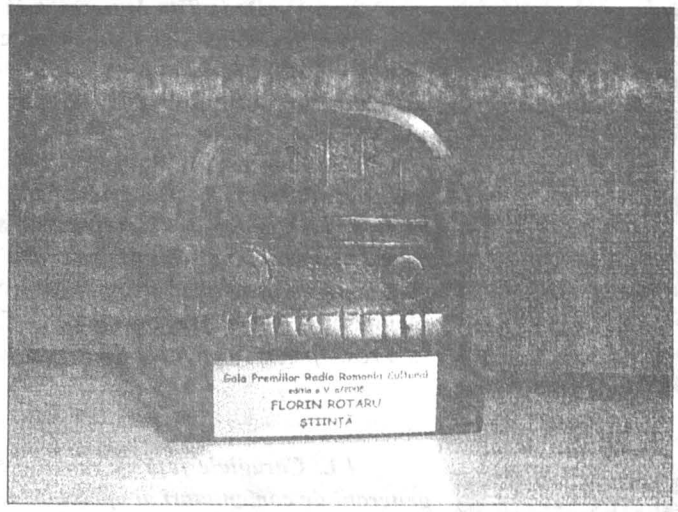

Onorat juriu,
Onorat auditoriu,

Mulțumesc **Societății Române de Radio,** *canalul* **România Cultural,** *pentru premiul acordat.*

Mulțumesc colegilor mei, bibliotecari, întrucât acest premiu incumbă, în cea mai mare parte, efortul lor.

Mulțumesc reporterilor radio, cu deosebire domnișoarei Irina Schtoltz, fără de care acest premiu n-ar fi existat.

Totodată, vă rog să-mi permiteți să-mi exprim recunoștința față de înaintașii noștri. Datorită lor avem astăzi **Biblioteca Metropolitană București,** *cea mai veche bibliotecă publică din România, inaugurată în 8 iunie 1838, datorită insistențelor lui I.H. Rădulescu și Petrache Poenaru, desființată în 1901 prin preluarea întregului patrimoniu de către Biblioteca Academiei Române și reînființată în 1935, în urma unor dramatice revolte exprimate de N. Iorga, Camil Petrescu, Mircea Eliade.*

Într-un articol publicat în "Vremea", în 1935, Mircea Eliade exprimă cea mai profundă durere a unui intelectual român față de situația degradantă a Bibliotecii Bucureștilor: "Răbdăm multe în țara aceasta a noastră românească și e bine că suntem înzestrați de la Dumnezeu cu atâta răbdare. Dar vine o zi când nu mai poți tăinui ce te doare și atunci trebuie spus totul pe față, fără nici o rușine.

Nu mai pot minți mereu, vorbind despre «criza» și «sărăcia» noastră când toată lumea știe cum se fură și cât se fură la noi în țară [...]. Ni se spune că nu sunt bani. Pentru orice se găsesc bani în țara românească numai pentru Biblioteca Publică – creierul și inima țării – nu se găsesc. Mărturisiți, nu vă vine să ieșiți la drumul mare și să puneți mâna pe bâtă? [...]. Ar fi o soluție extremă: să emigrăm cu toții în masă. Căci sărăcia într-un oraș cu bibliotecă e ușor suportabilă! Se pedepsesc comploturile contra Siguranței Statului. Dar ce complot poate fi mai criminal, decât încercarea de a ne steriliza, de a ne mediocriza? Ce lovitură mai sigură poate fi dată împotriva misiunii istorice a unui popor decât mutilarea elitelor, anihilarea lui prin lipsă de mijloace de studiu? Circulă milioane pentru organizarea unor meciuri de fotbal, pentru că un asemenea meci este o verificare a energiei și resurselor poporului nostru. Și nu se găsește un leu pentru verificarea energiilor spirituale ale aceluiași popor.

Bucureștii sunt [...] astăzi singura Capitală din lume fără o bibliotecă publică, pentru că la Academie și la Fundații nu intră oricine".

De la apariția articolului și până astăzi au trecut exact 70 de ani, iar starea bibliotecilor este aproape aceeași. Sediile instituției noastre sunt într-o majoritate zdrobitoare improprii. Fonduri pentru achiziția cărților de referință din străinătate nu există. De-a lungul celor 70 de ani, am lucrat 25 de ani pentru cartea românească, îndeosebi rară și bibliofilă. Practic, de când am terminat facultatea. Tot timpul m-am simțit obligat moral față de deziderateele înaintașilor noștri. N-am reușit să schimb foarte mult starea de lucruri. Deziluzionat, am vrut să plec din țară, imediat după decembrie 1989. Reușisem să fiu angajat la Biblioteca Națională a Franței, secția de carte rară. Curând, am renunțat. M-au cuprins sentimentele de vinovăție, de lașitate, de trădare.

Am continuat să sper și să muncesc. Din nou, deziluziile m-au copleșit. Astăzi, primesc acest premiu, cel mai important de când am terminat facultatea. Elev și student, credeam că premiile sunt repere pentru tot restul vieții. M-am înșelat cumplit. Acum, nu știu dacă mă mai pot amăgi. Sunt bucuros, în schimb, pentru **Societatea Română de Radio** *care a reușit în această seară să întrerupă o lungă perioadă penibilă și jenantă:* **niciodată în istoria culturii române nu s-a acordat un premiu național pentru bibliotecă.** *Mă bucur pentru memoria înaintașilor noștri. Cu toții ar fi meritat cu prisosință acest premiu. De fapt, drama noastră națională constă în faptul că permanent suntem contemporani cu predecesorii noștri și invers.*

Mulțumesc **Societății Române de Radio** *pentru acest început de drum, pentru această solidaritate culturală.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii. **Teorie și document.**
Vol. 1 – *De la Titu Maiorescu la Șerban Cioculescu*
Director editor George Genoiu, consultant Ștefan Cazimir, selecția textelor Cezar Alexandru Genoiu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2001, 496 p.

Din Cuprins: I.L. Caragiale: *Politică și literatură*; Ion Slavici – *I.L. Caragiali*; Ion Suchianu – *Năpasta*; Al. Vlahuță – *Caragiale*; Paul Zarifopol – *Caragiale, pe scurt*; Barbu Șt. Delavrancea – *La moartea lui Caragiale*; Aristizza Romanescu; C.I. Nottara – *"Despre actor Caragiale credea că numai prin el se poate reliefa opera unui autor dramatic"*; Mircea Rădulescu și Ernest Ene – *Cum am cunoscut pe Caragiale*; V.A. Urechia – *Schițe memoralistice*; Cella Delavrancea – *Așa a fost el*; Titu Maiorescu – *Comediile domnului I.L. Caragiale (1883)*; Eugen Lovinescu – *"Tipurile lui Caragiale sunt reale pentru a menține iluzia realității, eroii trebuie să vorbească limba situației lor"*. [...]

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii.* Teorie și document. Vol. 2 – *Exegeza noilor generații de comentatori ai operei lui I.L. Caragiale spre sfârșitul veacului XX
Director editor George Genoiu, selecția textelor Rodica Nițu, Dana Neagu, Gabriela Nițu, Veronica Tomoșoiu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2002, 252 p.

Din Cuprins: I.L. Caragiale – *Politică și cultură*; Tudor Arghezi – *Pentru Caragiale*; Ecaterina Logadi – *Din amintirile mele despre tata*; C. Rădulescu-Motru – *Filozofia lui Caragiale*; Ștefan Cazimir – *Caragiale – universul comic*; Liviu Călin – *Un apogeu al literaturii române*; Al. Călinescu – *Caragiale și exercițiile de stil*; Maria Vodă Căpușan – *Moftologii*; Theodor Codreanu – *Către o poetică a obiectivității*; I. Constantinescu – *Vechimea personajelor*; Gabriel Dimisianu – *Tema destinului și demonia narativă a lui I.L. Caragiale*; Alexandru Dobrescu – *Oglinda Caragiale*; B. Elvin – *Elemente moderne în arta lui Caragiale*. [...]

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii.* Teorie și document. Vol. 3 – *Exegeza noilor generații de comentatori ai operei lui I.L. Caragiale spre sfârșitul veacului XX
Director editor George Genoiu, selecția textelor Rodica Nițu, Dana Neagu, Gabriela Nițu, Veronica Tomoșoiu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2002, 247 p.

Din Cuprins: George Bălăiță – *Fandacsia*; Ștefan Augustin Doinaș – *"Un alt" Caragiale*; George Genoiu – *Sentimentul de teamă și masca moftologică*; Eugen Ionescu – *"Critica societății la Caragiale – o ferocitate nemaipomenită"*; Fănuș Neagu – *Cordiale salutăciuni*; Dumitru Radu Popescu – *În apărarea lui Dandanache*; N. Steinhardt – *"Delirul" e o apocalipsă*; Eugen Uricaru – *Nu vom ieși curând din lumea lui*; N. Manolescu – *Contradicția lui Maiorescu*; Valentin F. Mihăescu – *"Jocul dragostei sau al întâmplării"*; Dan C. Mihăilescu – *Despre mentalitățile românești*; Liviu Papadima – *Numărătoarea steagurilor*; Marta Petreu – *Dicționar de caragialisme*; Al. Piru – *I.L. Caragiale*; Cornel Regman – *Pamfletar și parodist*. [...]

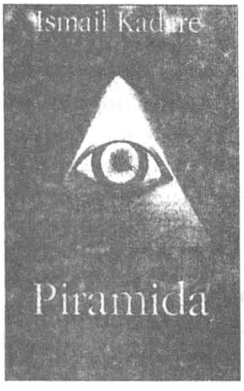

Ismail KADARE, *Piramida*
Traducere și postfață de Marius Dobrescu, Editura Polirom, Iași, 2003, 209 p.

Piramida *este una dintre operele lui Kadare care va trezi cele mai multe comentarii literare, sociale și filosofice și, în același timp, va evita confuziile, pentru că se înscrie în categoria cărților autonome în timp și spațiu. Parabola în care logicul se unește cu ilogicul se întâlnește, e drept, destul de rar în secolul nostru. Pentru mine,* Piramida *e o carte de necontestat și fără cusur.* (Alain Bosquet)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii. **Spectacole. Ecranizări. Vol. 4** – ***Opera dramaturgului pe scenele teatrelor, ecranizări cinematografice: actori și roluri; viziuni regizorale; cronici și cronicari***

Director editor George Genoiu, selecția textelor Rodica Nițu, Dana Neagu, Gabriela Nițu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2003, 264 p.

Din Cuprins: Petru Comarnescu – *I.L. Caragiale, om de teatru*; Ion Cazaban – *Exegeze teatrale*; Amza Săceanu – *Teatrul lui Caragiale azi*; Valentin Silvestru – *Din istoria națională și internațională a spectacolelor cu "O scrisoare pierdută"*; Grid Modorcea – *Caragialograful*. În Addendă: Andrei Băleanu – *"Acesta nu este Caragiale!"*; Valentin Silvestru – *Birlic*.

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii. **Reflecții teatrale. Vol. 5** – ***Addendă: Titircă, inimă-bună (Palavre și adulter la domeniile Marvila) – sugestie teatrală de George Genoiu***

Director editor George Genoiu, selecția textelor Rodica Nițu, Dana Neagu, Gabriela Nițu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2003, 256 p.

Din Cuprins: I.L. Caragiale – *Câteva păreri*; *Literatura și artele române în a doua jumătate a secolului XIX*; *Cercetare critică asupra teatrului românesc*; *Ceva despre teatru*; *Oare teatrul este literatură?*; *Apus de soare*; *Cronica teatrală*; *Ruy Blas*; *Teatrul românesc*; *Teatrul Național*; *Publicul Teatrului Național*; *Scrisoare deschisă*; *Raport către D. Barbu Șt. Delavrancea – Primarul Capitalei*; *Solicitudine de stat*; *Instituțiile de artă*; *Un festival artistic*; *Un tenor scăpătat*.

I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii. **Reflecții teatrale. Vol. 6** – ***Privire în anul 2002 - La aniversare***

Director editor George Genoiu, selecția textelor Rodica Nițu, Dana Neagu, Gabriela Nițu, Fundația Culturală – Casa de Presă și Editură "Rampa și ecranul", colecția "Sinteze pentru mileniul trei", București, 2004, 308 p.

Din Cuprins: I.L. Caragiale – *Proștii mor, dar prostia e nemuritoare*; I. Cremer – *Despre prostia la români*; Ion Iliescu – *Un model de noblețe culturală*; Acad. Răzvan Theodorescu – *O lume în care noi, românii, ne mișcăm și astăzi*; Eugen Simion – *Un scriitor și un moralist*; Acad. Dan Berindei - *Marele înregistrator al vieții*; Acad. Ștefan Augustin Doinaș – *Un alt Caragiale?*; Acad. Fănuș Neagu – *Cordiale salutăciuni*; Dumitru Radu Popescu – *Mantaua lui Caragiale*; Nicolae Manolescu - *Caragiale și noi.* [...]

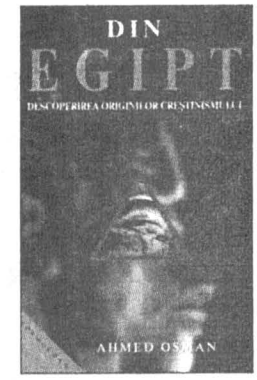

Ahmed OSMAN, ***Din Egipt. Dezvăluirea originilor creștinismului***

Traducere din limba engleză Diana Tăutan, Editura Aquila '93, Oradea, 299 p.

Scopul acestei cărți este încercarea de a stabili – printr-o abordare obiectivă, bazată pe date verificabile – cursul evenimentelor istorice care se află în spatele poveștilor pe care le citim în Vechiul și Noul Testament și de a ajunge la concluzii cu privire la modul în care s-a modelat înțelegerea noastră în ziua de azi. Aceasta nu este o lucrare teologică: scopul său este de a oferi povești biblice cu o mai mare autenticitate istorică față de cea de care s-au bucurat până acum. (Autorul)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

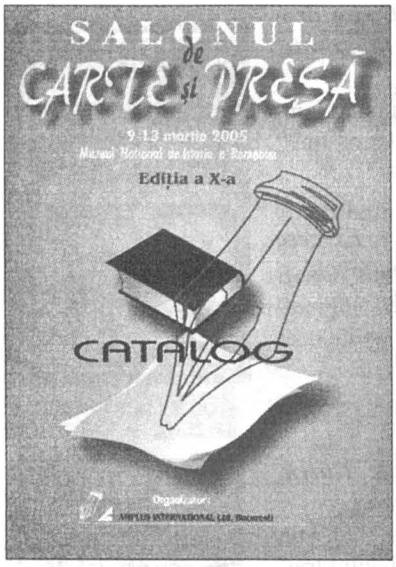

Salonul de Carte şi Presă

În zilele de 9 – 13 martie 2005, la Muzeul Național de Istorie a României, a avut loc cea de-a X-a ediție a ***Salonului de Carte şi Presă***, organizat de Amplus International Ltd.

Primul eveniment cultural al Capitalei din anul 2005 a inclus peste 100 de expozanți: edituri, importatori şi distribuitori de carte, fundații, societăți şi institute culturale, instituții de învățământ superior, unități muzeale, reprezentanți mass-media (presa scrisă cotidiană, periodică şi de specialitate, postul național de radiodifuziune) precum şi manifestări specifice: lansări de carte, mese rotunde, dezbateri, recitaluri de poezie, muzică şi măiestrie artizanală, acțiuni omagiale, simpozioane.

Biblioteca Metropolitană Bucureşti a fost prezentă la această ediție a Salonului de Carte şi Presă cu un stand care a reunit informații, proiecte şi publicații oferite de Serviciile Intranet – Informatizare (proiectul "Biblioteca Virtuală în Rețeaua Metropolitană" – aplicație demonstrativă pe calculator) şi Relații Internaționale, Documentare, Publicații, precum şi de Centrul de Tineret.

Proiectul "Biblioteca Virtuală în Rețeaua Metropolitană" are ca obiectiv constituirea unei biblioteci accesibile prin intermediul Internet-ului, pornind de la descrieri bibliografice, respectiv texte digitizate corespunzătoare fondurilor Bibliotecii Metropolitane Bucureşti.

Biblioteca Virtuală va integra două componente majore: un catalog de descrieri bibliografice – *Catalogul Electronic al Bibliotecii Virtuale* şi un depozit de date full-text – *Depozitul de publicații digitizate*.

Proiectul se adresează persoanelor interesate în consultarea catalogului electronic sau a publicațiilor digitizate, bibliotecarilor şi altor specialişti în domeniu, criticilor literari, profesorilor, studenților şi elevilor.

Aplicația prin care se realizează Biblioteca Virtuală oferă: facilități de căutare a cărților în funcție de titlu, autor, subiect, editură ş.a.; posibilitatea de a consulta textul integral al lucrărilor disponibile pe web şi de a exploata informațiile asociate acestora (glosar, variante ş.a.); facilități de lucru colaborativ – integrarea de "semne de carte" (bookmarks) în textele digitizate, introducerea de adnotări asupra conținutului, construirea propriului "raft virtual" prin selectarea mai multor opere literare şi plasarea acestora într-o zonă care poate fi consultată ulterior, economisindu-se astfel efortul de regăsire a operelor dorite; facilități de partajare a descrierilor bibliografice.

Serviciul Relații Internaționale, Documentare, Publicații a expus lucrări apărute în ultimii ani în Editura Biblioteca Bucureştilor, precum şi ultimele numere din revista "Biblioteca Bucureştilor".

Centrul de Tineret al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti a oferit vizitatorilor materiale documentare referitoare la proiectele culturale care se adresează elevilor şi studenților, realizate în parteneriat cu o serie de instituții şi organizații bucureştene. Pliantele Centrului au conținut informații despre proiectele care se derulează anul acesta: KARTIER – 2005, Atelierul de Promovare a Culturii Scrise, infoJUNIOR – 2005, Teatrul Forum.

De asemenea, Centrul de Tineret a organizat în cadrul Salonului un moment artistic urmat de o tombolă cu cărți.

Pentru participarea la Salonul de Carte şi Presă, Bibliotecii Metropolitane Bucureşti i s-a conferit Diploma "Efigia veşnică a Patrimoniului Cultural".

Corespondență din Paris

Salonul de Carte

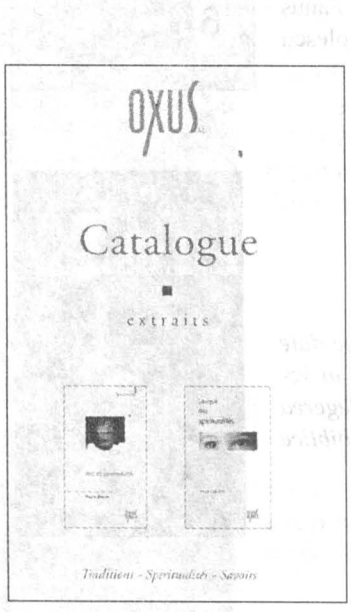

Salonul de Carte de la Paris – Porte de Versailles a fost inaugurat vineri, 18 martie 2005, în prezența Președintelui Jacques Chirac şi a ministrului Culturii şi Comunicațiilor, Renaud Donnedieu de Vabres.

Standul editurii Oxus a cuprins volumele din colecția "Les Roumains de Paris" (prezentate în revista noastră, nr. 12/2004), la care s-au adăugat încă trei: *Claude Sernet* de Michel Gourdet, *Tristan Tzara* de Henri Béhar, profesor emerit la Sorbona, şi *Constantin Brâncuşi* de Doina Lemni, muzeolog la Atelierul Brâncuşi, care au fost lansate cu prilejul Salonului.

Standul organizat de Ministerul Culturii şi Cultelor din România a fost realizat într-un timp record (15 zile!), în coordonarea d-nei Doina Marian, director executiv al Asociației Editorilor Români, cu ajutorul graficianului Răzvan Ruscov, profesor la Facultatea de Arhitectură din Bucureşti, şi al unei firme specializate din München. Subliniem şi participarea d-nei Judith Oriol de la Ambasada Franței la Bucureşti.

La prima impresie, deşi a fost realizat prin telefon, cu instrucții de la distanță, standul este cel mai frumos din ultimii ani. Se simte profesionalismul şi este bine pentru România. Un stand deschis, culori dominante gri şi galben, într-o prezentare elegantă a cărților, cu aranjamente deosebite de lumină.

Au fost prezente editurile: Ad libri, Albatros, All, Aula, Brumar, Casa Radio, Curtea Veche, ICR, Est, Humanitas, Idea, Libra, Meteor Press, Muzeul Național de Artă, Noi Media Print, Oxus, Pandora-M, Paralela 45, Polirom, RAO, Regia Autonomă Monitorul Oficial, Simetra, Tritonic, Univers enciclopedic, Vivaldi, Vremea.

Un regret: nu a fost prezent George Enescu, de la moartea căruia se comemorează în luna mai 50 de ani...

Jean-Yves CONRAD

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

aprilie 2005

♦ 1 aprilie 1875. 130 de ani de la naşterea lui **Edgar Wallace**, prozator şi dramaturg englez (1 apr. 1875 – 10 feb. 1932)

♦ 1 aprilie 1900. 105 ani de la naşterea lui **Alexandru A. Philippide**, poet, prozator şi traducător (1 apr. 1900 – 8 feb. 1979)

♦ 1 aprilie 1905. 100 de ani de la naşterea lui **Anton Dumitriu**, filosof, logician (1 apr. 1905 – 1992)

♦ 1 aprilie 1940. 65 de ani de la naşterea scriitorului **Gheorghe Pituţ** (1 apr. 1940 – 6 iun. 1991)

♦ 2 aprilie. **Ziua Internaţională a Cărţii pentru Copii** (instituită din 1967)

♦ 2 aprilie 1805. 200 de ani de la naşterea lui **Hans Christian Andersen**, scriitor danez (2 apr. 1805 – 4 aug. 1875)

♦ 2 aprilie 1925. 80 de ani de la moartea lui **Petru Poni**, chimist, mineralog (4 ian. 1841 – 2 apr. 1925)

♦ 2 aprilie 1930. 75 de ani de la înfiinţarea, la Veneţia, de către istoricul Nicolae Iorga, a **Institutului Român de Cultură şi Cercetare Umanistă**

♦ aprilie 1905. 100 de ani de la moartea lui **Ion Pop-Reteganu**, folclorist şi prozator (10 iun. 1853 – 3 apr. 1905)

♦ 4 aprilie 1765. 240 de ani de la moartea lui **Mihail Vasilievici Lomonosov**, savant rus (8 nov. 1711 – 4 apr. 1765)

♦ 4 aprilie 1785. 220 de ani de la naşterea lui **Jakob Ludwig Carl Grimm**, filolog, folclorist şi lingvist german (4 apr. 1785 – 20 sept. 1863)

♦ 4 aprilie 1905. 100 de ani de la moartea lui **Constantin Meunier**, pictor şi sculptor belgian (12 apr. 1831 – 4 apr. 1905)

♦ 4 aprilie 1915. 90 de ani de la naşterea lui **Jan Drda**, scriitor ceh (4 apr. 1915 – 28 nov. 1970)

♦ 6 aprilie 1930. 75 de ani de la naşterea lui **Alexandru George**, prozator, traducător, critic şi istoric literar

♦ 7 aprilie 1935. 70 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Anghel**, arheolog, medievist şi muzeograf

♦ 7 aprilie 1940. 65 de ani de la deschiderea, la Bucureşti, a **Institutului Goethe**

♦ 7 aprilie 1945. 60 de ani de la naşterea regizorului **Mircea Daneliuc**

♦ 8 aprilie 1835. 170 de ani de la moartea lui **Wilhelm Von Humboldt**, scriitor, filolog şi filosof german (22 iun. 1767 – 8 apr. 1835)

♦ 8 aprilie 1885. 120 de ani de la moartea lui **C. A. Rosetti**, poet, ziarist şi om politic liberal (2 mai 1816 – 8 apr. 1885)

♦ 11 aprilie 1905. 100 de ani de la naşterea lui **Attila József**, poet maghiar (11 apr. 1905 – 3 dec. 1937)

♦ 12 aprilie 1885. 120 de ani de la naşterea lui **Robert Delaunay**, pictor francez (12 apr. 1885 – 25 nov. 1941)

♦ 13 aprilie 1930. 75 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Maftei**, pictor şi grafician

♦ 13 aprilie 1930. 75 de ani de la naşterea regizorului **Sergiu Nicolaescu**

♦ 14 aprilie 1885. 120 de ani de la naşterea lui **Iuliu Haţieganu**, medic (14 apr. 1885 – 4 sept. 1959)

♦ 14 aprilie 1930. 75 de ani de la moartea lui **V. V. Maiakovski**, scriitor rus (19 iul. 1893 – 14 apr. 1930)

♦ 15 aprilie 1905. 100 de ani de la naşterea lui **Aurel Decei**, istoric şi orientalist (15 apr. 1905 – 24 apr. 1976)

♦ 16 aprilie 1935. 70 de ani de la moartea lui **Panait Istrati**, scriitor (10 aug. 1884 – 16 apr. 1935)

♦ 17 aprilie 1895. 110 ani de la naşterea lui **Ion Vinea**, poet, prozator şi traducător (17 apr. 1895 – 6 iul. 1964)

♦ 17 aprilie 1935. 70 de ani de la naşterea scriitorului **George Bălăiţă**

♦ 17 aprilie 1945. 60 de ani de la moartea lui **Ion Pillat**, poet (31 mar. 1891 – 17 apr. 1945)

♦ 17 aprilie 1975. 30 de ani de la moartea scriitorului **Octav Pancu-Iaşi** (14 apr. 1929 – 17 apr. 1975)

♦ 18 aprilie 1880. 125 de ani de la moartea lui **Costache Aristia**, actor şi traducător (1800 – 18 apr. 1880)

♦ 18 aprilie 1945. 60 de ani de la naşterea scriitorului **Marius Tupan**

♦ 18 aprilie 1955. 50 de ani de la moartea lui **Albert Einstein**, fizician, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică pe anul 1921 (14 mar. 1879 – 18 apr. 1955)

♦ 19 aprilie 1895. 110 ani de la moartea lui **Raicu Ionescu-Rion**, critic literar (24 aug. 1872 – 19 apr. 1895)

♦ 21 aprilie 1555. 450 de ani de la naşterea lui **Lodovico Carracci**, pictor italian (21 apr. 1555 – 13 nov. 1619)

♦ 21 aprilie 1910. 95 de ani de la moartea lui **Mark Twain**, scriitor american (30 ian. 1835 – 21 apr. 1910)

♦ 22 aprilie 1965. 40 de ani de la moartea lui **Petre Antonescu**, arhitect (29 iun. 1873 – 22 apr. 1965)

♦ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărţii şi Drepturilor de Autor** (instituită de UNESCO în 1995)

♦ 23 aprilie 1895. 110 ani de la naşterea lui **Jorge de Lima**, scriitor brazilian (23 apr. 1895 – 15 nov. 1953)

♦ 24 aprilie 1980. 25 de ani de la moartea lui **Alejo Carpentier**, scriitor cubanez (26 dec. 1904 – 24 apr. 1980)

♦ 25 aprilie 1980. 25 de ani de la moartea lui **Jean Paul Sartre**, scriitor şi filosof francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1964 (21 iun. 1905 – 25 apr. 1980)

♦ 29 aprilie 1840. 165 de ani de la apariţia, la Iaşi, din iniţiativa şi sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, a revistei **"Arhiva românească"**, prima publicaţie de istorie în limba română

♦ 29 aprilie 1885. 120 de ani de la naşterea lui **Egon Erwin Kisch**, scriitor şi ziarist ceh (29 apr. 1885 – 31 mar. 1948)

♦ 29 aprilie 1955. 50 de ani de la moartea lui **Daniel Danielopolu**, medic, fondator al Academiei Naţionale de Medicină (12 apr. 1884 – 29 apr. 1955)

♦ 29 aprilie 1975. 30 de ani de la moartea poetului **Radu Gyr** (2 mar. 1905 – 29 apr. 1975)

♦ 29 aprilie 1980. 25 de ani de la moartea lui **Sir Alfred Hitchcock**, regizor de film (13 aug. 1899 – 29 apr. 1980)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Geo BOGZA – Work in Bucharest Tanneries 2
– A Barefoot Girl Has Disappeared 3
Georgeta FILITTI – Bucharest Archives – Edmond van Saanen 4
Ana Maria ORĂȘANU – Memory of Houses – The Aman Museum 8
Patrimony 10
Veronica ALDEA, Adriana GAGEA – Private Loan Libraries and Censorship in Bucharest of 1926 – 1949 11
Centenary – Anton Dumitriu 16
Contemporary Autographs – *George GENOIU* 18
Radu VLĂDUȚ – The Celebration of French Language at 'Marin Preda' Library Branch 20
Sergiu GĂBUREAC – Cultural News on Bucharest Metropolitan Library's Branches 22
Alina CĂTUNESCU – Emil Cioran or Liberation through Creation 23
Edouard ROUVEYRE – Necessary Knowledge to a Bibliophile (IX) 24
Liviu BUTUC – Short History of Communication in Romania (III) 30
A National Award for Library 35
Catalogue 36
The 2005 Bucharest Book and Press Fair 38
Jean-Yves CONRAD – The Book Fair of Paris 38
Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 010352
Tel: 212.83.11 / Fax: 211.36.25
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 010352.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. RO38 RNCB 5010 0000 3771 0001 BCR Sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Prețul unui număr este de 20.000 lei. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

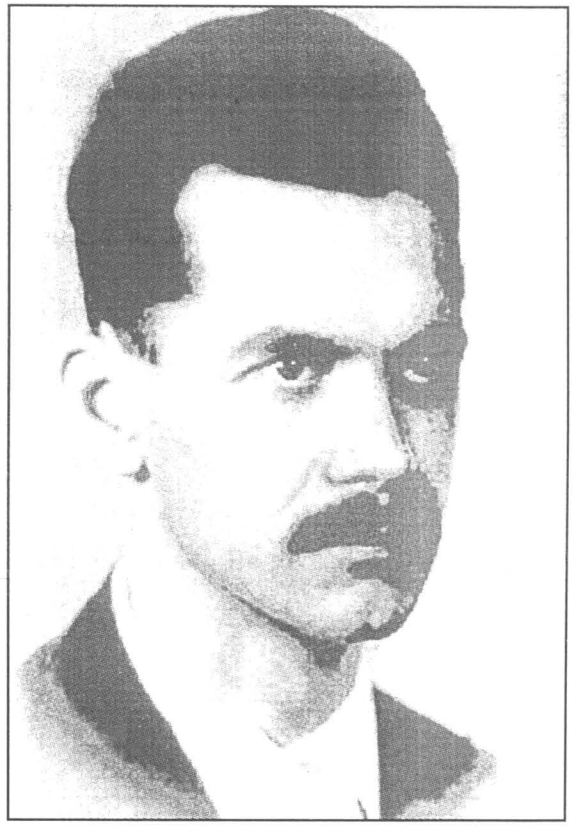

ATTILA JÓZSEF

1905 – 1937

100 de ani de la naştere

"… Sunt lumea tot ce-a fost şi e: mulţime
de seminţii izbindu-se prin timp.
Morţi descălecătorii-nving cu mine
şi-n chinul celor cuceriţi mă sting.
Árpad şi Zalán, Werbőczi şi Doja
turci şi tătari, slovaci, români dau glas
acestei inimi zbuciumate, forja
unei înseninări maghiari de azi!

… Eu vreau să-mi văd de treabă. Îmi ajung
durerea de-a fi martor la trecut.
Şi Dunărea, care ca timpul curge,
e-un dulce tot cu drag întreţesut.
Războaiele străbunilor se-alină
cu amintirea: ploaia zace-n nori.
Ar trebui să facem deci lumină
într-un sfîrşit: şi nu-i deloc uşor".

La Dunăre

În româneşte de Paul Drumaru

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA

1920 – 2005

Sunt fericit
şi voi să fiţi la fel!
Să ne rugăm
cu bucurie împreună!
Mă abandonez total,
cu bucurie,
în grija Fecioarei Maria!

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro